

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İCRA TAKİBİNDE DERDESTLİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

N. Şeyma AKYEL KASIRGA

ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Ankara, 2020

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İCRA TAKİBİNDE DERDESTLİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

N. Şeyma AKYEL KASIRGA

ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Ersin ERDOĞAN

Ankara, 2020

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarında patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışlarımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim. 05.01.2020

N. Şeyma AKYEL KASIRGA

TEŐEKKÜR

Bu tezin yazım sürecindeki katkılarından dolayı kıymetli hocam Doç. Dr. Ersin ERDOĞAN' a teőekkürü bir borç bilirim. Tez konusunun belirlenmesindeki desteğinden dolayı kıymetli hocam Prof. Dr. Murat ATALI' ya teőekkür bir gönül borcumdur. Aynı zamanda çalışmalarımı sürdürmekte olduğum Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin kıymetli dekanı Prof. Dr. M. Fatih UŐAN' a tez çalışmamı yürütürken sağladığı araştırma imkanları nedeniyle sonsuz teőekkür ederim. Elbette en büyük teőekkür bu tezin zorlu yazım sürecinde ve dahi hayatımın her adımında yanımda olan, zihnen, kalben, bedenen daima bana güç veren kıymetli annem Av. Zehra AKYEL, kıymetli babam Doç. Dr. Recai AKYEL ve biricik kardeőim Emir AKYEL ile dünyalar tatlısı bebeğim Zeynep'e...

ÖZET

Derdestlik bir askıda olma halidir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde taraflar arasında görülmekte olan bir davaya rağmen yeniden dava yoluna başvurulamaması olumsuz bir dava şartı olarak düzenlenmiştir. İcra ve İflas Kanunu çerçevesinde ise derdestliğe ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Derdestlik kurumuna ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş olmasının sonuçları tartışmalıdır. Bu hususta kanun koyucunun derdestlik kurumuna ilişkin bir düzenleme yapmamış olmasının ne anlama geldiği değerlendirilmelidir. Yargılama hukukumuzda önemli amaçları öngören derdestlik kurumunun takip hukuku bakımından da aynı amaçlara matuf olup olmadığı incelenmelidir. Bu bağlamda derdestlik kurumunun takip hukukuna yansıdığı haller değerlendirilmelidir. İcra takiplerinde derdestlik iddiasının var olabileceği kabul edilirse bu iddianın hangi vasıtalarla ileri sürülmesi gerektiği değerlendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Derdestlik, Derdestlik itirazı, İcra takibi

ABSTARCT

Lis pendens is a state of being pending. Lis pendens is regarded as an obstacle to bring an action in the frame of Code of Civil Procedure. However Enforcement and Bankruptcy Law does not include any regulation related to lis pendens. The outcomes of lack of regulation should be analyzed. The pendency aims at providing many important principles in law of civil procedure. It should be analyzed whether the same aims are valid for the enforcement law. In this frame, it should be examined in which ways the pendency could take place between the enforcement procedures and it should be researched through which tools the pendency could be argued.

Keywords: Lis pendens, The plea of pendency, Enforcement procedure

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTARCT.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	vi
1. GİRİŞ	1
2. DERDESTLİK KURUMU	3
2.1. Derdestlik Kurumunun Tanımı	3
2.2. Derdestlik Kurumunun Amacı	4
2.2.1. Usul Ekonomisi İlkesi	5
2.2.2. Dürüstlük Kuralı.....	6
2.2.3. Hukuki Yarar.....	9
2.2.4. Çelişik Karar Verme Yasağı	10
2.2.5. Hukuki Güvenlik İlkesi	11
2.3. Yargılama Hukukuna Hakim İlkelerin Takip Hukukunda Geçerliliği Sorunu	12
3. İCRA TAKİPLERİNDE DERDESTLİK SORUNU	14
3.1. Öğretideki Görüşler.....	14
3.2. Görüşlerin Değerlendirilmesi ve Görüşümüz	16
4. TAKİP AÇISINDAN DERDESTLİĞİN KOŞULLARI İLE DAVA AÇISINDAN DERDESTLİĞİN KOŞULLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	23
4.1. Genel Olarak	23
4.2. Dava Açısından Derdestliğin Koşulları	23
4.2.1. Davanın Aynı Mahkemede veya Başka Bir Mahkemede Yeniden Açılmış Olması	23
4.2.2. Davaların Görülmekte Olması	24
4.2.3. Her İki Davanın Aynı Dava Olması.....	26
4.3. Davada Derdestliğin Koşullarının İcra Takibine Uygulanırlığı.....	34
4.3.1. Genel Olarak	34
4.3.2. İcra Takibinin Davadan Farklı Yönleri	35
4.3.3. İcra Takibi ile Davanın Benzer Yönleri	35
4.3.4. İcra Takibi Açısından Derdestliğin Koşulları	36

5. İCRA TAKİPLERİNE İLİŞKİN ÇEŞİTLİ İHTİMALLERDE DERDESTLİK HALİNİN İNCELENMESİ	46
5.1. İlamlı İcra Takibinde Derdestliğin İncelenmesi.....	46
5.1.1. İlamlı İcra Takibinde Derdestliğin Koşulları	47
5.1.2. İki İlamlı İcra Takibi Arasında Derdestlik	47
5.2. Genel Haciz Yoluyla Takipte Derdestliğin İncelenmesi.....	51
5.2.1. Genel Haciz Yoluyla Takipte Derdestliğin Koşulları	51
5.2.2. Genel Haciz Yoluyla Gerçekleştirilen İki İcra Takibi Arasında Derdestlik	52
5.2.3. İlamlı İcra Takibi ile Genel Haciz Yoluyla Takip Arasında Derdestlik	52
5.3. Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takipte Derdestliğin İncelenmesi	55
5.3.1. Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takipte Derdestliğin Koşulları.....	56
5.3.2. Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Gerçekleştirilen İki İcra Takibi Arasında Derdestlik.....	57
5.3.3. Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takip ile İlamlı İcra Takibi Arasında Derdestlik	58
5.3.4. Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takip ile Genel Haciz Yoluyla Takip Arasında Derdestlik	59
5.4. Rehinin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takipte Derdestliğin İncelenmesi ..60	
5.4.1. Rehinin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takipte Derdestliğin Koşulları.....	63
5.4.2. Rehinin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Gerçekleştirilen İki İlamlı İcra Takibi Arasında Derdestlik.....	63
5.4.3. Rehinin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Gerçekleştirilen İki İlamsız İcra Takibi Arasında Derdestlik.....	65
5.4.4. Rehinin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Gerçekleştirilen İlamlı İcra Takibi İle Rehinin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Gerçekleştirilen İlamsız İcra Takibi Arasında Derdestlik	66
5.4.5. Rehinin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip ile Genel Haciz Yoluyla Takip Arasında Derdestlik	67

5.4.6. Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip ile Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takip Arasında Derdestlik ...	68
5.5. Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi Yoluyla Takipte Derdestliğin İncelenmesi	71
5.5.1. Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi Yoluyla Takipte Derdestliğin Koşulları.....	72
5.5.2. Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi Yoluyla Gerçekleştirilen İki İcra Takibi Arasında Derdestlik.....	72
5.5.3. Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi Yoluyla Takip İle İlamlı İcra Takibi Arasında Derdestlik	73
5.5.4. Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi Yoluyla Takip ile Genel Haciz Yoluyla Takip Arasında Derdestlik	74
5.5.5. Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi Yoluyla Takip ile Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolu Arasında Derdestlik.....	74
5.5.6. Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi Yoluyla Takip ile Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip Arasında Derdestlik	75
6. DERDESTLİĞİN İCRA TAKİPLERİNDE DİKKATE ALINMASI.....	76
6.1. İtiraz Yolu	76
6.2. Şikâyet Yolu.....	78
6.3. Hem İtiraz Hem Şikâyet Yoluna Başvurulması Görüşü	79
6.4. Görüşlerin Değerlendirilmesi ve Görüşümüz	80
7. SONUÇ.....	85
8. KAYNAKÇA.....	88
9. EKLER.....	95
EK-1. ÖZGEÇMİŞ.....	95

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

Bkz : Bakınız

C : Cilt

D : Daire

Dn : Dipnot

E : Esas

f : Fıkra

HD : Hukuk Dairesi

HGK : Hukuk Genel Kurulu

HMK : Hukuk Muhakemeleri Kanunu

HUMK : Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu

İBK : İçtihatları Birleştirme Kararı

İBHKGK : İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulu

İİK : İcra ve İflas Kanunu

K : Karar

M : Madde

RG : Resmi Gazete

S : Sayı

s : Sayfa

s.e.t : Son Erişim Tarihi

T : Tarih

TBK : Türk Borçlar Kanunu

TMK : Türk Medeni Kanunu

Y : Yönetmelik

Yuk : Yukarı

1. GİRİŞ

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun dava şartları kenar başlıklı 114. maddesinde "aynı davanın daha önceden açılmış ve halen görülmekte olmaması" olumsuz bir dava şartı olarak düzenlenmiştir. Öğretide, aynı davanın tekrar açıldığına ilişkin taraflarca ileri sürülecek iddia, derdestlik itirazı olarak isimlendirilmektedir¹. Dava şartları, bir davanın esastan incelenerek karara bağlanabilmesi için varlığı ya da yokluğu dava boyunca aranan ve eksikliği mahkemece re'sen gözetilen usuli şartlardır². Buna göre aynı davanın daha önce açılmış olduğu itirazı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 115. maddesine göre mahkemece re'sen gözetilir ve taraflarca yargılamanın her aşamasında ileri sürülebilir.

Bir alacağın tahsili amacıyla başlatılan bir icra takibi sürdürülürken ikinci kez aynı alacağa ilişkin icra takibi başlatılmasının sonucunu öngören bir düzenleme İcra ve İflas Kanunu'nda yer almamaktadır. Bu çerçevede kanunda borçlunun derdestlik itirazını ileri sürmek bakımından başvurabileceği hukuki yola ilişkin de açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Çalışma konusu açısından sorun icra takibinde derdestliğin düzenlenmemesinin gerekçesi ve sonucunun belirlenmesi noktasındadır. Zira İcra ve İflas Kanunu'nda açıkça bir hükme yer verilmemiş olması, ilgili hususun icra takiplerinde dikkate alınmayacağı anlamına gelmez.

İcra takibinde derdestlik kurumunu değerlendirdiğimiz bu çalışmada, öncelikle derdestlik kavramı incelenmiş, derdest bir dava varken tekrar dava açılmaması yasağı ile güdülen amaçlar değerlendirilmiştir. Daha sonra, icra takiplerinde derdestlik sorunu irdelenerek bu hususta yasal bir düzenleme bulunmamasının hukuken nasıl değerlendirilmesi gerektiği izah edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda icra takibi açısından

¹ **Pekcanitez, Hakan/Özekes, Muhammet/Akkan, Mine/Taş Korkmaz, Hülya** (2017) Medeni Usul Hukuku, C. 2, 15. Baskı, İstanbul, On İki Levha, s. 949; **Tanrıver, Süha** (2018) Medeni Usul Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 662; **Atalı, Murat/Ermenek, İbrahim/Erdoğan, Ersin** (2019) Medeni Usul Hukuku, Ankara, Yetkin, s. 382; **Umar, Bilge** (2014) Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 351; **Şekerci, Ersin** (1986) Medeni Usul Hukukunda ve İdari Yargılama Usulünde Derdestlik, Yargıtay Dergisi, C. 12, S. 3, s. 206; **Postacıoğlu, İlhan/Altay Sümer** (2015) Medeni Usul Hukuku Dersleri, 7. Baskı, İstanbul, Vedat, s. 435; **Muşul, Timuçin** (2012) Medeni Usul Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Adalet, s. 121.

² **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 b) s. 317; **Arslan Ramazan/Yılmaz Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası Emel** (2019) Medeni Usul Hukuku, 4. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 329; **Tanrıver** (2018) s. 636-639; **Pekcanitez, Hakan** (2017) Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, 15. Baskı, İstanbul, On İki Levha, C. 2, s. 926, 927.

derdestliğin koşulları ile dava açısından derdestliğin koşulları karşılaştırılmıştır. İcra takiplerine ilişkin çeşitli ihtimallerde derdestlik hali incelenmiştir. Nihayet derdestliğin icra takibinde nasıl dikkate alınabileceği değerlendirilmiştir.

2. DERDESTLİK KURUMU

2.1. Derdestlik Kurumunun Tanımı

Davada derdestlik kavramı, davanın açılması ile başlayan, uyuşmazlığa ilişkin olarak beraberinde belli usuli sonuçlar doğuran, mahkemelerden birinin hüküm vermesi ve bunun kesinleşmesiyle ortadan kalkan, zaman yönünden sınırlı bir süreci ifade eder³. İcra takibi bakımından ise, benzer şekilde, başlamış olan bir icra takibinin henüz sona ermemiş olduğu, askı sürecini ifade eder. **Atalı/Ermenek/Erdoğan'a** göre derdestlik, bir davanın açılmış ve halen görülmekte olması halini ifade ettiğinden Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yasakladığı aslında derdestlik değil, aynı davanın tekrar açılmasıdır⁴. Dolayısıyla yazarlar, aynı davanın tekrar açılması halinde derdestlik yerine derdestlik sebebiyle bu davanın tekrar açılmamasından söz etmenin daha uygun bir ifade tarzı olacağını belirtmektedir⁵.

Derdestlik itirazı, aynı davanın yeniden görülmemesine ilişkin ilgili mercilere yöneltilen itirazı ifade eder. Derdestlik itirazı, bir uyuşmazlığın mahkemeler önünde görülmekte olduğunu ortaya koyarak bu uyuşmazlık için ikinci kez dava yoluna başvurulmasını önleme işlevi görür⁶. Öğretide derdest bir davaya rağmen yeniden dava açılması yasağı, bir dava engeli olarak nitelendirilmektedir⁷. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, derdestlik itirazının, açılan davanın daha önce aynı veya başka bir mahkemede açılmış olup da görülmekte olduğuna ilişkin bir itiraz olduğunu ifade etmiştir⁸. İcra takipleri bakımından da aynı taraflar arasında, aynı takip sebebi ve aynı takip konusuna dayanarak birden fazla icra takibi yapılmasını önleme gereği düşünülebilir.

³ **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 b) s. 378; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayyavaz ve diğerleri** (2019 b) s. 334; **Tanrıver** (2018) s. 663-673; **Pekcanitez**, Pekcanitez Usul, C. 2, s. 949; **Yılmaz, Ejder** (2014) Hukuk Sözlüğü, 5. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 180; **Tanrıver, Süha** (2007) Medeni Usul Hukukunda Derdestlik İtirazı, 2. Baskı, Ankara, Adalet, s. 19; **Şekerci**, s. 217; derdestlik kavramının sözlük anlamı için bkz. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=DERDEST s.e.t. 26.07.18.

⁴ **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 b) s. 378.

⁵ **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 b) s. 378.

⁶ **Pekcanitez/Özekes/Taş Korkmaz ve diğerleri** C. 2, s. 949; **Tanrıver** (2018) s. 662; **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 b) s. 379; **Umar, Bilge** (2014) Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 351; **Şekerci**, s. 206; **Postacıoğlu/Altay** (2015) s. 435; **Muşul** (2012) s. 121.

⁷ **Tanrıver** (2007) s. 35.

⁸ HGK., E: 286, K: 642, T: 24.6.1988, <https://legalbank.net/belge/y-hgk-e-1988-6-286-k-1988-642-t-24-06-1988-derdestlik-itarazi/149234/> s.e.t. 06.09.18.

Roma Hukuku döneminde *lis pendens* veya *lis alibi pendens* olarak ifade edilen derdestlik kavramı⁹ aynı dönemde, *ne bis in idem* ilkesi dairesinde şekillenmiştir¹⁰. Bu ilke, kişinin aynı uyuşmazlıktan kaynaklı, aynı talebe ilişkin olmak üzere birden fazla kez yargılanarak birden fazla hükümlerle sorumlu tutulmaması gerektiğini ifade eder¹¹. Gerçekten de Roma Hukuku'nda dava kurumu, kişiler arası uyuşmazlıkların Tanrılarca çözümlendiği bir tören olarak görülürdü ve bu nedenle aynı konuda ikinci kez dava açılması Tanrılara karşı bir saygısızlık olarak kabul edilirdi¹². Dava nihayete erdikten sonra aynı kişiler arasında aynı uyuşmazlık hakkında ikinci kez dava açan kimseye karşı ise kesin hüküm def'i anlamına gelen *exceptio rei judicatae* def'i ileri sürülürdü¹³. Nihai kararlar sonuçlanmış uyuşmazlıklar bakımından gündeme gelen kesin hüküm itirazı ile nihai kararlar sonuçlandırılmamış davalara ilişkin olan derdestlik itirazı adeta bir madalyonun iki yüzünü oluşturmuştur. Her iki def'i de hukuk düzeninde uyuşmazlıklara ilişkin olarak yalnızca bir hükmün tesis edilmesini amaçlar. Kesin hüküm itirazı ile derdestlik itirazı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda dava şartı olarak düzenlenmiş olup her ikisi bakımından da davaların aynılığına ilişkin ölçütler ortaktır. Derdestlikten farklı olarak kesin hüküm itirazından söz edebilmek için ilk davanın nihai bir kararla sona ermiş olması gerekir¹⁴.

2.2. Derdestlik Kurumunun Amacı

Doktrinde, derdestlik itirazının varlığı ile amaçlananın yargılama süreci içinde usul ekonomisinin sağlanması/iktisadi nedenler, davacının dürüst olmayan davranışlarının/hileli davranışların önlenmesi, hukuki yararın gözetilmesi, çelişik karar verilmesinin önlenmesi ve hukuki güvenliğin tesisi olduğu ifade edilmektedir¹⁵. Bu bağlamda, ifade edilen sebeplerin

⁹ **Erdoğan, Ersin** (2014) Milletlerarası Derdestlik (Lis Alibi Pendens), Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı (Basım Yılı: 2015) s. 1859.

¹⁰ **Öztek, Selçuk** (1985) Roma Medeni Usul Hukukunun Ana Hatları: Törelerden Şekle, Hususi Adaletten Devlet Adaletine, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, s. 355-372, <http://dergipark.gov.tr/iuhfm/issue/9070/113133> s.e.t. 12.08.2018.

¹¹ **Özdemir Türkoğlu, Gökçe** "Bis De Eadem Re Ne Sit Actio" "Principle In The Formulary System of the Roman Law of Procedure, s. 44, <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/itnawarbo8&collection=journals&id=44&startid=&end=67> s.e.t. 12.08.2018; **Erdoğan** (2014) s. 1859; **Tanrıver** (2018) s. 645.

¹² **Selçuk, Sami** (1973) Medeni Usul Hukukunda Kesin Hüküm Şartları, Kesin Hüküm İtirazı, Adalet Dergisi, S. 11, Kasım 1973, Yıl: 64, s. 938.

¹³ **Domaniç, Hayri** (1964) Hukukta Kaziyyei Muhkeme ve Nisbi Kuvveti, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, s. 1-3.

¹⁴ **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 b) s. 323; **Gürdoğan, Burhan** (1960) Medeni Usul Hukukunda Kesin Hüküm İtirazı, Ankara, Ayyıldız, s. 64; **Şekerci**, s. 217; **Ulukapı, Ömer** (1995) Medeni Usul Hukukunda Derdestlik ve Sonuçları, Yargıtay Dergisi, 1995/4, s. 421.

¹⁵ **Ulukapı** (1995) s. 395; **Tanrıver** (2007) s. 20, dn. 8; **Şekerci**, s. 208.

ayrı ayrı incelenmesi, bu sebeplerin önce mükerrer davalar bakımından sonra mükerrer icra takipleri bakımından değerlendirilmesi gerekmektedir.

2.2.1. Usul Ekonomisi İlkesi

İlkenin Tanımı

Usul ekonomisi ilkesi, yargılamaların makul sürede, makul masrafla ve en az zahmetle gerçekleştirilmesini ifade eder. Uluslararası sözleşmelerde, Anayasa'nın 141. maddesinde ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesinde düzenlenen bu ilke, kişilerin devlet makamlarına başvuruda yüksek giderlere mahkûm edilmemesi, başvurularında ileri sürdükleri talebe uygun süre zarfında kavuşabilmesi ve bu yönde hukuk düzeninin öngördüğü prosedürün çok zahmetli olmaması gereğini ifade eder¹⁶.

Usul ekonomisi ilkesinin kapsamı üç ayaklı bir yapı içerisinde incelenir¹⁷; ilkeye uymakla yükümlü kişilerin kapsamı, ilkenin ilişkili olduğu adalet hizmetlerinin kapsamı ve ilkenin zaman bakımından kapsamı. Usul ekonomisi ilkesine uymakla yükümlü kişiler ise, dar anlamda ve geniş anlamda ilkeye uymakla yükümlü kişiler olarak tasnif edilir¹⁸. Geniş anlamda usul ekonomisini gözetmesi gerekenler yasama, yürütme ve yargıdır. Dar anlamda bu ilkeyi gözetmesi gerekenler ise yalnızca mahkemelerdir¹⁹.

Usul ekonomisi ilkesi, ilişkili olduğu adalet hizmetleri bakımından yargılama hizmetleri ile doğrudan bir bağlantıya sahipken; yargılamanın daha iyi işlemesine yardımcı nitelikteki işler ile dolaylı bir bağlantıya sahiptir²⁰. Bu çerçevede, icra takibi de usul ekonomisi ilkesi ile doğrudan bir bağlantıya sahiptir.

¹⁶ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 b) s. 122.

¹⁷ Rüzgaresen, Cumhuriyet (2013) Medeni Muhakeme Hukukunda Usul Ekonomisi İlkesi, Ankara, Yetkin, s. 45-46.

¹⁸ Rüzgaresen, s. 46.

¹⁹ Rüzgaresen, s. 46.

²⁰ Rüzgaresen, s. 46.

Derdestlik ile Usul Ekonomisi İlkesi Arasındaki İlişki

Derdestlik itirazı, aynı davanın ikinci kez açılmasını önlemeye hizmet eder. Bu sayede, ikinci kez açılan aynı dava ile yargı organlarının, tarafların ve diğer adli organların gereksiz zaman, emek harcamaları ve fazladan masraf yapmaları engellenmiş olur²¹.

Devlet makamlarındaki derdest dava yığılmaları, ilgili makamların fazladan meşgul olmalarına sebebiyet vermekte ve böylece diğer davalara ayrılan birim emek, birim zamanın azalmasına ve fazladan masraf yapılmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle derdest davaların devlet makamlarındaki işleyişi aksattığı ifade edilebilir²². Bu aksaklık, bizzat devlet tarafından derdest dava ve takiplerin kendiliğinden araştırılıp reddedilmesi yoluyla aşılabilir.

Derdestliğin, usul ekonomisi ilkesi ile kısır döngü içinde olduğu ifade edilebilir. Milletlerarası derdestlikte, *forum shopping* olarak ifade edilen, davacının, dava açma hususunda daha avantajlı olduğu ülke hukukunu tercih etmesi durumunda olduğu gibi²³, iç hukukta da -yetki kurallarına uygun düştüğü ölçüde- daha erken sonuç alabilmek için, daha az iş yükü olan mahkemelerde yeniden dava yoluna başvurmak söz konusu olabilir. Bu durumda, usul ekonomisi ilkesinin tam olarak uygulanamıyor olmasının derdestlik haline yol açtığı, derdest dava ve takiplerin ise ilgili makamları gereksiz meşgul ederek usul ekonomisi ilkesinin ihlaline yol açtığı ifade edilebilir. Dolayısıyla, yargılamaların makul sürede sona ermesi sağlanabilirse mükerrer dava açma eğilimi azalabilir.

2.2.2. Dürüstlük Kuralı

İlkenin Tanımı

Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesine göre herkes haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Dürüstlük kuralı, kişilerin

²¹ **Konuralp, Haluk**, İcra Takibinden Önce Açılan Menfi Tespit Davasında Yetkili Mahkeme, s. 269, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/303/2854.pdf> s.e.t. 05.09.18;

Şekerci, çalışmasında idari yargı alanında derdestlik itirazına ilişkin yasal bir düzenleme yapılması ihtiyacını ortaya koymuştur. Yazarın idari yargıda yasal düzenleme ihtiyacını ortaya koyması, esasında medeni usul hukuku harici disiplinlerde de derdestlik itirazına ihtiyaç duyulduğunu ortaya koyar. Derdestlik itirazının üstlendiği işlevler, icra ve iflas hukuku bakımından da bu konuda yasal düzenlemeye duyulduğunu gösterir. **Şekerci**, s. 208.

²² Bu aksaklığın giderilmesi ise devletin sorumluluğudur. Kişiler arası ihlallerin giderilmesinde olduğu gibi devlet makamlarınca gerçekleştirilen ihlallerin giderilmesi de devletin sorumlulukları arasındadır.

²³ **Nomer, Ergin** (2013) Devletler Hususi Hukuku, 20. Baskı, İstanbul, Beta, s. 12.

haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüst, namuslu, ahlaklı davranma ve muhataplarında uyandırdıkları güven çerçevesinde tutarlı davranışlar sergilemeleri gerektiğini ifade eder²⁴. Dürüstlük kuralına uygun davranışların tespitinde toplumda geçerli olan genel ahlak kuralları, yerel/dönemsel adet ve uygulamalar ile davranışın söz konusu olduğu hukuki ilişkilerin içerik ve amaçları dikkate alınır²⁵.

Esasen temeli Roma Hukuku'na uzanan dürüstlük kuralı, hukuk düzenin arzuladığı adil düzenin tesisinde önemli bir emniyet supabı işlevi görür. Bu işlev, Roma Hukuku'nda, kimsenin bir başkasının hakkına zarar vermesinin kabul edilemeyeceği kabulünden doğmakta, hukuk kuralları işletilirken kimi durumlarda somut olay adaletinin sağlanamaması tehlikesini bertaraf etmektedir²⁶. Şöyle ki hukuk kuralları kimi zaman, hak sahibi kişinin menfaati bulunmasa da başkalarının aleyhine suiistimal edilmeye elverişli olabilir. Böyle durumlarda somut olay adaletinin tesisini amaçlayan hukuk kurallarının kötüye kullanılmasının önüne geçmek gerekir. Hukuk kurallarının, arzulananın aksine, başkalarına zarar vermesi kabul edilemeyeceğinden bir düzenleyici norm olarak daima göz önünde bulundurulmak üzere dürüstlük kuralına başvurulur. Böylece hukuk kurallarının herhangi bir süzgeçten geçirilemeyerek direkt uygulanması nedeniyle doğması muhtemel sonuçlar, dürüstlük kuralı süzgecinden geçirilerek bertaraf edilir, somut olay adaleti sağlanır.

Temelini, hak sahibine yararı olmadığı halde başkalarına zarar veren davranışların kabul edilemeyeceği prensibinden alan dürüstlük kuralı, hem kişiler arası sözleşme hükümlerinin tatbikinde hem de hukuk düzenince tanınan haklar kullanılırken göz önünde bulundurulur²⁷.

Medeni hukukun temel kaidelerinden olan bu ilke, medeni usul hukukuna da sirayet etmiştir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun, "Dürüst davranma ve doğruyu söyleme yükümlülüğü" kenar başlıklı 29. maddesine göre; taraflar dürüstlük kuralına uygun davranmak zorundadır. Taraflar, davanın dayanağı olan vakıalara ilişkin açıklamalarını gerçeğe uygun bir biçimde yapmakla yükümlüdür. Taraflar, davanın açılması ile

²⁴ **Dural, Mustafa/Sarı, Suat/Öğüz, Tufan/Gümüş, Alper/ Öz, Turgut** (2019) Türk Özel Hukuku C. 1 (Temel Kavramlar ve Medeni Hukukun Başlangıç Hükümleri), 14. Baskı, İstanbul, Filiz, s. 243, 244; **Oğuzman, Kemal/Barlas Nami** (2019) Medeni Hukuk, 24. Baskı, İstanbul, Vedat, s. 266.

²⁵ **Dural/Sarı/Öğüz/Gümüş/ Öz**, s. 243, 244; **Oğuzman/Barlas**, s. 266.

²⁶ **Uçaryılmaz, Talya Şans** (2019) Bona Fides (Dürüstlük Kuralı), Ankara, Yetkin, s. 70; **Akyol, Şener** (2006) Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı, 2. Baskı, İstanbul, Vedat, s. 1-3.

²⁷ **Akyol**, s. 6.

mahkemenin kurallarıyla bağı hale gelir, bu kurallar çerçevesinde dürüst davranmakla yükümlüdür.

Derdestlik ile Dürüstlük Kuralı Arasındaki İlişki

Genel Olarak

Hukukumuzda dava hakkı, hukuki menfaat koşulunun varlığına bağlanmıştır. Bu menfaatin yokluğuna rağmen dava hakkının başkasına zarar verecek şekilde kötüye kullanılması yasaklanmıştır²⁸. **Karşı**, dava hakkı ve usuli yetkilerin dürüstlük kuralına aykırı kullanılmayacağını ifade eder²⁹.

Derdest bir davaya rağmen yeniden dava açılması dürüstlük kuralını ihlal eder³⁰. Bu ihlal iki boyutludur: Birincisi, davalıya karşı dürüstlük kuralının ihlal edilmesi, böylece doğrudan davalının maddi ve manevi menfaatlerinin zedelenmesi. İkincisi, devlete karşı dürüstlük kuralının ihlal edilmesi, böylece devlet makamlarına başvuru ile doğan kamu hukuku ilişkisinin ihlal edilmesidir³¹.

Davalıya Karşı Dürüstlük Kuralının İhlali

Davacının, davalıyı taciz etmek, zarara sokmak amacıyla, daha önceden açtığı bir davayı bir kez daha açması, dava hakkını amacı dışında ve salt karşı tarafı zor duruma düşürmek için kullanması, dava hakkının kötüye kullanılması anlamına gelir ki bu durum dürüstlük kuralının ihlalidir. Davacının davalıyı taciz etme kastı bulunmasa bile³² ikinci kez dava yoluna başvurması davalının maddi ve manevi menfaatlerini zedeleyen sonuçlar doğurabilir. Şöyle ki, yargılama giderlerinin mükerrer olarak davalının sorumlu tutulması gibi durumlar davalının maddi menfaatinin zedelenmesine yol açar. Davalının ikinci kez mahkemeden gelen davetlere icabet etmesi, taraf işlemlerini yürütmesi nedeniyle yaşayacağı zaman ve emek ise manevi yıpranmaya neden olarak davalının manevi menfaatinin zedelenmesine yol açar. Bu sebeple, davacının ister taciz etme kastıyla ister bu kasıttan arı

²⁸ Arslan, Ramazan (1989) Medeni Usul Hukukunda Dürüstlük Kuralı, Ankara, S, s. 49 vd.

²⁹ Karşı (2001) s. 200.

³⁰ Arslan (1989) s. 70.

³¹ Arslan (1989) s. 71.

³² Davacı, davalıyı taciz etme kastı taşımaya bile dava konusu menfaatine daha erken ulaşmak istediği için ikinci kez dava açma yoluna başvurmuş olabilir.

olarak, ikinci kez dava açma yoluna gitmesi derdest davanın kendisine bir hukuki menfaat sunmaması ve karşı tarafın maddi manevi menfaatlerini zedelemesi nedeniyle, dürüstlük kuralını ihlal eder.

Devlete Karşı Dürüstlük Kuralının İhlali

Alacaklı, dava yoluna başvurduğunda devletle arasında bir kamu hukuku ilişkisi doğar³³. Devletin yetkili mercileri de tarafın hukuki himaye talebini karşılama hususunda kişiye karşı sorumlu hale gelir. Bu bağlamda, devletin yargı yerlerinin birden fazla kez aynı dava ile meşgul edilmesi, bireyin devlete karşı dürüst davranma ödevinin ihlalidir. Çünkü uyuşmazlıkların makul sürede ve düzenli bir şekilde bir seferde, nihayete erdirilmesi kamu kaynaklarının; iş gücü ile araç gereçlerin ölçülü ve verimli kullanılması asıl olandır. Davacı yargı yerlerine ilk başvuru ile, uyuşmazlığa ilişkin çözümü devletin yetkili organlarından beklediğini ortaya koymakta ve başvurduğu birimi uyuşmazlığın çözümü hususunda meşgul etmektedir, ikinci kez aynı uyuşmazlık hakkında kamu gücünü meşgul etmesi devlete karşı dürüst davranma ödevinin ihlali anlamına gelir³⁴.

2.2.3. Hukuki Yarar

Kişinin, hukuk düzenince tanınan bir hakkının ihlali, inkârı ya da tehlikeye düşürülmesi halinde başvurabileceği dava hakkını kullanabilmesi, bu yola başvurmada bir hukuki yararının bulunmasına bağlıdır³⁵. Esasen, mahkemeye yöneltilen her talep açısından hukuki yarar aranır³⁶.

Hukuki yararın varlığından söz edebilmek için, iddia düzeyinde de olsa subjektif bir hakkın varlığı, söz konusu subjektif hak nedeniyle yetkili mercie başvurunun zorunlu olması, seçilen hukuki koruma yolunun (dava yolunun ya da icra takibi ve sair yolların)

³³ **Tuluay, Metin**, Medeni Yargılama Hukukunda Dava İlişkisi, s. 114 <http://dergipark.gov.tr/duhfd/issue/22969/246244> s.e.t. 14.10.18; **Karlı, Abdurrahim** (2001) Medeni Usul Hukukunda Usuli İşlemler, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kütüphanesi, s. 196-198.

³⁴ **Arslan** (1989) s. 113.

³⁵ **Akkan, Mine** (2012) Medeni Usul Hukukunda Menfi Tespit ve İtirazın İptali Davası Arasındaki Derdestlik ve Kesin Hüküm İlişkisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 2, s. 3.

³⁶ Sadece dava açma hakkı değil bunun dışında kalan diğer usuli hak ve yetkiler de hukuki yararla sınırlıdır, **Tanrıver** (2018) s. 473; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri** (2019 b) s. 293.

amaçlanan hukuki himayeyi sağlamada (söz konusu sübjektif hakkın korunması) yeterli olması aranır³⁷.

Devletin yetkili makamlarına başvuran kişinin bu başvuruyu bir sübjektif hak iddiasına dayandırması bir gerekliliktir, kişinin sırf başvurduğu hukuki yolun nasıl işletildiğini görmek istemesi nedeniyle bu yola başvurusu, hukuki himaye talep ettiği bir sübjektif hakkının olmadığını gösterir. Diğer şart, kişinin başvurduğu hukuki yolun talebini elde etmede olmazsa olmaz nitelikte olmasıdır, buna göre kişinin bu yola başvurmaksızın talebini elde etme imkânı varsa hukuki yararın mevcudiyetinden söz edilemez. Son olarak, kişinin talebine kavuşmak için başvurduğu hukuki yol, bu hususta yeterli bir sonuç vaat etmelidir. Kişinin talebini elde etmede kesin çözüm sunan bir hukuki çareye başvurmayarak bir başka yolu tercih etmesi durumunda hukuki yarar noksanlığından bu başvurunun reddedilmesi gerekir³⁸.

Hukuki himaye ihtiyacı olarak da adlandırılan bu gereksinim, kişinin ilk davayı açmasıyla -kendisine sunulmak üzere- incelenmeye başlar³⁹. Bu nedenle, hukuki himaye sağlama amacıyla inceleme başlatan bir mahkemenin varlığına rağmen aynı hukuki himayeyi sunmak bakımından aynı gücü haiz başka bir mahkemeye başvurulması halinde artık ilk makamın hukuki himayeyi tesis etmek üzere yürütmekte olduğu çalışma nedeniyle kişinin hukuki himaye ihtiyacını ileri sürerek ikinci bir talepte bulunması yerinde olmaz. İşte bu halde, hukuki himaye ihtiyacı karşılanmak üzere olan kişinin ikinci kez başvurduğu davanın mahkemece reddedilmesi gerekir.

2.2.4. Çelişik Karar Verme Yasağı

Çelişik karar verme yasağının konusu, aynı taraflar arasında, aynı dava konusu ve aynı dava sebebine dayanan iki ayrı mahkeme kararından hangisinin yerine getirileceği sorunudur⁴⁰. Bu yasağın yerine getirilmesi muallakta kalan hukuki sonuçlar doğmasını

³⁷ **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 b) s. 321.

³⁸ **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 b) s. 321; **Kuru, Baki** (2019) İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara, Yetkin, s. 132; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri** (2019 b) s. 293.

³⁹ **Akkan**, s. 3.

⁴⁰ **Şekerci**, s. 209.

engeller. Çelişik karar verme yasağı derdestlik konusunda yasal düzenlemeler yapılmasının en önemli gereklerinden biri olarak değerlendirilir⁴¹.

Hüküm, yargılama sonunda uyuşmazlığın esası hakkında verilen nihai karardır⁴². Bir toplumun refahı için uyuşmazlıkların adalete ve hakkaniyete göre tahlil edilerek nihai bir sonuca ulaştırılması gerekir. Karara bağlanmış uyuşmazlıkların yeniden canlandırılmaması ve uyuşmazlıkların sonsuza kadar ortadan kaldırılması için çelişen kararların doğması engellenmelidir. Bunun sağlanabilmesi için de mahkeme kararlarına yasal gerçeklik gücü tanınması gerekir.

Mahkeme kararlarına yasal gerçeklik gücünün tanınması, kararların maddi anlamda kesinlik vasfı kazanmasına bağlıdır. Kesin hüküm ile derdestlik kavramlarının koşulları aynı olup hizmet ettikleri esaslar da benzerlik taşır⁴³. Bu iki kavramın ayrıldığı husus bir mahkeme hükmü meydana getirilirken farklı zaman kesitlerinde işlev görmeleridir. Bu bağlamda, her iki usul kurumu da çelişik karar verilmesini önlemeye hizmet eder. Her iki kurum da aynı davadan kaynaklı doğması muhtemel çelişik kararların oluşmasını engeller⁴⁴. Eşit kudretteki yargı kararlarından hangisinin uygulanacağı hususunda hem uygulamacılar bakımından hem davada menfaati bulunanlar bakımından karışıklıkların engellenmesine hizmet eder.

2.2.5. Hukuki Güvenlik İlkesi

Hukuki güvenlik ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinin neticelerini önceden bilebilmelerini ve öngörebilmelerini ifade eder⁴⁵. Bu çerçevede devletin yaptığı düzenlemelerin öngörülebilirlik ilkesi dairesinde bireylerin güven duygusunu zedelemekten yapması bir gerekliliktir. Davalının davacı karşısında aynı talep sonucuna ilişkin olarak yalnızca bir kez mahkeme önüne çıkması hukuk düzeninden haklı beklentisidir. Kişilerin aynı uyuşmazlık nedeniyle birden fazla yargılanarak yargılamanın külfetlerine katlanması hukuk devletine duyulan güveni zedeler.

⁴¹ **Ulukapı**, s. 401, **Şekerci**, s. 209.

⁴² HMK 294. m., 1. f.

⁴³ **Tanrıver** (2007) s. 27.

⁴⁴ **Tanrıver** (2007) s. 27.

⁴⁵ **Tanrıver** (2018) s. 99.

Aynı uyuşmazlığa ilişkin olarak birden fazla mahkeme hükmü tesis edilmesi durumunda toplumda karışıklıklar meydana gelir ve hukuki barış tehlikeye girer. Derdestlik kurumu aynı davaya ilişkin birden fazla mahkeme kararı oluşmasını engelleyerek muhtemel karışıklıkları, güvensizlikleri, buna bağlı olarak yeni uyuşmazlıkların doğması riskini bertaraf eder.

2.3. Yargılama Hukukuna Hakim İlkelerin Takip Hukukunda Geçerliliği Sorunu

Bir hukuk disiplinine egemen ilkeler söz konusu disipline temel karakterini kazandırır⁴⁶. Bu ilkeler ilgili hukuk dalına ilişkin kuralların anlaşılmasında, yorumlanmasında ve uygulanmasında yol gösterici rol oynar⁴⁷. Yargılama hukukuna hâkim ilkeler de yargılamaların düzgün işlemesi amacına matuf ilkelerdir. Bu ilkelerin bir kısmı temelini Anayasa'dan almakta bir kısmı ise kanun koyucunun tercih ettiği hukuk politikasının bir gereği olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin adil yargılanma hakkı, usul ekonomisi ilkesi, tabi hakim ilkesi Anayasa'da da düzenleme altına alınan ilkelerdir. Ancak ifade etmek gerekir ki bu ilkeler Anayasa'da düzenlenmemiş olsaydı dahi hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak yargılamalarda dikkate alınırdı⁴⁸. Hukuk politikasının bir ürünü olan ve yargısal temel haklarla doğrudan ilgisi olmayan ilkelere örnek olarak teksif ilkesi ve taraflarca hazırlama ilkesi gösterilebilir.

Yargılama hukukuna hakim olan ilkelerin takip hukukunda geçerli olup olmadığı hususu tartışmalıdır⁴⁹. Nitekim yargılama ve icra takibi birbirinden farklı karakterde hukuki çarelerdir⁵⁰. Bu farklılık işin niteliğinden ve yetkili organlardan kaynaklanmaktadır⁵¹. Doktrinde bir görüşe göre, söz konusu hukuk disiplinleri arasında çok sıkı bir bağ bulunmaktadır ve bu nedenle temel bazı ilkelerin birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir⁵². Dolayısıyla yargılama hukukundaki ilkelerin birçoğu niteliğine uygun düştüğü ölçüde takip hukukunda da dikkate alınmalıdır⁵³. Bu görüşün dayanakları⁵⁴; ilk olarak, her iki hukuk alanının çıkış noktasının aynı olup hizmet ettikleri amaçların aynı olmasıdır. Nitekim her iki

⁴⁶ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 b) s. 91.

⁴⁷ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 b) s. 91.

⁴⁸ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 b) s. 91.

⁴⁹ Üstündağ (2004) s. 9, dn 8 a; Yıldırım, Deren Yıldırım s. 4.

⁵⁰ Yıldırım, Deren Yıldırım s. 4.

⁵¹ Özekes (2009) s. 70.

⁵² Özekes (2009) s. 70.

⁵³ Özekes (2009) s. 70.

⁵⁴ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 23; Özekes (2009) s. 70.

hukuk disiplini de kişilerin haklarını temine çalışır. İkincisi, takip hukuku yargılama hukukunun doğal uzantısıdır. Takip hukukumuzda ilamsız takip yollarına ilişkin düzenlemeler ağırlıklı olarak yer bulsa da esas olan mahkeme ilamına dayalı olarak gerçekleştirilen ilamlı icra takibidir. Ayrıca ilamsız icra takibinde de borçlunun ödeme emrine itirazının kaldırılması için yargı kararından yararlanılmaktadır⁵⁵.

Doktrindeki diğer görüşe göre takip hukuku yargılama hukukundan bağımsız bir hukuk dalıdır⁵⁶. **Üstündağ**, icra hukukunun yalnızca ilamların icrası ile ilişkili olmaması nedeniyle takip hukukunun bağımsız bir hukuk dalı olduğunu ifade eder⁵⁷. Yazara göre, ilamlı takip yolu dışındaki hallerde takip hukukunu yargılama hukukunun ikamesi (sürrogatı) olarak nitelenmek mümkündür⁵⁸. Bu nedenle takip hukukunu yargılama hukukunun devamı olarak görmek doğru bir yaklaşım tarzı olmaz⁵⁹. Bu yönüyle icra hukukunda da yargılama hukukunda olduğu gibi bazı ilkelerin mevcut olup olmadığı tartışmalıdır⁶⁰.

Kanaatimizce icra takibi hukuki korunma talebinin zorunlu bir sonucu olarak değerlendirilmelidir⁶¹. Bu çerçevede hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan temel yargılama ilkeleri niteliğine uygun düştüğü ölçüde icra takibinde de dikkate alınmalıdır. Bu ilkeler uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınan evrensel hukuk ilkeleri niteliğindedir. Örneğin Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Anayasa'nın bağlayıcılığı ve milletlerarası sözleşmelerin kanun hükmüne denk olması kuralı göz önünde bulundurulduğunda bu ilkelerin takip hukukunda da geçerli olduğu sonucuna varılabilir. Bu nedenle temel hukuk kuralı addedilen ilkeler takip hukukunun doğasına uygun düştüğü ölçüde dikkate alınmalıdır.

⁵⁵ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri**, s. 23; **Özekes** (2009) s. 70.

⁵⁶ **Karlı** (2014) s. 6; **Üstündağ** (2004) s. 3, dn 3 aa.

⁵⁷ **Üstündağ** (2004) s. 3, dn 3 aa.

⁵⁸ **Üstündağ** (2004) s. 3, dn 3 aa.

⁵⁹ **Üstündağ** (2004) s. 3, dn 3 aa.

⁶⁰ **Üstündağ** (2004) s. 9, dn 8 a.

⁶¹ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri**, s. 23; **Özekes** (2009) s. 68.

3. İCRA TAKİPLERİNDE DERDESTLİK SORUNU

İcra takiplerinde derdestlik hakkında doğrudan düzenleme bulunmamaktadır, buradan hareketle öğretide icra takiplerinde derdestliğin doğup doğmayacağı hususunda farklı görüşler ileri sürülmektedir.

3.1. Öğretideki Görüşler

Öğretide, icra takibinde derdestlik halinin doğup doğmayacağı hususunda görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüşe göre, derdestlik itirazının söz konusu olması için bu itiraza konu olan kurumun teknik anlamda dava olması gerekmektedir⁶². Buna bağlı olarak, çekişmesiz yargı işleri, icra takibi, ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz ve şikâyet talepleri derdestlik itirazına sebebiyet vermez⁶³.

Öğretide ileri sürülen ikinci görüşe göre ise, takip talebini alan icra memurunun alacağıın mevcudiyetini, muacceliyetini, likit olup olmadığını araştırma yetkisi ile donatılmamış olması aynı alacak için birden fazla ödeme emri düzenletmesi sonucunu doğurabilir⁶⁴. Dolayısıyla alacaklının aynı alacak için aynı borçluya karşı mükerrer takip başlatması doğru olmamakla birlikte icra memurunun mükerrer takibe ilişkin takip talebini reddetme yetkisi bulunmadığından mükerrer takip gerçekleştirmek mümkündür⁶⁵. Böyle bir durumda icra memuru bu hususu kendiliğinden gözetemez, ikinci takibin mükerrer olduğunu bilse bile takip talebini kabul etmek ve borçluya ödeme emri göndermek zorundadır⁶⁶.

Öğretide ileri sürülen üçüncü görüşe göre, takip talebinde bulunmakla takip derdest hale gelir⁶⁷. Alacaklı kural olarak, aynı alacak için aynı borçluya karşı ikinci bir takip

⁶² **Tanrıver** (2007) s. 7; **Şekerci**, s. 215; **Ulukapı** (1995) s. 411; **Tiryaki, Fuat** (1979) Derdestliğin Şartları, Ankara Barosu Dergisi, 1979- S. 2, s. 34-40 <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1979-2/5.pdf> s.e.t 10.07.18.

⁶³ **Tanrıver** (2007) s. 7; **Şekerci**, s. 215; **Ulukapı** (1995) s. 411; **Tiryaki**, s. 34-40.

⁶⁴ **Kuru** (2013) s. 223, dn. 3; **Kuru, Baki** (2006) Makaleler, İstanbul, Arıkan, s. 527; **Postacıoğlu/Altay** (2010) s. 181, 182; **Üstündağ** (2004), s. 94; **Berkin, Necmettin** (1969) Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi, Filiz Kitapevi, İstanbul, s. 191.

⁶⁵ **Kuru** (2013) s. 223, dn. 3; **Kuru, Baki** (2006) Makaleler, İstanbul, Arıkan, s. 527; **Postacıoğlu/Altay** (2010) s. 181, 182; **Üstündağ** (2004), s. 94; **Berkin, Necmettin** (1969) Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi, Filiz Kitapevi, İstanbul, s. 191.

⁶⁶ Bu durumda borçlu ikinci takipte takibin mükerrer olduğunu ileri sürmelidir. **Kuru** (2013) s. 223, dn. 3; **Kuru, Baki** (2006) Makaleler, İstanbul, Arıkan, s. 527; **Postacıoğlu/Altay** (2010) s. 181, 182; **Üstündağ** (2004), s. 94; **Berkin**, s. 191.

⁶⁷ **Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin Özkan, Meral/Özekes, Muhammet** (2019) İcra ve İflas Hukuku, 6. Baskı, İstanbul, On İki Levha s. 96; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri** (2019 a) s. 147; **Atal/Ermenek/Erdoğan** (2019 a) s. 122.

başlatamaz⁶⁸. İcra memuru derdestliği kendiliğinden dikkate almalıdır. Aksi takdirde başlatılan ikinci takip iptal edilebilir⁶⁹. Bu görüşün savunucularından bir kısmına göre, derdestliğin dava şartı olarak nitelendirildiği hususu göz önünde bulundurularak, icra memurunun da derdestliği kendiliğinden dikkate alması gerekmektedir⁷⁰. Nitekim Yargıtay Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndan önceki dönemde derdestliğin borçlu tarafından ileri sürülmesi gerektiği yönünde kararlar vermekte bu kanundan sonraki dönemde ise derdestliğin olumsuz bir takip şartı olarak değerlendirildiği kararlar vermektedir⁷¹. Bu görüş taraftarları, derdestliğin kamu düzeniyle ilgili olup takip ekonomisinin sağlamasına hizmet ettiğini ve alacaklının mükerrer takipte hukuki yararı olmadığını ifade etmektedir⁷². İcra memurunun alacağın ödendiğini ya da asılsız olduğunu bilmesi durumunda takip talebine uygun bir ödeme emri düzenlemek zorunda olması hali derdestlik halinden farklı değerlendirilmektedir⁷³. Söz konusu durumda, borçlu tarafından ödeme emrine itiraz yoluyla ileri sürülmesi gereken bir iddia vardır dolayısıyla derdestlik hali bu çerçevede incelenemez⁷⁴.

Aynı alacak için aynı borçluya karşı mükerrer takip yapılamayacağını savunan yazarların bir kısmı İcra ve İflas Kanunu'nda düzenleme bulunmadığı hallerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenlemenin kıyasen uygulanmasının tartışmalı olduğunu ifade etmiştir⁷⁵. Yazarlara göre, tüm hukuki himaye taleplerinde olduğu gibi icra takibinde de bu yola başvuru imkanı hukuki yararın varlığı şartına bağlıdır⁷⁶. Nitekim hak arama özgürlüğü ve adalete erişim hakkı temelde hukuki yararın varlığını gerektirmektedir⁷⁷. Devam eden bir takibe rağmen yeniden icra takibi başlatılması durumunda ise artık hukuken korunmaya değer bir yarar yoktur⁷⁸. Bu nedenle, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenlemeden bağımsız olarak icra müdürü derdestlik halini kendiliğinden dikkate almalıdır⁷⁹.

⁶⁸ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 96; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri (2019 a) s. 147; Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 122.

⁶⁹ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 96; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri (2019 a) s. 147; Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 122.

⁷⁰ Pekcanitez/Simil s. 38; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri (2019 a) s. 147.

⁷¹ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri (2019 a) s. 147.

⁷² Pekcanitez/Simil s. 38, 39; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri (2019 a) s. 147.

⁷³ Pekcanitez/Simil s. 39.

⁷⁴ Pekcanitez/Simil s. 39.

⁷⁵ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 122.

⁷⁶ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 122.

⁷⁷ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 122.

⁷⁸ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 122.

⁷⁹ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 122.

3.2. Görüşlerin Değerlendirilmesi ve Görüşümüz

Devam etmekte olan bir icra takibine rağmen yeniden aynı alacak için aynı borçluya karşı icra takibi gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceğine ilişkin açık bir düzenleme İcra ve İflas Kanunu'nda yer almamaktadır. Hukuki bir meseleye ilişkin açık bir kanuni düzenleme bulunmaması durumunda üç ihtimalden söz edilir⁸⁰: Birincisi, kanun koyucu bu hususta bir düzenleme yapmayarak konuyu bilinçli olarak düzenlemek istememiştir yani bilinçli susma hali söz konusudur. İkincisi, bu hususta bir düzenleme vardır ancak bizim bugüne kadar kanuna ilişkin bilgilerimizde bir eksiklik vardır, kanunda doğrudan bir düzenleme bulunmamakla beraber aynı temel düşünceye dayanan bir hükmün kıyasen uygulanması söz konusudur. Üçüncüsü, bu hususta bir hukuk boşluğu vardır yani kanunlarda, örf ve âdet hukukunda konuya doğrudan uygulanabilecek bir kural bulunmadığından hâkim, Türk Medeni Kanunu'nun 1. maddesi uyarınca kanun koyucusu olsaydı nasıl kural koyacak idiye uygun hukuk kuralı yaratarak boşluk doldurmalıdır.

İcra takibinde derdestlik konusunda yapılacak değerlendirmede ilk olarak, kanun koyucunun bilinçli olarak düzenleme yapmadığı -olumsuz bir düzenleme bulunduğu- hususu değerlendirilmelidir. Derdestlik halinin ancak teknik anlamda dava bakımından söz konusu olabileceği yönündeki görüş bu minvaldedir⁸¹. Bu ihtimalde, aslında konuya ilişkin olumsuz bir düzenleme vardır. İcra takibinde derdestliğin bilinçli susmaya konu olabilmesi için kanun koyucunun derdestliği dikkate almak istememesi gerekmektedir. Bu hususta yapılacak değerlendirme, bir dava engeli olan derdestlik ile güdülen amaçların icra takibi bakımından da geçerli olup olmadığı noktasında toplanmaktadır. İfade edildiği üzere, yargılama hukukumuzda derdestlik itirazı ile güdülen amaçlar, usul ekonomisine, dürüstlük kuralına riayet etmek, hukuki yararı gözetmek, çelişik karar verilmesinin önüne geçmek ve hukuki güvenliği tesis etmektir.

İcra takipleri bakımından da usul ekonomisinin gözetilmesi bir gerekliliktir. Usul ekonomisi ilkesinin takip hukukuna yansımaları, takip ekonomisi ilkesidir⁸². Bu ilke gereğince, icra takiplerinin makul sürede, makul masrafla ve en az emekle gerçekleştirilmesi

⁸⁰ **Erdoğan** (2014) s. 1869, 1870; **Erdoğan, Ersin** (2018) Hakem Kararlarının Kesin Hüküm Etkisi, Ankara, Yetkin, s. 270.

⁸¹ **Tanrıver** (2007) s. 7; **Şekerci**, s. 215; **Ulukapı** (1995) s. 411; **Tiryaki**, s. 34-40.

⁸² **Özkes, Muhammet** (2009) İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler, Ankara, Adalet, s. 82; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri**, s. 27; **Çiftçi, Pınar**, İcra Hukukunda Menfaat Dengesi, <https://docplayer.biz.tr/64052420-İcra-hukukunda-menfaat-dengesi.html> s.e.t. 05.09.2018. s. 135; 8. HD., E: 2015/8448, K: 9863, T: 04.07.17, www.e-uyar.com s.e.t. 12.04.19.

gerekir. **Özekes**'e göre, takip ekonomisi ilkesi usul ekonomisi ilkesine paralel ve onun devamı niteliğinde bir ilkedir⁸³. Yazar, bu ilkenin icra takibinde uygulanmasının, yargılamada uygulanmasından daha önemli olduğunu ifade eder⁸⁴. Çünkü yazara göre, cebri icra faaliyeti hak aramanın son ve fiili aşamasıdır, icra faaliyetinin gereğinden fazla uzun, masraflı ve zahmetli hale gelmesi hak arama özgürlüğünün ihlali anlamına gelir⁸⁵.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi makul sürede yargılanma hususunu incelerken sürenin başlangıcı olarak davanın açıldığı tarihi, sürenin son bulunduğu tarih olarak icra aşamasının tamamlandığı evreyi esas almaktadır⁸⁶. Makul masrafla yargılanma bakımından da dava ile icra takibi aşamaları beraber değerlendirilir. Bu bağlamda, takip harç ve giderlerinin makul seviyede tutulması bir gerekliliktir. Kişinin derdest icra takipleri karşısında mükerrer harç ve gider ödemeleri yapmasının önüne geçilmelidir. Derdest takipler, yargılama giderlerinde mükerrer ödemelere sebebiyet vererek yargılamaların makul giderle neticelendirilememesine sebebiyet verir.

Alacaklının mükerrer takip harç ve giderlerine maruz bırakılmaması gerektiği Yargıtay kararlarında da ifade edilmektedir. Örneğin bir Yargıtay kararında tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla gerçekleştirilen icra takiplerine ilişkin, *“İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipten ayrı olarak aynı kredi sözleşmesinden kaynaklanan alacak için tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip yapılması halinde alacak tek olduğundan her iki dosyada yapılan tahsilatlar birlikte değerlendirilerek tek tahsil harcı alınması gerekir.”*⁸⁷ gerekçesiyle mükerrer harç tahsilinin yerinde olmadığı değerlendirilmiştir.

Alacaklının aynı borçluya karşı, aynı alacağa ilişkin olarak, mükerrer icra takibi gerçekleştirilmesi, usul ekonomisi ilkesine aykırılık teşkil eder. Nitekim icra dairesi aynı alacaklının aynı talebine yönelik fazladan zaman ve emek harcayacak gereksiz masraf yapacaktır. Nitekim Yargıtay kararlarında da mükerrer icra takibi başlatmak usul ekonomisinin ihlali olarak değerlendirilmektedir. Örneğin bir Yargıtay kararında, *“6100 sayılı HMK'nun 30. maddesinde; “Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir*

⁸³ **Özekes** (2009) s. 82.

⁸⁴ **Özekes** (2009) s. 82.

⁸⁵ **Özekes** (2009) s. 82.

⁸⁶ **Ermenek, İbrahim** (2014) Medeni Usul Hukukunda Davaların Birleştirilmesi ve Ayrılması, Ankara, Yetkin, s. 33.

⁸⁷ 12. HD. T: 12.02.19, E: 2018/14570, K: 1836, aynı yönde; 12. HD. E: 2010/20501, K: 2011/852, T: 15.02.2011, www.e-uyar.com s.e.t. 02.05.19.

*biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.” hükmüne yer verilmiştir. **Tarafları aynı olan ve aynı alacaktan kaynaklanan ilamlar için** itiraza konu takip dosyası üzerinden harcı yatırılarak alacağın tahsili mümkün iken, makul ve kabul edilebilir bir gerekçe olmaksızın ayrı bir takip başlatılması, yukarıda yasa ile düzenleme altına alınan **usul ekonomisine aykırılık teşkil eder.**⁸⁸” gerekçesiyle mükerrer icra takibinin iptaline hükmedilmiştir.*

İkincisi, yargılama hukukuna egemen ilkelerden biri olan dürüstlük kuralı, takip hukuku bakımından da göz önünde bulundurulmalıdır. Derdest bir icra takibine rağmen yeniden icra takibi başlatmak dürüstlük kuralını ihlal eder. Alacaklı ister taciz etme kastıyla ister bu kasıttan ari olarak, derdest bir icra takibine rağmen aynı borçluya karşı, aynı alacağa yönelik yeniden icra takibi başlatırsa, mükerrer takibin kendisine hukuki menfaat sunmaması ve karşı tarafın maddi manevi menfaatlerini zedelemesi nedeniyle, dürüstlük kuralı ihlal edilmiş olur.

Yargıtay kararlarında icra takipleri bakımından dürüstlük kuralına riayet edilmesi gereği gözetilmektedir. Örneğin bir Yargıtay kararında, “*Kötü niyetli olmasa da alacaklı tarafından yasadaki boşluktan yararlanılarak bir ilamdaki haklar için ayrı ayrı takip başlatılarak sebepsiz zenginleşmeye neden olacak şekilde fazladan avukatlık ücreti talep edilmesi hakkın kötüye kullanılmasıdır ve hukuk düzeni tarafından korunmaz*” denilerek ilamın bir bütün olduğu ve geçerli bir neden olmadan ilamın bölünmesinin dürüstlük kuralına aykırı olduğu ifade edilerek aynı ilamdan kaynaklı olarak birden fazla takip yapılması doğru bulunmamıştır⁸⁹.

Tıpkı derdest davalarda olduğu gibi derdest icra takipleri de dürüstlük kuralını çok boyutlu olarak ihlal eder. Bu ihlaller; doğrudan borçlunun maddi ve manevi menfaatlerinin zedelenmesi, devlet makamlarına başvuru ile doğan kamu hukuku ilişkisinin ihlal edilmesi⁹⁰ ve derdest icra takiplerinin sebep olduğu aşırı iş yüküne bağlı olarak, kişilerin mahkemeye

⁸⁸ 12. HD., E: 2018/5746, K: 11036, T: 25.06.19 aynı yönde 8. HD., E: 2014/24849, K: 11293, T: 27.06.16, www.e-uyar.com s.e.t. 29.10.19.

⁸⁹ 8. HD., E: 1059, K: 6811, T: 26.03.2015 **Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel** (2018) *İcra ve İflas Hukuku Pratik Çalışmaları*, 15. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 212.

⁹⁰ **Arslan** (1989) s. 71.

erişim hakkının – mahkemeye erişim hakkı, mahkeme kararının usulünce icra edilmesini de kapsar-⁹¹ ihlal edilmesidir.

Davada derdestliğin amaçlarından bir diğeri, alacaklının hukuki yararı olmadığı halde yeniden dava açmasını engellemektir. Kişinin tıpkı diğer usul işlemlerinde olduğu gibi icra takibi başlatabilmek için de hukuki yararı olmalıdır. İcra işlemleri, maddi hukuk işlemi olmayıp usul hukuku işlemi olduğundan hukuki yarar unsuru, icra takibi başlatabilmek bakımından da varlığı aranan olmazsa olmaz bir şarttır.

Yargıtay içtihatlarında alacaklının icra takibi başlatabilmesi için hukuki yararın varlığı aranmaktadır. Örneğin bir Yargıtay kararında, “*Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulunun 26/05/2017 tarihli, 2017/2 esas ve 2017/3 kararı uyarınca; elinde ilam bulunan alacaklı için getirilen düzenlemeler onu takip yapmaktan alıkoymamakta; aksine daha kolay, çabuk ve ucuz yolla alacağına kavuşturan özel bir yol sağlamaktadır. Bu haliyle alacağı ilama bağlanmış alacaklının **itiraza tâbi, uzayabilecek bir usulün takip edilmesi gereken ve daha masraflı olabilecek genel haciz yolu ile ilamsız takip yolunu seçmekte hukuki yararı yoktur***”⁹².” gerekçesiyle hukuki yararı olmayan alacaklının ilamsız icra yoluna başvuramayacağına hükmedilmiştir.

Tıpkı davada olduğu gibi mükerrer icra takibinde de hukuki yarar yoktur. Hukuki yarar ihtiyacı, kişinin ilk icra takibini başlatmasıyla -kendisine sunulmak üzere- incelenmeye başlar⁹³. Hukuki himaye ihtiyacı karşılanmak üzere olan alacaklının ikinci kez başvurduğu icra takibinin reddedilmesi gerekir.

İcra takipleri bakımından, icra dairelerinde yargılama gerçekleştirilmemesi nedeniyle, dava kurumunda olduğu gibi çelişik karar verilmesi tehlikesinden söz edilemez. Bu yönüyle, davada derdestliğin amaçlarından olan çelişik karar verme yasağının, icra takipleri bakımından geçerli olmadığı ifade edilebilir.

Mükerrer icra takiplerinin hukuki güvenlik ilkesini ihlal ettiği ifade edilebilir. Kişinin borcundan dolayı kanunda öngörülen icra takibi prosedürüne ve takibin uzantısı işlemlere yalnızca bir kez maruz kalacak olması, hukuk düzeninden haklı beklentisidir. Hukuk

⁹¹ **Ekinci, Ahmet** (2014) Anayasa Mahkemesi’nin Bireysel Başvuru Kararlarında Mahkemeye Erişim Hakkı, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/18_3-4_30.pdf s. 843, s.e.t. 24.02.19.

⁹² 4. HD., T: 07.02.2019, E: 2016/13832, K: 2019/551 www.e-uyar.com, s.e.t. 16.04.19.

⁹³ **Akkan**, s. 3.

düzenince bu beklentinin hiçe sayılarak, borçlunun aynı borç nedeniyle birden fazla zor kullanma ve benzeri cebirlere maruz bırakılması, hukuki güvenlik ilkesinin ihlali niteliğindedir. Cebri icra kurumları zor kullanma ve korunan alana müdahale yetkileri ile donatılmışken kişilerin mükerrer icra takiplerine karşı savunmasız bırakılması mümkün olmamalıdır.

Yukarıda izah edildiği üzere yargılama hukukumuz bakımından derdestliğin amaçları takip hukukumuz bakımından da geçerlidir. Tıpkı dava yolunda olduğu gibi, icra takibinde de derdestlik kurumu, usul ekonomisinin gözetilmesine, dürüstlük kuralına riayet edilmesine, hukuki yararın dikkate alınmasına ve hukuki güvenliğin tesisine hizmet etmektedir. Söz konusu amaçların müşterek olduğu dikkate alındığında, icra takipleri bakımından kanun koyucunun doğrudan İcra ve İflas Kanunu'nda düzenleme yapmamış olması, derdestliği göz ardı etmek istediği şeklinde anlaşılmamalıdır. Dolayısıyla derdestlik ilişkisinin dava kurumuna hasredilmesi gerektiği yönündeki görüşü isabetli bulmamaktayız.

Derdestlik sadece dava değil aynı amaca matuf olan birden fazla hukuki çare açısından da gündeme gelebilir. Örneğin, **Özkes** iki ihtiyati haciz arasında derdestlik ilişkisinin doğabileceğini ifade eder⁹⁴. Yazar, ihtiyati hacizde derdestlik sorununu çözebilmek için derdestliğin amacından hareket edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür⁹⁵. Derdestlik itirazı ile amaçlanan usul ekonomisinin tesisi, davacının dürüst olmayan davranışlarının engellenmesi, mahkemelerin gereksiz şekilde uğraştırılmaması ve çelişik hüküm kurulmasının önüne geçilmesidir⁹⁶. Mevcut bir ihtiyati haciz varken tarafları, konusu ve sebebi aynı olan yeni bir ihtiyati haciz talebi bu amaçlara aykırılık oluşturur⁹⁷. Bu nedenle iki ihtiyati haciz arasında derdestlik ilişkisi doğduğu ifade edilebilir⁹⁸. **Özkes'in** ihtiyati hacizler arasında derdestlik ilişkisi doğabileceği yönündeki bu yaklaşımı, derdestlik ilişkisini yalnızca davaya hasreden görüşü dışlamakta ve icra takipleri arasında da derdestlik ilişkisinin doğabileceği sonucunu desteklemektedir.

Derdestlik kurumunun davada ve icra takibinde aynı amaçlara hizmet ettiği ifade edildikten sonra Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesinin icra takiplerine kıyasen uygulanıp uygulanamayacağı değerlendirilmelidir. Hukuk Usulü Muhakemeleri

⁹⁴ **Özkes, Muhammet** (1999) İhtiyati Haciz, Ankara, Seçkin, s. 199, 200.

⁹⁵ **Özkes** (1999) s. 199, 200.

⁹⁶ **Özkes** (1999) s. 199.

⁹⁷ **Özkes** (1999) s. 199.

⁹⁸ **Özkes** (1999) s. 199.

Kanunu döneminde ilk itiraz olarak düzenlenen derdestlik Hukuk Muhakemeleri Kanunu döneminde olumsuz bir dava şartı olarak düzenlenmiştir. Öğretide bir görüş, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenlemenin icra takiplerine kıyasen uygulanması gerektiğini ileri sürmektedir⁹⁹.

Yargıtay Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda dava şartı olarak düzenlenen ancak İcra ve İflas Kanunu'nda hüküm altına alınmayan konularda, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenlemelere kıyasen başvurulacağı hususunda kararlar vermektedir. Örneğin bir Yargıtay kararında, **“2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda hüküm bulunmayan hallerde, bu kanuna aykırı düşmediği ölçüde, genel nitelikte olan Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri icra takiplerinde de uygulanabilecektir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 166/1 maddesinde, 'aynı yargı çevresinde yer alan aynı düzey ve sıfattaki hukuk mahkemelerinde açılmış davalar, aralarında bağlantı bulunması durumunda, davanın her aşamasında, talep üzerine veya kendiliğinden ilk davanın açıldığı mahkemede birleştirilebilir...' iki icra dosyası arasında fiili ve hukuki irtibattan bahsedilebilmesi için, tarafların aynı olması ve takibe konu alacağın aynı belgeden doğmuş olması gerekir.”**¹⁰⁰ gerekçesiyle Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenlemeden kıyasla aralarında bağlantı bulunan icra takip dosyalarının birleştirilebilmesine hükmedilmiştir.

Kıyas, aynı temel düşünceye dayanan iki hukuk kurumundan biri hakkında yasal düzenleme bulunmaması durumunda, diğeri hakkında var olan yasal düzenlemenin niteliklerine uygun düştüğü ölçüde uygulanmasıdır¹⁰¹. Dava ve icra takibi birbirinden farklı hukuki çarelerdir ve her ikisindeki derdestlik halleri amaçları bakımından örtüşmektedir. Bu çerçevede yargılama hukukunda bir dava engeli olarak nitelendirilen derdestlik, icra dairesinin tespit edebildiği durumda, takip hukuku bakımından da bir takip engeli olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla, kıyas kurumuna başvurulması durumunda, yargılama hukukunda olumsuz bir dava şartı olarak değerlendirilen derdestlik hali, takip hukuku bakımından da olumsuz bir takip şartı olarak nitelendirilmektedir. Ancak İcra ve İflas Kanunu'nda hüküm bulunmayan hallerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin kıyasen uygulanıp uygulanamayacağı hususu tartışmalıdır¹⁰². Kanımızca, derdestlik kurumu

⁹⁹ **Pekantez/Simil** s. 38; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri** (2019 a) s. 147.

¹⁰⁰ 12. HD., E: 33873, K: 5426, T: 10.03.2015, www.e-uyar.com s.e.t. 06.04.19; aynı yönde, HMK 29/1'de düzenlenen dürüstlük kuralının icra takipleri bakımından da gözetilmesi gerektiği hakkında bkz. 12. HD., E: 2015/30970, K: 2016/9413, T: 30.3.2016 www.e-uyar.com s.e.t. 16.04.19.

¹⁰¹ **Akıntürk, Turgut/Akipek, Jale/Ateş Karaman, Derya** (2019) Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri/Kişiler Hukuku, 1. C., 15. Baskı, İstanbul, Beta, s. 132.

¹⁰² **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 a) s. 122.

salt Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda dava şartı olarak düzenlenmiş olması sebebiyle takip şartı olarak değerlendirilmemelidir. Bu nedenle Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenlemenin icra takibine kıyasen uygulanması gerektiği yönündeki görüşü isabetli bulmamaktayız.

Öğretide bir başka görüş, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun icra takiplerine kıyasen uygulanması hususunun tartışmalı olduğunu ifade etmiştir¹⁰³. Alacaklının mükerrer icra takibi başlatmakta hukuki yararı bulunmamaktadır¹⁰⁴. Hak arama özgürlüğü ve adalete erişim hakkı hukuki yararın mevcudiyeti halinde kullanılabilir¹⁰⁵. Hukuki himaye taleplerinin tümünde olduğu gibi burada da yetkili mercie başvurabilmek hukuki yarar şartına bağlı olduğundan derdestlik ilişkisi icra müdürünce kendiliğinden gözetilmelidir. Dolayısıyla Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenlemeden bağımsız olarak mükerrer icra takibi icra müdürünce kendiliğinden dikkate alınmalıdır¹⁰⁶. Kanımızca davada derdestlik için öngörülen amaçlar icra takibi bakımından da geçerlidir. Derdestlik ile takip ekonomisinin sağlanması, dürüstlük kuralına ve hukuki yarar şartına riayet edilmesi sağlanmakta ve hukuki güvenliğin tesisi amaçlanmaktadır. Söz konusu amaçlar hukukun temel ilkeleri niteliğinde olup takip hukukunda da temel prensipler addedilmektedir. Bu bağlamda derdestliğin Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda dava şartı olarak düzenlenmiş olmasından bağımsız bir şekilde icra takipleri bakımından da bir takip şartı olarak nitelendirilmesi gerektiği ifade edilmelidir. Dolayısıyla derdestliğin salt Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda dava şartı olarak düzenlenmiş olmasına dayanarak ilgili hükümlerin icra takibine kıyasen uygulanması doğru bir yaklaşım olmaz.

Hülasa, davada derdestliğin amaçlarının icra takibi bakımından da geçerli olduğu anlaşılmıştır. Bu amaçlar, anayasada ve uluslararası sözleşmelerde hüküm altına alınan temel yargılama ilkeleri olup takip hukukuna egemen ilkelere aittir. Dolayısıyla, Hukuk Muhakemeleri Kanunu derdestliği olumsuz bir dava şartı olarak düzenlememiş olsaydı dahi icra takibinde derdestliğin olumsuz bir takip şartı olduğu sonucuna varmak mümkün olurdu.

¹⁰³ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 122.

¹⁰⁴ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 122.

¹⁰⁵ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 122.

¹⁰⁶ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 122.

4. TAKİP AÇISINDAN DERDESTLİĞİN KOŞULLARI İLE DAVA AÇISINDAN DERDESTLİĞİN KOŞULLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

4.1. Genel Olarak

Çalışmanın bu kısmında, davada derdestliğin koşullarının icra takibinde derdestlik bakımından neye karşılık geleceği incelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda öncelikle davada derdestliğin koşulları incelenmiştir. Daha sonra, icra takibi kurumu tanımlanmış ve dava ile icra takibinin benzer ve farklı yönleri ifade edilmiştir. Nihayet, icra takibinde derdestliğin koşulları saptanmaya çalışılmıştır.

4.2. Dava Açısından Derdestliğin Koşulları

Derdestlik itirazının yapılabilmesi, üç unsurun mevcudiyetine bağlıdır. Buna göre; davanın aynı ya da başka bir mahkemede yeniden açılmış olması, davanın görülmekte olması ve her iki davanın aynı dava olması gerekir. Aşağıda bu unsurlar tek tek incelenmektedir.

4.2.1. Davanın Aynı Mahkemede veya Başka Bir Mahkemede Yeniden Açılmış Olması

Davada derdestlikten söz edebilmek için, davanın daha önce aynı mahkemede veya başka bir mahkemede açılmış olması gerekir. Buna göre, ilk dava ile ikinci dava farklı yetki bölgelerindeki mahkemelerde ya da farklı nitelikteki davalara bakan, aralarında görev ilişkisi bulunan mahkemelerde ve hatta farklı yargı kollarına mensup mahkemelerde açılmış olabilir¹⁰⁷. Tüm bu hallerde, ikinci davanın açıldığı tarihte derdestlik itirazı ileri sürülebilir. Burada ifade etmek gerekir ki, davaların açılmış sayıldığı tarihler arasında bir öncelik sonralık ilişkisi bulunması şart değildir. Davaların aynı tarihte açılmış olması da derdestlik itirazına vücut verir.

¹⁰⁷ Davaların farklı yargı kollarına mensup mahkemelerde açılmış olması durumunda derdestlik itirazının doğabilmesi için ikinci mahkemenin hukuk mahkemesi olması gerekmektedir. **Tanrıver** (2007) s. 43-50.

Davanın açıldığı tarih, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 118. maddesine göre, dava dilekçesinin kaydedildiği tarihtir. Harca tabi olmayan davalarda hâkimin dava dilekçesini mahkeme esas defterine kaydedilmek üzere mahkeme kalemine havale ettiği tarih; harca tabi davalarda ise harcın ödendiği tarihtir¹⁰⁸. Fakat dava dilekçesi harca tabi olmayan davalarda esas defterine kaydedilmek üzere hâkim tarafından havale edildiği; harca tabi davalarda harçların yatırıldığı tarihten sonraki tarihte mahkeme kalemine verilmiş ve bu geç verme işlemi de kalem görevlilerince belgelendirilmişse bu durumda davanın kalem görevlileri tarafından belgelendirildiği tarihte dava açılmış kabul edilir¹⁰⁹.

4.2.2. Davaların Görülmekte Olması

Davaların görülmekte olması, taraflarca ileri sürülen vakıa ve delillerin pozitif hukuk düzenlemeleri çerçevesinde değerlendiriliyor olmasını, yargılamanın sonlandırılmamış olmasını ifade eder. İlk dava karara bağlanmış fakat bu karara karşı kanun yollarına başvuru süresi sona ermemişse ya da kanun yolları aşamasında yapılan inceleme henüz sona ermemişse karar şekli anlamda kesinleşmediğinden derdestlik hali sona ermez. Bu zaman kesiti içinde ikinci kez dava açılırsa derdestlik itirazı ileri sürülebilir¹¹⁰.

Usulüne uygun olarak duruşmaya davet edilen tarafların duruşmaya gelmemeleri veya gelip de davayı takip etmeyeceklerini bildirmeleri durumunda dosya işleminden kaldırılır¹¹¹. Duruşma gününün belirlenmesi için tarafların başvuruda bulunmaları gerektiği halde başvuruda bulunmamaları durumunda da son işlem tarihinden başlayarak bir ay geçmekle dosya işleminden kaldırılır. Dosyası işleminden kaldırılan dava, işleminden kaldırıldığı tarihten başlayarak üç ay içinde taraflardan birinin talebi ile yenilenebilir. İşleminden kaldırılan dava dosyası, üç ay süreyle derdesttir. Dosyası işleminden kaldırılan dava üç ay içinde yeniden açılacak olursa davalı bu davaya karşı derdestlik itirazında bulunabilir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 150. maddesinin 5. fıkrası uyarınca üç aylık sürenin dolduğu

¹⁰⁸ İBK., T: 6.2.1984, E: 7, K: 3, www.e-uyar.com s.e.t. 12.08.18; **Önen, Ergun**, Hukuk Davasının Hangi Tarihte Açılmış Sayılacağını Belirleyen Bir Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı Üzerine, https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/selcuk1&div=20&start_page=207&collection=journals&set_as_cursor=14&men_tab=srchresults s.e.t. 12.08.18

¹⁰⁹ **Önen**, s. 209.

¹¹⁰ **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası** (2018 b) s. 329.

¹¹¹ Bu husus, "*Tarafların duruşmaya gelmemesi, sonuçları ve davanın açılmamış sayılması*" kenar başlıklı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki 150. maddede düzenlenmiştir.

tarihten itibaren söz konusu dava açılmamış sayılır ve mahkemece kendiliğinden karar verilerek kayıt kapatılır¹¹².

Tanrıver'e göre, dosyası işlemde kaldırılan dava üç ay içinde yenilenmez ve davanın açılmamış sayılmasına ilişkin karar taraflara tebliğe çıkarılmazsa kanun yollarına başvuru imkânı kapatılmış olur ve karar şeklen kesinleşmez. Dolayısıyla ikinci kez dava yoluna başvurmak derdestlik itirazına vücut verir¹¹³. Buna karşın Yargıtay, çeşitli kararlarında, dosyanın işlemde kaldırılmasından itibaren davanın üç ay daha derdest kalacağına, daha sonra mahkemece re'sen davanın açılmamış sayılması kararıyla derdestliğin ortadan kalkacağına hükmetmiştir¹¹⁴.

Sulh, kabul ve feragat işlemlerinin söz konusu olduğu hallerde derdestliğin değerlendirilmesi, taraf işlemi niteliğindeki bu işlemlerin sonuçlarına bağlanan görüşlere göre farklılık gösterir. Bir görüş, mahkeme hükmü olmadan, bu işlemlere başvurmanın davayı sona erdirmeyeceğini kabul eder¹¹⁵. Aksi görüş ise, bu işlemlerin gerçekleştirilmesinden itibaren davanın sona erdiği ve mahkeme hükmüne ihtiyaç bulunmadığı, mahkeme hükmünün yalnızca yargılama giderleri bakımından sonuç doğurduğunu kabul eder¹¹⁶. Buna bağlı olarak, yargılamayı sona erdiren taraf iradelerinin dışa yansıdığı/bu işlemlerin tamamlandığı anda derdestliğin son bulduğu ifade edilir¹¹⁷. Bu görüş, söz konusu taraf işlemlerinin, hükmü tamamlayıcı değil hükmü bertaraf edici nitelikte olduğu kabulüne dayanır. Bu nedenle mahkemenin bu işlemlerin ardından tesis ettiği karar yalnızca bu işlemler nedeniyle davanın sona erdiğini tespit ve belgeleme işlevini haizdir. **Tanrıver**, İcra ve İflas Kanunu'nun 38. maddesindeki mahkeme huzurunda yapılan sulh ve kabullerin ilam niteliğinde olduğu düzenlemesi ile Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 309. maddesindeki feragat ve kabulün kesin hüküm gibi sonuç doğurduğu, irade bozukluğu hallerinde feragat ve kabulün iptalinin istenebileceği düzenlemesinde bu yaklaşımın benimsendiğini ifade eder¹¹⁸.

¹¹² **Tanrıver** (2018) s. 719; **Ulukapı, Ömer** (2014) Medeni Usul Hukuku, Konya, Mimoza, s. 277-280.

¹¹³ **Tanrıver** (2007) s. 53.

¹¹⁴ 13. HD., E: 1489, K: 1792, T: 28.2.1992, www.legalbank.com s.e.t. 12.08.18.

¹¹⁵ **Kuru** (2019) s. 389, 397, 406.

¹¹⁶ **Tanrıver** (2007) s. 58; **Tanrıver, Süha** (1996) İlamlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi, Ankara, Yetkin, s. 96, 97, 98, **Atalı, Murat/ Pekcanitez Usul, C. 3, s. 2009, 2015.**

¹¹⁷ **Tanrıver** (2007) s. 59.

¹¹⁸ Feragatin doğası gereği, ilam niteliğinde sayılmasının mümkün olmadığını benimseyen görüş, yargılama giderleri bakımından ilam niteliğinde sayılmasının mümkün olabileceğini ancak mahkemenin yargılama giderleri hakkında zaten karar vermek zorunda olduğu bu nedenle mahkeme kararının taraflara verilen suretinin bu hususta ilam olacağını benimser. **Atalı, Murat/ Pekcanitez Usul, C. 3, s. 2010.**

4.2.3. Her İki Davanın Aynı Dava Olması

Davaların aynılığından söz edilebilmesi için, bu iki davanın aynı taraflar arasında, aynı dava konusuna ve aynı dava sebebine ilişkin davalar olması gerekir¹¹⁹.

Taraflar

Medeni usul hukukumuzda taraf kavramı, maddi, şekli ve fonksiyonel taraf kuramları çerçevesinde değerlendirilmektedir¹²⁰.

Maddi taraf kuramı, maddi hukuka göre hak ve borç sahibi olan kişilerin davanın tarafları olabileceğini savunur. Buna göre davanın taraflarının tespit edilebilmesi için davanın esastan incelenmesi icap eder¹²¹. Maddi taraf kuramı, menfi tespit davasının ve başkasının hakkı sebebiyle kendi adına dava açan kişilerin durumunu izah edemez¹²².

Şekli taraf kuramı, mahkemeden hukuki koruma talep eden kişi ile kendisine karşı dava yöneltilen kişinin davanın tarafları olduğu görüşüne dayanır¹²³.

Fonksiyonel taraf kuramı, malvarlığına ilişkin davalarda malvarlığı üzerinde tasarruf yetkisine sahip olan kişinin davada taraf olabileceğini kabul eder¹²⁴.

Maddi taraf kuramı, davanın tarafları olduğu iddia edilen kişilerin uyuşmazlığın esasıyla olan ilişkilerini inceleyerek kişilerin taraf sıfatına sahip olup olamayacaklarını belirler. Buna karşın şekli taraf kuramı, uyuşmazlığın özüne inmek yerine yalnızca dava dilekçesinde davacı ve davalı olarak gösterilmeyi davanın tarafı olmada yeterli ölçüt olarak görür. Hukukumuzda, maddi taraf kuramının davayı esastan incelemeyi gerektirmesi ve menfi tespit davalarını izahtan yoksun olması ve fonksiyonel taraf kuramının şahıs varlığı haklarına ilişkin davaları açıklayamaması¹²⁵ nedeniyle dava dilekçesinde taraf olarak

¹¹⁹ **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 b) s. 322; **Pekcanitez/Pekcanitez Usul**, C. 2, s. 949; **Akkan**, s. 3; **Tanrıver** (2007) s. 60; **Ulukapı** (1995) s. 421; **Şekerci**, s. 217; **Ansay, Sabri** (1960) Hukuk Yargılama Usulleri, Ankara, Ankara Hukuk Fakültesi, s. 211.

¹²⁰ **Tanrıver** (2018) s. 474; **Börü, Levent** (2012) Dava Konusunun Devri, s. 211, http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/30908/levent_boru.pdf s.e.t. 06.04.2019 s. 235; **Kale, Serdar** (2010) Medeni Yargılamada Taraf Ehliyeti, İstanbul, On İki levha, s. 6-9; **Hanağası**, s. 165; **Tanrıver** (2007) s. 58, 67; **Erişir, Evrim** (2007) Medeni Usul Hukukunda Taraf Ehliyeti, İzmir, Güncel, s. 53-56.

¹²¹ **Tanrıver** (2018) s. 474, 475; **Börü**, s. 235, 236; **Kale**, s. 7; **Erişir**, s. 54.

¹²² **Tanrıver** (2018) s. 474, 475; **Börü**, s. 235, 236; **Kale**, s. 7; **Erişir**, s. 54.

¹²³ **Tanrıver** (2018) s. 475; **Kale**, s. 7, 8; **Erişir**, s. 55.

¹²⁴ **Tanrıver** (2018) s. 475; **Kale**, s. 7, 8; **Erişir**, s. 55.

¹²⁵ **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 b) s. 206; **Tanrıver** (2018) s. 477-478; **Kale**, s. 8, 9; **Erişir**, s. 54, 55; **Ulukapı** (1995) s. 422-425.

gösterilme şartını ölçüt alan şekli taraf kuramı benimsenmektedir¹²⁶. Bu çerçevede bir tanım yapılacak olursa; taraflar, kendi adına, lehine veya aleyhine devletten hukuki koruma talep eden kişilerdir. Davada, davacı ve davalı olmak üzere yalnızca iki taraf bulunur, mahkemeden hukuki koruma talep edene davacı, diğerine davalı adı verilir.

Davada derdestlik itirazı bakımından iki davanın taraflarının aynı olması, her iki davada da taraf rollerinin bire bir aynı olmasına bağlı değildir¹²⁷. Tarafların ilk davadaki konumları ile ikinci davadaki konumları değişmiş olabilir. İki davada taraf rollerinin farklı olmasının derdestlik bakımından bir önemi bulunmasa da tarafların her iki davada da karşılıklı bulunmaları gerekir; yani aynı tarafta taraf sayılarının değişmemesi ve her iki davada da tarafların birbirine muhalif olmaları gerekir¹²⁸. Buna göre, ilk davanın davacısı ikinci davanın davalısı olursa yine aynı dava sebebi ve dava konusunun varlığı halinde derdestlikten söz edilir. Örneğin, A ile B'nin aralarındaki bir borç ilişkisi nedeniyle A'nın B'ye karşı dava açtığı, daha sonra aynı borç ilişkisinden kaynaklı aynı alacağa ilişkin olarak bu kez B'nin A'ya karşı dava açtığı varsayımında, ikinci davada derdestlik itirazı ileri sürülebilir. Çünkü iki halde de aynı dava konusu ve aynı dava sebebi mevcuttur ve iki halde de taraflar birbirine muhalif konumda bulunmaktadır. Bununla beraber, kişi ilk davayı kendi adına, ikinci davayı müvekkili adına açmışsa bu halde tarafların ayniyetinden söz edilemez, derdestlik doğmamıştır¹²⁹.

Dava Konusu

Dava konusu, medeni usul hukukunun temel kavramlarından biridir. Nitekim dava konusuna ilişkin farklı kabuller, birçok usuli meselenin farklı şekillerde yorumlanmasına sebebiyet verir. Görevli ve yetkili mahkemenin tayini, derdestlik, kesin hüküm itirazı, davanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı ile dava yığılması gibi konuların kapsamının

¹²⁶ **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 b) s. 206; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri** (2019 b) s. 250; **Tanrıver** (2018); **Postacıoğlu/Altay** (2015) s. 211, 272; **Üstündağ** (2000) s. 377; **Ulukapı** (1995) s. 423; **Şekerci**, s. 217.

¹²⁷ **Arslan, Ramazan** (1988) Kesin Hüküm İhtiyacı ve Yanılma Gerçeği, Ankara Barosu Dergisi, S. 5-6, Aralık 1988, Yıl: 45, s. 726; Doktrindeki ağırlıklı görüş bu olmakla beraber Yargıtay'ın eski tarihli kararlarında tarafların ikinci davada da aynı sıfatta bulunmalarının gerekli görülmüştür, 2. HD., E: 6505, K: 6797, T: 3.7.1986; 2. HD., E: 9236, K: 9504, T: 18.11.1985.

¹²⁸ **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri** (2019 b) s. 689; **Tiryaki, Fuat** (1979) Derdestliğin Şartları, Ankara Barosu Dergisi, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1979-2/5.pdf> s.e.t. 13.08.2018.

¹²⁹ **Şekerci** s. 218; **Selçuk, Sami** (1973) Medeni Usul Hukukunda Kesin Hükümün Unsurları, Sonuçları, Kapsamı, Sona Ermesi ve Ceza Hukukta Etkileri, Adalet Dergisi, S. 12, Yıl. 64, s. 1064.

taininde dava konusu kavramı belirleyici rol oynar¹³⁰. Dava konusunun nasıl tanımlanması gerektiğine ilişkin farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu kapsamda, eski maddi hukuk teorileri, saf usuli teoriler, yeni maddi hukuk teorileri¹³¹, nispi dava konusu teorisi¹³² ve çekirdek teori¹³³ ileri sürülmüştür. Çalışmamız kapsamında eski maddi hukuk teorileri ve saf usuli teoriler değerlendirilmektedir.

Eski Maddi Hukuk Teorileri

Eski maddi hukuk teorileri, 19. yüzyılın ikinci yarısında klasik dava teorilerinin benimsendiği bir düşünce ortamında ortaya çıkmıştır¹³⁴. Maddi hukuk ile yargılama hukukunun birlikteliği görüşüne dayanan bu teorilere göre, dava konusu, maddi hukuktan kaynaklı talep olarak değerlendirilir¹³⁵. Bu çerçevede, yargılama hukukuna özgü, maddi hukuktaki talep kavramından ayrı bir usuli talep kavramı yoktur. Maddi hukukta talep, kişinin bir şeyi verme, yapma ve yapmamaya ilişkin istemidir; yargılama hukukunda talep,

¹³⁰ **Börü**, s. 211; **Tanrıver** (2018), s. 483; **Hanağası**, s. 119.

¹³¹ Yeni maddi hukuk teorileri, saf usuli teorilere tepki olarak ortaya çıkmış, temelde maddi hukuk teorilerindeki maddi talep kavramını baz almış, ancak bu teorilerin sebebiyet verdiği taleplerin yığılması halini bertaraf etmek için bazı çözümler öngörmüştür. Maddi hukuk ile usul hukuku arasındaki bağın koparılmasını, bu iki hukuk disiplini arasındaki ilişkinin göz ardı edilmemesini hedeflemiştir. **Börü**, s. 222; **Özkaya Ferendeci, Hamide Özden** (2009) Kesin Hükümün Objektif Sınırları, İstanbul, On İki Levha, s. 169; **Hanağası**, 125, 126.

¹³² Nispi dava konusu teorisi, dava konusunun, her usuli kuruma göre söz konusu kurumun amacı göz önünde tutularak yeniden belirlenmesi gerektiği görüşüne dayanır. Bu teori, dava konusunun kapsamını somut olaya göre daha geniş ya da daha dar belirler. Bu bağlamda, derdestlik kurumu incelenirken dava konusunun tek unsurlu teori çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği ifade edilir. Kesin hükümün kapsamını belirlemede ise, dava konusunun dar belirlenmesinin hukuki güvenlik ilkesine uygun düşeceği, bu nedenle iki unsurlu teorinin benimsenmesi gerektiği ifade edilir. Bu teori çerçevesinde dava türünün ve yargılamada uygulanan ilkelerin göz önünde tutularak değerlendirme yapılması gerektiği de ileri sürülür. Re'sen araştırma ilkesinin geçerli olduğu bir davada, vakıalar hakimce araştırılacağından dava konusunun yalnızca talep sonucundan ibaret sayılacağı, buna karşılık taraflarca hazırlanma ilkesinin geçerli olduğu bir davada ise davacının tasarruf yetkisi var olduğundan talep sonucu ve vakıalar karışımının dava konusu teşkil edeceğini ifade edilir. **Börü**, s. 223, 224; **Özkaya Ferendeci**, s. 168, 169, 170.

¹³³ Avrupa Birliği'ne üye devletler arasında medeni usul hukukunun uyumlaştırılması çabalarının bir sonucu olarak 2002 tarihli Özel Hukuk ve Ticaret Hukuku Konularında Yargı Yetkisi, Yargı Kararlarının Tanınması ve Tenfizine Dair Konsey Tüzüğü'nde derdestlik itirazının kapsamını belirlemek üzere çekirdek dava konusu teorisi ortaya atılmıştır. Bu teori çerçevesinde, iki üye devlette aynı taraflar arasında açılan davaların aynı haktan doğması durumunda ikinci devlet mahkemesi, ilk devlet mahkemesinin yetkili olup olmadığı hususu çözümlenene kadar önündeki davayı bekletir. Çekirdek teori çerçevesinde, iki üye devlette aynı talep adı altında açılan davalar her iki davaya dayanak olan hukuken ve gerçekten önemli olan hayat olayının örtüşmesi durumunda dava konularının aynılığı kabul edilir. Avrupa Adalet Divanı'nın dava konusuna ilişkin teorisi üye devletler bakımından genel geçer bir kavram oluşturularak geniş tutulmuştur. Ancak bu yaklaşım teorik açıdan dava konusunun belirlenmesinde eksik bulunmaktadır. **Erdoğan** (2014) s. 1860, dn. 10; **Börü**, s. 224, 225, 226; **Özkaya Ferendeci**, s. 170.

¹³⁴ **Hanağası**, s. 135.

¹³⁵ **Tanrıver** (2018) s. 438; **Börü**, s. 211; **Alangoya, Yavuz** (2012) İhtilaf Konusu Hakkındaki Doktrinin Durumu, Makaleler, İstanbul, Beta, s. 7; **Hanağası**, s. 120.

belirli bir özel hukuk yükümlülüğünden doğan hakkın belli bir davranış biçimine dönüşmesi olarak ortaya çıkar¹³⁶.

Maddi hukuk teorisi, uyuşmazlık konusu maddi hakla sıkı ilişki içerisindedir. Her davada, bir hak iddiasının varlığından bahsedilir fakat bu iddia ancak dava sonunda hükümle birlikte ortaya çıkar¹³⁷. Bu yönüyle maddi hukuk teorisinin talep kavramını izah etmek bakımından yetersiz olduğu ifade edilebilir¹³⁸.

Saf Usuli Teoriler

Saf usuli teoriler, dava konusunu ya talep sonucu ile vakıalar karışımından ibaret görmekte ya da yalnızca talep sonucunun dava konusu teşkil ettiğini kabul etmektedir¹³⁹. Bu teorilerin ortak özelliği, maddi hukuktaki talepten tümüyle ayrı ve medeni usul hukukuna özgü talep kavramı temeli üzerinde şekillenmesidir¹⁴⁰.

İki Unsurlu Teori

İki unsurlu teoriye göre, dava konusu talep sonucu ve vakıalar karışımından oluşur. Bu teori, talep sonucu ile vakıaları eş değerde tutar ve talep sonucu ya da vakılardan birinin değişmesi durumunda dava konusunun değiştiğini kabul eder¹⁴¹. Ancak teori, bu yönüyle eski maddi hukuk teorilerine benzerlik gösterir. Şöyle ki belli bir meblağa ilişkin olarak farklı vakıaların ileri sürülmesi ile dava konularının farklılaşması neticesinde farklı davalardan söz edilir ve böylece dava yığılması hali gündeme gelir¹⁴². **Börü**, belirli olan talep sonucunun yanına belirsiz olan vakıaların eklenmesi neticesinde hukuki güvenliğe aykırı durumlar oluşabileceğini ifade eder¹⁴³. Şöyle ki, davacının hem satış sözleşmesi hem de onunla bağlantılı kambiyo senedine dayanarak açtığı davada, bu vakıalar bütünü bir dava

¹³⁶ **Tanrıver** (2018) s. 438; **Börü**, s. 211; **Alangoya**, s. 7; **Hanağası**, s. 120.

¹³⁷ **Tanrıver** (2018) s. 438; **Börü**, s. 211; **Alangoya**, s. 7; **Hanağası**, s. 120.

¹³⁸ **Tanrıver** (2018) s. 438; **Börü**, s. 211; **Alangoya**, s. 7; **Hanağası**, s. 120.

¹³⁹ **Hanağası**, s. 122.

¹⁴⁰ **Hanağası**, s. 122.

¹⁴¹ Öğretide **Özkaya Ferendeci**, **Yıldırım**, **Muşul** ve **Alangoya** dava konusunun tespitinde iki unsurlu teorisinin benimsenmesi gerektiği ileri sürmektedir. **Özkaya Ferendeci**, s. 177; **Yıldırım**, **Kâmil** (1993) *Medenî Usul Hukukunda Dava Konusu Teorileri*, *Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1993/1-3, s. 41; **Muşul Timuçin** (1984) *Medenî Usul Hukukunda Terdit İlişkileri*, İstanbul, s. 100; **Alangoya**, **Yavuz** (1969) *Yargılama Sırasında Tarafata (Yanda) İradi Olarak Meydana Gelen Değişme Hakkında Düşünceler Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1969/5, s. 149, dn. 68.

¹⁴² **Börü**, s. 219.

¹⁴³ **Börü**, s. 219.

konusuna sebebiyet verir fakat aynı talep sonucu ile yalnızca kambiyo senedinin ileri sürülmesi ya da aynı talep sonucuyla yalnızca satış sözleşmesinin ileri sürülmesi farklı davalara sebebiyet verir¹⁴⁴.

Talep Sonucunu Vakıyalardan Üstün Gören Teori

Dava konusunun belirlenmesinde diğer yaklaşım, talep sonucunu vakıyalardan üstün görmektedir. Bu teoriye göre, dava konusu talep sonucu ve vakıalar karışımından oluşur ancak iki unsurlu teoriden farklı olarak, dava konusunun belirlenmesinde vakıalara nazaran talep sonucuna üstünlük tanınır. Bu kuram sonuçları itibariyle tek unsurlu teoriye yaklaşmaktadır.

Tek Unsurlu Teori

Tek unsurlu teori, dava konusunun yalnızca talep sonucundan ibaret olduğunu benimsemekte, vakıaların ancak dava konusunu yorumlamada başvurulabilecek bir konumda olduğunu kabul etmektedir¹⁴⁵. Kanunumuzdaki çeşitli düzenlemelerden kanun koyucunun bu yaklaşımı benimsediği anlaşılır. Kesin hükme ilişkin Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki 303. maddesinde dava konusu ve dava sebebinin aynı olmasından söz edilmiş olması vakıalar ile talep sonucunun birbirinden farklı özellikte, birbirinden ayrı kavramlar olduğunu ortaya koyar.

Öğretide ağırlıklı olarak bu teori benimsenmektedir¹⁴⁶. **Hanağası**, bu teorinin “*en akılcı teori*” olduğu görüşündedir¹⁴⁷. Tek unsurlu teori çerçevesinde, davadaki usuli taleplerin külliliği ya da münferitliği dava dilekçesine göre belirlenir. Bu taleplerin aynı ya da farklı vakıalara dayanıyor olmasının bir önemi yoktur. Dolayısıyla dava yığılması halinde hakkaniyete uygun çözümler değerlendirilebilir¹⁴⁸.

¹⁴⁴ **Börü**, s. 219; **Alangoya** (2012) s. 10, 11; **Özkaya Ferendeci**, s. 160, 161; **Hanağası**, s. 123.

¹⁴⁵ **Tanrıver** (2018) s. 489; **Börü**, s. 216; **Hanağası**, s. 124; **Alangoya** (2012) s. 6.

¹⁴⁶ **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 b) s. 380; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası** (2018 b) s. 687; **Tanrıver** (2018) s. 666; **Kuru** (2019) s. 537; **Börü**, s. 226, 215, 227; **Hanağası**, s. 126.

¹⁴⁷ **Hanağası**, s. 126.

¹⁴⁸ **Börü**, s. 217; **Hanağası**, s. 125.

Üç Unsurlu Teori

Üç unsurlu teori, iki unsurlu teorideki talep sonucu ve vakıalar karışımına üçüncü bir unsur ilave eden görüşlerden oluşur. Bu görüşlerden biri, talep sonucu ve vakıalar karışımına üçüncü unsur olarak hak iddiasının ilave edilmesini, diğeri hukuk kuralının ilave edilmesini öngörür. Hak iddiası, mahkemeye yöneltilen yargılama iddiası ile tarafa yöneltilen hukuki sonucun iddiasıdır. Üçüncü unsur olarak hukuki sebebin eklenmesi görüşü hâkim hukuku bilir ilkesi nedeniyle eleştirilmiştir¹⁴⁹.

Dava Sebebi

Dava sebebi kavramı, medeni usul hukukundaki birçok kurumun değerlendirilmesinde belirleyici bir rol üstlenmektedir; derdestlik, kesin hüküm itirazı, iddia ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı gibi kurumlara ilişkin değerlendirmelerde önemli bir işlevi vardır¹⁵⁰.

Dava sebebi, farklı hukuki sistemlerde ferdileştirme kuramı ve vakıalara dayandırma kuramı çerçevesinde değerlendirilmektedir¹⁵¹. Ferdileştirme kuramına göre, dava sebebi, davacının talebinin dayanağını oluşturan somut hukuki ilişkidir¹⁵². Hukukî ilişki, vakıaların dahil olduğu hukuki kategorileri (hukukî sebep) ifade eder¹⁵³. Hukuki ilişkinin temelindeki hayat olaylarının yani vakıaların dava dilekçesinde gösterilmesi bir zorunluluk değildir. **Postacıoğlu**, dava sebebinin, ferdileştirme teorisi çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir¹⁵⁴. Yazar, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'ndaki sistemin iki teoriden birine dahil edilmesinin şart olmadığını bununla birlikte, dava sebebi olarak hukuki ilişkiyi esas almak gerektiğini ileri sürmektedir¹⁵⁵.

¹⁴⁹ **Börü**, s. 222.

¹⁵⁰ **Tanrıver** (2018) s. 492, 493.

¹⁵¹ **Tanrıver** (2018) s. 49; **Özekes, Muhammet** (2009) Dava Dilekçesinde Hukuki Sebep Bildirmek Zorunludur, Haluk Konuralp Anısına Armağan, Ankara, Yetkin, s. 751; **Özkaya Ferendeci**, s. 43, 44; **Ulukapı** (1995) s. 429; **Domaniç**, s. 82-90.

¹⁵² **Tanrıver** (2018) s. 49; **Özekes** (2009) s. 751; **Özkaya Ferendeci**, s. 43, 44; **Domaniç**, s. 82-90.

¹⁵³ **Tanrıver** (2007) s. 92.

¹⁵⁴ **Postacıoğlu İlhan E.** (1974) Davanın ve Kaziyei Muhakemenin Unsuru Olarak Hukukî Sebep, Dr. A. Recai Seçkin'e Armağan, Ankara, s. 503, 527.

¹⁵⁵ **Postacıoğlu**, s. 507.

Vakıalara dayandırma kuramına göre dava sebebi, dava dilekçesindeki talep sonucunu haklı kılmaya yarayan vakıalardır¹⁵⁶. Bu kuram çerçevesinde talebe konu olan bütün vakıalar, sıra numarası altında ve eksiksiz bir şekilde dava dilekçesinde belirtilmelidir¹⁵⁷.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenlemeler dikkate alındığında bu yaklaşımın kanun koyucu tarafından da benimsendiği anlaşılmaktadır¹⁵⁸. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun dava dilekçesinin içeriği kenar başlıklı 119. maddesi ile cevap dilekçesinin içeriği kenar başlıklı 129. maddesi davacı ve davalının iddia ve savunmalarının dayanağı olan bütün vakıaların sıra numarası altında açık özetlerine dilekçelerinde yer vermeleri gerektiğini düzenlemiştir. Bu düzenlemeler, dava ve cevap dilekçelerinde yalnızca hukuki sebeplere yer verilmesini öngören ferdileştirme kuramını dışlar niteliktedir. Yine aynı maddelerde, iddia ve savunmanın dayanağını oluşturan hukuki sebeplere yer verilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Hukuki sebep ve vakıaların birbirinden ayrı bentlerde düzenlenmiş olması, bu kavramların birbirinden farklı kavramlar olduğunu ortaya koyar. İfade edilen kanun maddelerinde, davacı ve davalının her bir vakıayı ispat edeceği delilleri gösterme zorunluluğu düzenlenmiştir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 187. maddesi çerçevesinde de ispatın konusunun, hukuki sebepler olmadığı dolayısıyla ispata ilişkin düzenlemeler çerçevesinde de dava sebebinin, iddia ve savunmanın dayandığı maddi vakıalar olduğu sonucuna varılır.

Tanrıver'e göre, somut olaya uygulanacak hukuk kuralının tespiti hâkimin görevidir, bu çerçevede hâkim tarafların dilekçelerinde gösterdikleri hukuki sebep niteliğiyle bağlı değildir ayrıca bu sorumluluğu taraflara yüklemek de doğru değildir¹⁵⁹. Taraflar yanlış hukuki nitelikle yapmış olsalar dahi doğru şekilde nitelendirmek ve bu çerçevede yargılama yapmak asıl olandır, bu sebeple dava sebebi kavramının hukuki sebepleri değil vakıaları ifade ettiği sonucuna varılabilir¹⁶⁰.

¹⁵⁶ **Özkaya Ferendeci**, s. 44, 45; **Tanrıver** (2007) s. 90, 92, 94; **Ulukapı** (1995) s. 429; **Arslan, R.** (1988) s. 729; **Şekerci**, s. 220.

¹⁵⁷ Bu kuram çerçevesinde geçimsizlik sebebine dayanarak açılan boşanma davasından sonra aynı taraflar arasında yeni vakıalara dayanılarak ikinci kez geçimsizlik sebebine dayalı dava açılması varsayımında derdestlik itirazının ileri sürülmesi mümkün olmaz. **Özkaya Ferendeci**, s. 44, 45; **Tanrıver** (2007) s. 90, 92, 94; **Ulukapı** (1995) s. 429; **Arslan, R.** (1988) s. 729; **Şekerci**, s. 220.

¹⁵⁸ **Tanrıver** (2018) s. 495-499; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, s. 317-318; **Ulukapı** (1995), s. 429.

¹⁵⁹ **Tanrıver** (2018) s. 498.

¹⁶⁰ **Tanrıver** (2018) s. 495-499.

Öğretide ağırlıklı olarak dava sebebinin talep sonucunu haklı göstermeye yarayan vakıalar kompleksi olduğu ifade edilmektedir¹⁶¹.

Tanrıver'e göre, dava sebebinin asli işlevi tarafların talep sonuçlarının ferdileştirilmesi ve böylece birbirinden ayırt edilmesi ile talep sonuçlarının haklı kılınmasıdır¹⁶². Bunun gerçekleştirilmesi ise dava sebebinden maddi vakıaların anlaşılması sonucuna bağlıdır. Nitekim dava sebebinden hukuki sebeplerin anlaşılması durumunda, soyut ve genel kategoriler olarak varlık gösteren hukuk kurallarının dava sebebini ferdileştirmesi ve talep sonucunun haklılığını ortaya koyması mümkün olmaz. Bu hususta ancak somut hayat olaylarının sistematik bir sıra içerisinde ve mantıki bir düzen çerçevesinde ifade edilmesi talep sonucunun haklılığını ortaya koyabilir¹⁶³. Yargıtay'ın kimi eski tarihli kararlarında, dayanılan maddi vakıalar ve hukuki sebebin aynı olması gerekliliğinden bahsedilmişse de bu gereklilik vakıaların aynılığı olarak yorumlanmaya elverişli değildir¹⁶⁴. Yargıtay kararlarında ağırlıklı olarak dava sebebi kavramının vakıalara karşılık geldiği kabul edilmektedir¹⁶⁵.

¹⁶¹ **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 b) s. 379; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, s. 317-319; **Tanrıver** (2018) s. 670; **Kuru** (2019) s. 538, **Pekcanitez/Pekcanitez Usul**, C. 2, s. 1135, 1136, 2065; **Ermenek**, s. 150;

Yılmaz, Ejder (2013) Medeni Yargılama Hukukunda Islah, Ankara, Yetkin, s. 141; **Akkan**, s. 34; **Özkaya Ferendeci**, s. 46; **Tanrıver** (2007) s. 93; **Hanağası**, s. 127; **Üstündağ** (2000) s. 705; **Ulukapı** (1998) s. 429; **Arslan** (1988) s. 729; **Şekerci**, s. 219.

¹⁶² **Tanrıver** (2018) s. 498.

¹⁶³ **Tanrıver** (2018) s. 498; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, s. 319.

¹⁶⁴ **Domanıç**, s. 82; Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca 1961 tarihli bir kararda, davacının ikinci kez açtığı davada yeni bir sebep ileri sürmediği; davaların taraflarının hukuki sebeplerinin aynı olduğu ifade edilmiştir. Bu ifade ile beraber her iki davada da vakıaların aynı olduğu ifade edilmiştir. Esasen bu gerekçede hukuki sebep unsurunun irdelenmesi yerinde olmayıp yalnızca vakıalardaki ayniyetin tespitinin yerinde olacağı ifade edilebilir. Nitekim ikinci davanın dayandığı olaylar farklı olsaydı, hukuki sebeplerdeki ayniyete rağmen ikinci davanın kesin hüküm nedeniyle reddi söz konusu olmazdı. Benzer şekilde ilk davanın sona ermemiş olması varsayımında ikinci davanın derdestlik nedeniyle reddinin mümkün olmayacağı çıkarımını yapmak yerinde olur, **Arslan** (1988) s. 731;

¹⁶⁵ 14. HD., E. 2016/1395, K. 2016/2898, T. 7.3.2016, www.lexpera.com s.e.t. 12.04.19.

4.3. Davada Derdestliğin Koşullarının İcra Takibine Uygulanırlığı

4.3.1. Genel Olarak

Cebri icra, maddi hukuk kaynaklı taleplerin devlet kuvveti yardımıyla fiilen gerçekleştirilmesine hizmet eder. Cebri icra hukukunun bu faaliyetinde yararlandığı araç icra takip yollarıdır¹⁶⁶.

Cebri icra, kural olarak borçlunun malvarlığına doğrudan el koymaz, bu varlıkların paraya çevrilmesi yoluyla alacaklıların tatmin edilmesini hedefler. İşte ifade edilen, mallara el koyma, paraya çevirme işlemleri birer icra işlemidir ve bir hukuk devletinde bu işlemlerin sınırlanarak kontrole tabi şekilde gerçekleştirilmesi gerekir¹⁶⁷. Bu gereklilik, cebri icra hukukunun kişilerin temel haklarına müdahale etmesinden kaynaklanır¹⁶⁸. Aynı kişiler arasında aynı borca ilişkin olarak birden fazla kez icra takibinin gerçekleştirilmesini önlemek de bu kapsamda bir gerekliliktir.

Kişiler, haklarının ihlali, inkârı ya da tehlikeye düşürülmesi durumunda yargı makamlarına başvurur; yargı makamlarınca lehe hüküm elde etmeleri durumunda hakkın icrası için yetkili icra makamlarına başvururlar. Bu yönüyle, hakkın mahkemede tespit edilmesi/yerine getirilmesine ilişkin emir verilmesi ve akabinde icra dairelerince hakkın gerçekleştirilmesi iki aşamalı bir bütün oluşturur. Dolayısıyla, icra ve iflas organlarının da geniş anlamda yargı mercileri olduğu ifade edilebilir¹⁶⁹.

İcra takibi, bir alacak hakkına ilişkin devletin yetkili makamlarından alınmış ilam ya da ilam niteliğinde belgeye dayanmak suretiyle veya salt bir alacak hakkı iddiasıyla ya da bir hak iddiasını içeren senetle borçluya karşı, devletin yetkili icra dairelerine başvurulmasıyla başlayan, icra dairelerince takibe konu kılınan alacak miktarının borçludan tahsili amacıyla yürütülen cebri işlemler bütününden oluşan süreci ifade eder.

¹⁶⁶ Hakların yerine getirilmesi için kullanılan cebir tarih boyunca farklı şekillerde ortaya çıkmıştır. Başlarda cebirin konusu borçlu sayılmış; borçlu, borcu için hapsedilmiştir. Modern hukuklarda ise cebirin konusu borçlunun malvarlığı olarak kabul edilmiştir. **Üstündağ** (2004) s. 2, 3.

¹⁶⁷ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri**, s. 3; **Üstündağ** (2004) s. 2.

¹⁶⁸ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri**, s. 3; **Üstündağ** (2004) s. 2.

¹⁶⁹ **Pekcanitez/Atalay/ Sungurtekin Özkan ve diğerleri**, s. 1.

4.3.2. İcra Takibinin Davadan Farklı Yönleri

Cebri icra takibi tıpkı dava gibi alacaklının talebi üzerine gerçekleştirilir ve onun iradesi ile sona erdirilebilir. Ancak cebri icraya alacaklının hakimiyeti, davaya hakimiyetinden daha fazladır. Alacaklı, karşı tarafın rızası alınmadan takibi kaldırabilir, talik edebilir veya takibe devam edebilir¹⁷⁰. İcra takibi, takip talebinde alacaklı olarak gösterilen tarafın talep ettiği alacağın borçludan alınarak alacaklıya teslim edilmesini, böylece alacaklının tatminini konu alır. Dava ise, taraflar arasındaki uyuşmazlığa soyut hukuk kurallarını uygulamak suretiyle adalete uygun olarak haklı olan tarafın tespit edilmesini ve bazı durumlarda haksız olan tarafın bir yaptırıma çarptırılmasını konu alır.

4.3.3. İcra Takibi ile Davanın Benzer Yönleri

İcra takibi ile dava belirli yönlerden benzerlik göstermektedir. **Yılmaz'a** göre, icra takibi ile dava, taraf menfaatlerinin dengelenmesini konu alır bu nedenle her iki hukuki çarenin de amacı adalettir¹⁷¹. Öyle ki yazara göre, ilamsız icra yolu bazı hallerde, dava yolu dışında, alacaklının alacağına kavuşması için tanınmış “daha pratik bir alternatif yol” olarak değerlendirilebilir¹⁷².

Özekes'e göre, dava ve icra takibi yolları, alacaklının alacağına kavuşmasında nihai bir tatmin amaçlayan yollar olmaları nedeniyle benzerlik taşır¹⁷³. **Umar**, icra hukukunu takip usulleri hukuku olarak nitelendirir¹⁷⁴. Yazara göre, medeni usul hukuku ile icra ve iflas hukuku, özel hukuktan doğan taleplerin gerçekleşmesi amacına yöneldiğinden, bir bütün oluştururlar; icra hukuku, medeni usul hukukunun bir uzantısıdır¹⁷⁵. **Özekes** de cebri icrayı hukuki koruma talebinin zorunlu bir sonucu ve uzantısı olarak nitelemiştir¹⁷⁶. Zira yetkili yargı organlarının sadece hakkı tespit edip yerine getirilmesine karar vermesi gerçek ve etkin bir hukuki koruma anlamına gelmez, söz konusu hakkın muhatabı tarafından yerine getirilmesi gerekir¹⁷⁷. Yazar, icra hukukunun medeni usul hukukunun bir parçası olduğunu,

¹⁷⁰ **Üstündağ** (2004) s. 9.

¹⁷¹ **Yılmaz, Ejder** (2016) İcra ve İflas Kanunu Şerhi, Ankara, Yetkin, s. 7; **Özekes** de icra memurunun taraf menfaatlerini dengeleme yükümlülüğü altında olduğunu ifade etmiştir. **Özekes** (2009) s. 137.

¹⁷² **Yılmaz** (2016) s. 7.

¹⁷³ **Özekes** (1999) s. 45.

¹⁷⁴ **Umar** (1973) s. 32.

¹⁷⁵ **Umar** (1973) s. 32.

¹⁷⁶ **Özekes** (2009) s. 68.

¹⁷⁷ **Özekes** (2009) s. 68.

her iki hukuk disiplinin çıkış noktalarının ve amaçlarının aynı olduğunu ifade etmektedir¹⁷⁸. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de mahkemelerin verdiği kararların uygulanmasını, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının amaçları doğrultusunda, yargılamanın tamamlayıcı parçası olarak değerlendirmektedir¹⁷⁹.

Kanaatimizce, icra takibi ve dava kurumları şu yönleriyle benzerlik gösterir; her iki hukuki çare de iki taraf sistemi üzerine kuruludur. Alacaklının bir hak iddiasıyla borçluya karşı olmak üzere devletin yetkili makamlarına başvurması ile başlar. İcra takibini gerçekleştiren icra memuru, bir hukuk normunu objektif ve tarafsız olarak somut olaya uygular; hâkimin hüküm vermesi durumunda olduğu gibi taraf menfaatlerini dengeleyerek hakkın yerine getirilmesine nihai bir çözüm sunar. İcra memuru tıpkı hâkim gibi yasaklılık hallerine tabidir ve diğer memurların aksine emir ve talimat almazlar. İcra organları mahkemeler kadar olmasa da bağımsız hareket eden, tarafsız ve objektif davranma yükümlülüğü altında olan organlardır ve tıpkı mahkemeler gibi kanunla kurulurlar¹⁸⁰. Kişiler hak arama özgürlüğü çerçevesinde söz konusu hukuki çarelere başvurur. Gerek dava gerek icra takibi uluslararası sözleşmelerde ve Anayasa'da güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir gereğidir. Bu yönüyle cebri icra, yargılamadan ayrı düşünülemeyen etkin hukuki korumanın bir gereğidir. Dolayısıyla icra takibi ile dava arasındaki bu benzerlikler, niteliğine uygun düştüğü ölçüde, icra takibinde derdestliğin davada derdestlik çerçevesinde değerlendirilmesini gerektirmektedir.

4.3.4. İcra Takibi Açısından Derdestliğin Koşulları

İcra takibinde derdestlik hali değerlendirilirken, davada derdestlik haline vücut veren aynı taraf, aynı dava konusu ve aynı dava sebebi kavramlarının icra takibine ne ölçüde uyacağı, bu şartların icra takibi bakımından ne anlam ifade edeceği, neye karşılık geleceği incelenmelidir. Bu bağlamda aynı taraflar arasında, aynı takip konusu ve aynı takip sebebine dayanan icra takip yolları arasında derdestlik halinin gündeme gelip gelmeyeceği ortaya konmalıdır.

¹⁷⁸ Özkes (2009) s. 70.

¹⁷⁹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin 26.06.2007 tarihli ve 25321/02 nolu Ülger-Türkiye Kararı, www.kararara.com s.e.t. 12.05.19.

¹⁸⁰ Özkes (2009) s. 137.

İcra Takibinin Aynı İcra Dairesinde veya Başka Bir İcra Dairesinde Yeniden Başlatılmış Olması

İcra takibinde derdestlikten söz edebilmek için, takibin daha önce aynı icra dairesinde veya başka bir icra dairesinde başlatılmış olması gerekir. Davada derdestlik incelenirken incelemeye konu olan davaların farklı görevli mahkemelerde, farklı yetkili mahkemelerde ve hatta farklı yargı kollarındaki mahkemelerde açılabilceği ifade edilmiştir.

İcra hukukunda her derecede yalnız bir çeşit icra organı bulunduğundan icra organları arasında görev uyuşmazlığı söz konusu olmaz. Bir yerde birden fazla icra dairesi bulunması durumunda bunlar arasında görev ilişkisi değil, iş dağılımı ilişkisi olduğu ifade edilir.¹⁸¹ Bu nedenle davada olduğu gibi farklı görevli icra daireleri arasında derdestlik ilişkisinin doğup doğmayacağı tartışmasına ihtiyaç yoktur. Ancak farklı yargı kollarına mensup mahkemeler arasında derdestlik ilişkisi doğması durumunda olduğu gibi burada da aynı alacağa ilişkin olarak hem 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun çerçevesinde hem de 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu çerçevesinde takip başlatılması durumunda derdestlik hali doğabilir.

İcra daireleri yetki bölgelerine ayrılmıştır. İcra ve İflas Kanunu'nun 50. maddesindeki gönderme uyarınca Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yer alan yetkiye ilişkin düzenlemelerin icra dairelerine kıyasen uygulandığı ifade edilmelidir. Bu çerçevede, aynı veya farklı yetki çevrelerindeki icra dairelerinde başlatılan icra takipleri arasında derdestlik ilişkisi meydana gelebilir¹⁸². Örneğin bir Yargıtay kararında, “*Alacaklı aşağıdaki (iki) şekilde hareket etmeyip yetkisiz icra dairesindeki takip dosyasını olduğu gibi bırakarak, yetkili icra dairesinde yeni bir icra takibi yaparsa, borçlu bu yeni icra takibinde derdestlik itirazında bulunabilir.*¹⁸³” gerekçesiyle yetkisiz icra dairesinde devam eden icra takibine rağmen yetkili icra dairesinde başlatılan mükerrer icra takibinin derdestliğe yol açtığı kabul edilmiştir.

Dava yolundaki derdestlikte ifade edildiği gibi, mevcut icra takipleri arasında öncelik sonralık ilişkisi aranmaz. Burada da dikkat edilmesi gereken, mükerrer icra takiplerinin sona ermemiş olmasıdır. İcra takibi alacaklının takip talebi ile başlar, takip talebi de icra

¹⁸¹ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri (2019 a) s. 148.

¹⁸² Kuru (2013) s. 182, dn. 22.

¹⁸³ 19. HD., E: 40, K: 4122, T: 29.5.2001 www.e-uyar.com s.e.t. 12.09.19.

harçlarının ödendiği tarihte yapılmış sayılır¹⁸⁴. Buna göre alacaklının salt takip talebini doldurarak icra dairesine ibraz etmesi durumunda icra takibinin başladığından söz etmek mümkün olmaz. Alacaklı takibe ilişkin harçları icra veznesine yatırmak suretiyle icra takibini başlatmış olur.

İcra Takibinin Gerçekleşmekte Olması

İcra takibinin gerçekleşmekte olması, icra takibinin sona ermemiş olduğunu ifade eder. İcra işlemlerinin zamanında gerçekleştirilmesi ve buna bağlı olarak paraların paylaşılması ile neticelenen bir icra takibi, alacağın tamamının alacaklının hesabına yatırılması ve uygulamada kapak hesabı adı verilen işlemin yapılmasıyla, takip dosyasının kapatılmasıyla son bulur. Bu nedenle kapak hesabı yapılan bir icra takibinin artık derdest olduğundan söz edilemez. Böyle bir alacağın konu olduğu takip ikinci kez gerçekleştirilirse artık derdestlik itirazıyla değil fakat borcun ödendiği itirazıyla takibin iptal edilmesi mümkün olur. Alacaklının alacağının tamamını tahsil edemediği durumda aciz vesikası verilir. Aciz vesikası alan alacaklı bir yıl sona erdiği takdirde, tahsil edemediği alacak kısmı için yeniden takip talebi hazırlamak suretiyle icra takibi başlatmalıdır. Bu nedenle, aciz vesikası düzenlendiği hallerde, icra takibi bir yıl süreyle derdest kalmaktadır.

Davada derdestlik incelenirken dava dosyasının işlemde kaldırılması durumunda davanın üç ay süreyle derdest kalacağı ifade edilmektedir. İcra takibi bakımından da çeşitli durumlarda takip dosyası işlemde kaldırılır. İcra ve İflas Kanunu'nun 78. maddesi uyarınca alacaklı bir yıl içinde haciz talebinde bulunmazsa veya haciz talebini geri alır ve yenilemezse takip dosyası işlemde kaldırılır. Takip dosyasının işlemde kaldırılmasıyla, icra takibi düşmez, takip son bulmaz. Kanunun 78. maddesinin 5. fıkrasına göre, dosyanın işlemde kaldırılmasına bağlı olarak yeniden haciz isteyebilmek için alacaklının haciz talebini yenilemesi gerekir. Kesinleşmiş olan icra takibi devam etmektedir, yani derdesttir. Bu nedenle, yenileme talebi ile yeniden işleme konabilecek bir takip dosyasının sürekli derdest kaldığı sonucuna ulaşılabilir. Böyle bir takip dosyasına rağmen icra memurunun bu dosyanın var olduğunu bahane göstererek aynı takibe ilişkin yeni takip talebini işleme koymaması mümkün değildir¹⁸⁵. Ancak icra takibi bakımından derdestlik, dava yolunda dosyanın

¹⁸⁴ **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 a) s. 121; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri** (2019 a) s. 148; **Kuru** (2013) s. 196; İBK, E: 7, K: 3, T: 06.02.1984, **Süphandağ, Yavuz** (2012) İcra ve İflas Hukukunda Uygulamalar, İstanbul, Bilge, s. 248.

¹⁸⁵ İcra müdürünün, takip talebine konu kılmış alacağın mevcut olup olmadığını, vadesinin gelip gelmediğini, zamanaşımına uğrayıp uğramadığını inceleme yetkisi yoktur. Buna rağmen icra müdürü bu hususları

işlemden kaldırılmasındaki gibi belli bir süreyle sınırlandırılmadığından ikinci takip her zaman derdestliğe vücut verir. Nitekim Yargıtay da bir kararında, “*İK 78. madde gereğince dosyanın işlemden kaldırılması halinde takip dosyası derdest kalmaya devam ettiğinden ve alacaklı tarafından ilk takipten feragat edilmeksizin aynı alacak için yeni bir takip yapılması halinde ikinci takip mükerrer olacağından...*¹⁸⁶” gerekçesiyle iki takip arasında derdestlik ilişkisinin doğduğuna ve bu nedenle mükerrer takibin iptal edilmesi gerektiğine hükmetmiştir.

Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanun’da bu durumun bir istisnası düzenlenmiştir. Kanunun 8. maddesinin 4. fıkrasına göre ödeme emrinin tebliği tarihinden itibaren iki yıl içinde haciz talep edilmezse icra takibi düşer. Bu takdirde derdestlik hali de son bulur.

İcra ve İflas Kanunu’nun 110. maddesinde alacaklının satış isteme süresi içinde satış istememesi halinde o mal üzerindeki haczin kalkacağı düzenlenmiştir. Bu ifade, icra takibinin kalkacağı anlamına gelmeyip icra takibinin derdest kalmaya devam edeceği bu nedenle hacizden önceki işlemlerin tekrarlanmasına gerek kalmadan yeniden haciz isteneceğini ifade eder¹⁸⁷. Kanununun 150. maddesinin e bendine göre rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, genel haciz yoluyla takipten farklı olarak, alacaklının zamanında satış talebinde bulunmaması, icra takibinin düşmesine sebep olur. Bu durumda, alacaklı süresinde satış istemez ve bu süreden sonra tekrar borçluya karşı icra takibi başlatırsa, mükerrer takipten söz edilemez. Nitekim Yargıtay kararlarında da rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte alacaklının zamanında satış istememesi halinde takibin düştüğü bu nedenle aynı alacağa yönelik başlatılan ikinci takibin derdestlik ilişkisine sebebiyet vermediği kabul edilmektedir.¹⁸⁸

Davada derdestlik incelenirken taraf işlemleri olan sulh, kabul ve feragat halleri de değerlendirilmiştir. Sulh, kabul ve feragat işlemleri icra takibi bakımından da incelendiğinde söz konusu işlemlerinin sonuçlarına bağlanan görüşlere göre farklı değerlendirmeler yapılabilir. Bizim de kabul ettiğimiz görüşe göre, feragat, sulh ve kabul hükmü ikame eden taraf usul işlemleridir. İcra takipleri bakımından hükümden bahsedilemeyeceği için medeni

inceler ve borçluya takip talebi göndermezse, bir hakkı yerine getirmediği gerekçesiyle bu eylemine karşı süresiz şikâyet yoluna başvurulabilir. **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri** (2019 a) s. 146.

¹⁸⁶ 8. HD., E: 2013/23172, K: 19870, T: 04.11.2014, www.e-uyar.com s.e.t. 03.04.19.

¹⁸⁷ **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri** (2019 a) s. 311.

¹⁸⁸ 12. HD., E: 2017/2090, K: 2017/6916, T: 02.05.2017 www.legalbank.com s.e.t. 23.09.19.

usul hukuku anlamında sulh, kabul ve feragat söz konusu olmaz. Bu çerçevede icra dairesi önünde gerçekleşen bir icra takibi açısından; birincisi, alacaklı takibe devam etmek istemeyebilir. Bu takdirde müteakip işlemin yapılmaması için talepte bulunmaması yeterlidir. Nitekim icra dairesinin bütün işlemleri talebe bağlıdır. İkincisi, alacaklı icra takibini geri almak isteyebilir. Bu durumda Harçlar Kanunu'nun 24. madde hükmüne göre, alacaklı takip harcını ödemek suretiyle takibi sona erdirebilir. Ancak bu durum, teknik anlamda feragat olarak nitelendirilemez. Zira burada icra dairesinin vereceği hükmün yerine geçecek bir şey söz konusu değildir. Üçüncüsü, borçlu borcu kabul edip öderse bu artık teknik anlamda kabul olmaz. Borcu ödediği için borç sona ermiş olur. Borçlu, borcu kabul edip herhangi bir işlem yapmıyorsa icra dairesinin işleme devam etmesi gerekir, takibin sona ermesi düşünülemez.

Her İki İcra Takibinin Aynı İcra Takibi Olması

İcra takiplerinin aynılığından söz edilebilmesi için, bu iki icra takibinin aynı taraflar arasında, aynı takip konusu ve aynı takip sebebine ilişkin olması gerekir¹⁸⁹.

Taraflar

Takip hukukunda da medeni usul hukukunda olduğu gibi şekli taraf teorisi benimsenmiştir. İki taraf sistemi üzerine kurulu olan icra takip prosedüründe, takip talebinde alacaklı ve borçlu olarak gösterilen kişiler takibin taraflarıdır. İcra dairesine takip talebi sunmak suretiyle icra takibi başlatan kişiye alacaklı, aleyhine icra takibi başlatılan kişiye ise borçlu denir¹⁹⁰. Gerek alacaklının gerek borçlunun şahsı yeterli ölçüde ferdileştirilmezse takip batıldır¹⁹¹. Bir diğer deyişle, takip talebinden alacaklı ve borçlunun kim olduğu tam olarak anlaşılamıyorsa, icra takibi batıldır.

Davada derdestlik itirazı değerlendirilirken taraflar rollerinin iki davada da aynı olması gerekmediği ifade edilmişti. Ancak icra takibinde derdestlik itirazı değerlendirilirken taraf rolleri açısından aynı değerlendirmeyi yapmak mümkün olmaz. Nitekim icra takibi, takip talebinde gösterilen alacağın, borçludan tahsil edilerek alacaklının tatmin edilmesini konu

¹⁸⁹ **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 b) s. 322; **Pekcanitez/Pekcanitez Usul**, C. 2, s. 949; **Akkan**, s. 3; **Şekerci**, s. 217; **Ulukapı** (2015) s. 421, **Tanrıver** (2007) s. 60.

¹⁹⁰ **Üstündağ** (2004) s. 75.

¹⁹¹ **Üstündağ** (2004) s. 106.

alır. Davada olduğu gibi alacaklı ve borçlu arasındaki uyuşmazlığın mutlak hakikat teşkil edecek bir kararla giderilmesi söz konusu değildir. Şöyle ki, ilk davada ve taraf rollerinin değiştiği mükerrer davada amaç, yargılama yaparak taraflar arasındaki uyuşmazlığı ilanihaye sona erdirmektir. Bu nedenle iki dava birbirinin aynısıdır, derdestlik itirazı ileri sürülebilir. Oysa, ilk icra takibinde ve taraf rollerinin değiştiği mükerrer icra takibinde amaç, takibi başlatan alacaklının tatmin edilmesidir. Bu nedenle her iki takipte farklı alacaklının tatmini amaçlanır ve ikinci takip derdestlik itirazına sebebiyet vermez. Dolayısıyla, mükerrer icra takibinde taraf rollerinin değişmiş olması, derdestlik itirazının ileri sürülmesine engel olur. Örneğin, A'nın B'ye karşı aralarındaki borç ilişkisi nedeniyle icra takibi başlatması, daha sonra B'nin aynı alacağa ilişkin olarak A'ya karşı icra takibi başlatması varsayımında ikinci takipte derdestlik itirazını ileri sürmek mümkün olmaz. Nitekim ilk icra takibi bakımından amaç, alacaklı A'nın tatmin edilmesi, ikinci icra takibi bakımından ise amaç alacaklı B'nin tatmin edilmesidir. Oysa A'nın B'ye karşı dava açması, B'nin de daha sonra aynı dava konusu ve dava sebebine dayanarak A'ya karşı borcun bulunmadığı iddiasıyla dava açması varsayımında derdestlik itirazı ileri sürülebilir.

Takip Konusu

Mükerrer icra takiplerinin aynı icra takibi olup olmadığını değerlendirmek için takip konusu kavramından ne anlaşılması gerektiği ortaya konmalıdır. Bu çerçevede, takip konusu kavramı dava konusuna ilişkin teoriler dairesinde değerlendirilmeli, ulaşılabilecek sonuca göre mükerrer takipler arasında derdestliğin doğup doğmadığı incelenmelidir. Dava konusuna ilişkin teoriler, eski maddi hukuk teorileri, saf usuli teoriler, yeni maddi hukuk teorileri¹⁹²,

¹⁹² Bkz. yuk. 4. 2. 3.

nispi teori¹⁹³ ve çekirdek teoridir¹⁹⁴. Çalışmamız kapsamında eski maddi hukuk teorileri ve saf usuli teoriler çerçevesinde takip konusu kavramı değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

Eski Maddi Hukuk Teorileri

Eski maddi hukuk teorileri çerçevesinde, icra takibinin konusu, maddi hukuktaki borç ilişkisinden kaynaklanan taleptir. Bu teori, maddi hukuk ile usul hukuku birlikteliğine dayanan bir yaklaşım benimsemekte ve maddi hukuktaki talepten ayrı, usuli talep kavramının varlığını kabul etmemektedir. Bu çerçevede, icra takibinin konusu maddi hukuktaki hukuki ilişkiden kaynaklanan taleple bire bir özdeştir. Dolayısıyla, maddi hukuktaki borç ilişkisi bir edimi yapma, verme ya da yapmamaya ilişkinse, icra takibinin konusu da o şeyi yapma, verme ya da yapmamadır. Medeni usul hukukunun, medeni hukuktan bağımsız ve özerk bir hukuk disiplini olduğu kabulünün ardından maddi hukuk teorisine rağbet azalmıştır.

¹⁹³ Nispi dava konusu teorisi, dava konusunun, inceleme konusu davanın türü ve söz konusu davaya hâkim olan ilkeler çerçevesinde tespit edilmesi gerektiğini ileri sürer. Kendiliğinden araştırma ilkesinin uygulandığı davalarda vakıalar, mahkeme tarafından re'sen araştırılacağı için dava konusu yalnızca talebe göre belirlenmelidir. Buna karşılık, taraflarca hazırlama ilkesinin geçerli olduğu davalarda davacının dava konusu üzerindeki tasarruf yetkisinden dolayı iki unsurlu teorinin benimsenmesi gerektiği ifade edilir. **Özkaya Ferendeci** s. 169, **Börü**, s. 224. Bu çerçevede, takip konusu tespit edilirken incelenen icra takip yolunun türü, bu yolun amaçları ve söz konusu takip usulünde uygulanan temel prensipler göz önünde bulundurularak mevcut icra takip yolu bakımından, sonuca varılması gerektiği ifade edilebilir. Dolayısıyla bir alacağa ilişkin olarak kambyo senetlerine özgü takip yoluna ve genel haciz yoluyla takibe başvurulması halinde, iki icra takibinin konularının farklı olduğu ifade edilebilir. Medeni usul hukukunda, her bir usuli kurum, ilgili kurumun amaçlarını gözeterek değerlendiren bu teori, derdestlik itirazı hakkında, tek unsurlu teorinin uygulanmasını öngörür. Buna karşın kesin hüküm itirazı hakkında, dava konusunun hukuki güvenlik bakımından dar tutulmasını ve bu nedenle iki unsurlu teorinin uygulanması gerektiğini öngörür. Bu yaklaşım çerçevesinde, icra takipleri arasında derdestlik itirazı hakkında, yalnızca takip talebinde belirtilen talebin takip konusu olarak kabulü gerekir.

¹⁹⁴ Avrupa Birliği Hukuku'nda, üye devletler arasında medeni usul hukukunun uyumlaştırılması çabaları sonucunda şekillenen bu teori, farklı üye devletlerde açılan davaların dava konularının incelenmesinde dava konusu kavramını geniş yorumlamaktadır. İki dava arasında derdestlik itirazı, davaların aynı taraflar arasında, aynı haktan kaynaklı, aynı talebe ilişkin olup olmadığı yönlerinden incelenir. Aynı talep kavramı, çekirdekte aynı hayat olayından doğan hukuki sonuçlar üzerine, aynı hukuki uyumsuzluklarla ilgili, bütün hukuki korunma taleplerini karşılayacak şekilde yorumlanır. Buna göre, üye devletlerde açılan davaların aynı talebe dayanması demek, bu davalara dayanak olan hukuken ve gerçekten önemli hayat olaylarının örtüşmesi demektir; bu halde dava konularının aynılığından bahsedilir. Dava konusunun kapsamını oldukça geniş tutan bu teori çerçevesinde takip konusunun belirlenmesi, yalnızca hayat olaylarının aynı olmasına bağlıdır. **Erdoğan** (2014) s. 1860, dn. 10; **Börü**, s. 224, 225, 226; **Özkaya Ferendeci**, s. 170; **Hanağası**, s. 135. Dolayısıyla, aynı alacak ilişkisinden kaynaklanan farklı icra takip yollarında sürdürülen icra takipleri arasında derdestlik ilişkisinin var olduğu ileri sürülür. Buna bağlı olarak, aynı alacak ilişkisinden kaynaklanan ihtiyati haciz yolu ile genel haciz yolu arasında da derdestlik ilişkisinin bulunduğu sonucuna varılabilir. Nitekim her iki yol da aynı hayat olaylarına dayanan alacak talebine ilişkindir.

Saf Usuli Teoriler

Maddi hukuk teorilerine tepki olarak doğan saf usuli teoriler, maddi hukuktaki talep kavramından ayrı, özerk bir usuli talep kavramının mevcudiyeti temelinde şekillenmiştir.

İki Unsurlu Teori

Bu teori kapsamında takip konusu, alacaklının takip talebinde gösterdiği talep ile alacağın ilişkili olduğu vakıalar bütünüdür. Talep sonucu ve vakıalar karışımının takip konusunu oluşturacağı kabulü, aynı alacak ile bağlantılı birden fazla vakıayı farklı takiplere konu kılarak aynı alacak için birden fazla icra takibi gerçekleştirilmesine imkân verir. Aynı alacak ilişkisindeki farklı vakıaların farklı takip konuları olarak değerlendirilmesi ve farklı takiplere imkân vermesi hukuki güvenlik ilkesine aykırılık oluşturur¹⁹⁵. Bu yönüyle, takip konusunun tespitinde vakıalara yer verilmesi kabulünün sağlıklı sonuçlara yol açmayacağı ifade edilebilir.

Bu teori, mükerrer takiplerin ilişkin olduğu alacakların somutlaştırılması bakımından yararlı olabilir. Şöyle ki takibe konu kılınan alacağın ilişkili olduğu vakıalar ortaya konarak mükerrer takiplerin aynı hayat ilişkisinden doğup doğmadığı tespit edilebilir. Bununla birlikte, takip hukukumuz bakımından alacaklının örnek no 1 takip talebinde borcun ilişkili olduğu vakıaları ifade edebileceği bir kısım bulunmamaktadır. Bu nedenle, takip konusu kavramının, iki unsurlu teori çerçevesinde değerlendirilmesi şu an için mümkün değildir.

Tek Unsurlu Teori

Tek unsurlu teori kapsamında takip konusu, alacaklının takip talebinde ifade ettiği talepten ibarettir. Takip konusunun belirlenmesinde, alacağın ilişkili olduğu somut hayat olayları değerlendirme kapsamına alınmadığından yalnızca alacaklının takip talebinde belirtmiş olduğu talep, takip konusunu oluşturur. Talep sonucunda belirtilen talebin değiştirilmesi halinde takip konusu da değişmiş olur.

İcra takibi de tıpkı dava gibi iki taraf sistemi üzerine kurulu olup, bir hak iddiasına dayanan uyuşmazlığın, devletin yetkili makamlarına başvurarak, nihai bir koruma ile sona erdirilmesi isteğine ilişkindir. İki hukuki çare arasındaki benzerlikler göz önünde bulundurulduğunda, takip konusu kavramını, dava konusu kavramından farklı bir yaklaşımla

¹⁹⁵ Börü, s. 219.

izaha çalışmak, herhangi bir tutarlı gerekçeye dayanmamaktadır. Nitekim söz konusu hukuki çareler bir usuli talebe dayanır ve bu hukuki çarelere başvurmakla ilgili makam ile taraflar arasında bir usuli ilişki doğar. Dolayısıyla, icra takibinde takip konusu kavramı tıpkı dava konusu kavramı gibi tek unsurlu teori çerçevesinde değerlendirilmelidir¹⁹⁶. Uygulamada da icra takibi başlatmak üzere doldurulan örnek no 1 takip talebinde, alacağın ilişkili olduğu vakıalara yer verilmemektedir. Bu durum da takip konusu kavramının tek unsurlu teori çerçevesinde izahını gerektirmektedir. Çalışmamız bakımından da takip konusu kavramı tek unsurlu teori esas alınarak incelenecektir.

Takip Sebebi

Dava sebebi, vakıalara dayandırma kuramı ve ferdileştirme kuramı çerçevesinde değerlendirilmektedir. Öğretide dava sebebi kavramının, ağırlıklı olarak vakıalara dayandırma kuramı çerçevesinde izah edildiği ifade edilmektedir¹⁹⁷. İcra hukukunda takip sebebi kavramının izahında aynı şekilde bu kuramlardan yararlanılmalıdır.

Takip sebebini tespit etmede vakıalara dayandırma kuramına başvurulabilmesi için takip talebinde alacağın ilişkili olduğu somut hayat olaylarının gösterilmesi gerekmektedir. Ferdileştirme kuramına başvurulabilmesi için ise takip talebinde yalnızca alacağın kaynaklandığı hukuki sebebin ortaya konması gerekmektedir.

Hukukumuzda icra takip yolları, ilamlı takip ve ilamsız takip olarak ikiye ayrılmaktadır¹⁹⁸. İlamsız takip ise, genel haciz yoluyla takip, kambiyo senetlerinin paraya çevrilmesi yoluyla takip, kiralanan taşınmazların tahliyesi ve rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip olarak sınıflandırılır.

İcra takip yollarında takip sebebi değerlendirilirken, her bir takip talebi ve takip talebine eklenmesi gereken evrak değerlendirilmelidir. İcra takip yollarına ilişkin takip talepleri ve takip talebine eklenecek evrakta alacağın ilişkili olduğu vakıalara yer verilmemektedir. Ancak alacağın ilişkili olduğu hukuki ilişki ve alacak hakkına yer verilmektedir. Dolayısıyla, kanaatimizce, dava konusu kavramından farklı olarak, takip

¹⁹⁶ Hukukumuzda dava konusu, ağırlıklı olarak tek unsurlu teori ile izah edilmektedir. Bkz. yuk. § 3, II.

¹⁹⁷ Bkz. yuk. 4. 2. 3.

¹⁹⁸ **Kuru** (2013) s. 56.

konusu kavramı vakıalara dayandırma kuramı çerçevesinde değil ferdileştirme kuramı çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Takip talebinde veya takip talebine eklenen evrakta alacağın kaynağı olarak gösterilen hukuki ilişki ve bu hukuki ilişkiden kaynaklı alacak hakkı takip sebebi olarak değerlendirilmelidir.

5. İCRA TAKİPLERİNE İLİŞKİN ÇEŞİTLİ İHTİMALLERDE DERDESTLİK HALİNİN İNCELENMESİ

Çalışmanın bu kısmında, her bir icra takip yoluna ilişkin olarak derdestliğin koşulları ayrı ayrı incelenmektedir. Bununla birlikte, her bir icra takip yolu bakımından önce, söz konusu takip yolunun üst üste iki kez gerçekleştirilmesi durumunda derdestliğin doğup doğmadığı sonra, söz konusu takip yolu ile diğer takip yollarının art arda gerçekleştirilmesi durumunda derdestliğin doğup doğmadığı hususu değerlendirilmiştir.

Her bir icra takip yolu bakımından derdestliğin koşulları, yukarıda icra takibinde derdestliğin koşulları başlığı altında ifade edilen açıklamalar¹⁹⁹ çerçevesinde tespit edilmiştir. Buna göre, her bir icra takip yolunda taraflar, **şekli taraf teorisi** çerçevesinde değerlendirilmiş; takip talebinde alacaklı ve borçlu olarak gösterilen kişiler taraf addolunmuştur. Takip konusu, **tek unsurlu usuli teori** çerçevesinde belirlenmiş; takip talebinde belirtilen talep olarak saptanmıştır. Takip sebebi ise, **ferdileştirme kuramı** çerçevesinde değerlendirilmiş; her bir takip yolu bakımından, takip talebinde gösterilen veya takip talebine eklenen evrakta yer verilen hukuki ilişki, hak iddiası olarak değerlendirilmiştir.

5.1. İlamlı İcra Takibinde Derdestliğin İncelenmesi

İlamlı icra takibi, kanunun 58. maddesinde öngörülen takip talebinin icra dairesine sunulmasıyla başlar. Yönetmeliğin 20. maddesine göre, bu takip talebine ilam niteliğindeki belgenin tarih ve numarası ile hangi mahkeme veya makamdan verildiğinin yazılması ve ilamın takip talebine eklenmesi gerekir. Alacak olarak ilamda hükmedilen şey takip talebine yazılır, bu para ya da taşınır teslimi olabilir.

¹⁹⁹ Bkz. yuk. 4. 3.

5.1.1. İlamlı İcra Takibinde Derdestliğin Koşulları

Taraflar

İlamlı icra takibinde taraflar, ilam veya ilam niteliğindeki belgede **alacak-borç ilişkisinin tarafları olarak gösterilen kişilerdir**. Nitekim hukukumuzda, eda emri içeren bir mahkeme ilamının icrası ilamda alacaklı olarak gösterilen kişinin talebiyle borçlu olarak gösterilen kişilere karşı yürütülür.

Takip Konusu

Takip konusu, takip talebinde yer alan talep sonucudur. Bu nedenle, ilamlı icra takibinde takip konusu, takip talebinde ifade edilen **ilamda yer alan eda emrinin gerçekleştirilmesidir**.

Takip Sebebi

İlamlı icra takibi, alacaklının yetkili makamlardan almış olduğu ilam ya da ilam niteliğindeki belgelere dayanarak bu belgede varlığı ortaya konan alacağını elde etmek için başvurduğu icra takip türüdür. İlam niteliğindeki belgeler, İcra ve İflas Kanunu'nun 38. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, ilamda yer alan **eda emrinin konusu hak**, takip sebebinin oluşturur. Yine ilam niteliğindeki belgelerde varlığı ortaya konan hak takip sebebinin oluşturur.

5.1.2. İki İlamlı İcra Takibi Arasında Derdestlik

Aynı taraflar arasında gerçekleşen iki ilamlı icra takibi arasında derdestlik ilişkisinin varlığı, her iki takipte tarafların aynı olmasına, ilamda yer alan eda emrinin özdeş olmasına ve eda emrine konu olan hakkın özdeş olmasına bağlıdır.

Alacaklının, borçluya karşı aynı ilama dayanarak başlattığı anapara alacağına ilişkin ilamlı icra takibi ile alacağın fer'isi niteliğindeki faiz alacağına ilişkin ilamlı icra takibi farklı takip konularına ilişkin takipler olduğundan aralarında derdestlik ilişkisi doğmaz. Nitekim Yargıtay da bir kararında, *"Bu durumda ... 2014/73 Esas sayılı takibe konu alacak ile önceki ... 2008/3874 Esas sayılı ve ... 2013/584 Esas sayılı takiplere konu alacağın farklı*

*alacaklar olması, eldeki takipteki faiz alacağının daha önce takip ve tahsil edilmemiş olması nedeniyle mükerrer bir takipten bahsedilemez.*²⁰⁰” gerekçesiyle alacağın asıl kısmına yönelik takip ile faiz alacağına yönelik takip arasında derdestlik ilişkisinin doğmadığına hükmetmiştir.

İlamda hükmedilen vekalet ücretine ilişkin olarak alacaklı şirket vekillerinin art arda başlattıkları icra takipleri arasında derdestlik ilişkisi doğar. Nitekim her iki takipte alacaklı taraf şirket tüzel kişisidir ve takip konusu alacak ile takip sebebi ilamdaki alacak hakkı özdeştir. Bu hususta bir Yargıtay kararında, “*Somut olayda, icra takibinin ilamda hükmedilen vekalet ücreti alacağına ilişkin olduğu, vekalet ücreti taraf lehine hükmedildiğinden, alacaklı şirket adına Av. A. A. tarafından takip yapılmış ve alacak tahsil edilmiştir. Asıl adına, tekrar diğer vekil Avukat E. G. tarafından vekalet ücreti alacağı için başlatılan takibin mükerrer olduğu açıktır*²⁰¹.” gerekçesiyle aynı taraflar arasında aynı ilamda hüküm altına alınan alacak hakkına yönelik takipler arasında derdestlik ilişkisi doğduğu kabul edilerek borçlu tarafın karar düzeltme talebi kabul edilmiştir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 112. maddesinin 2. fıkrasına göre, seçimlik davada mahkeme, talebin hukuka uygun olduğu sonucuna varırsa seçimlik mahkûmiyet hükmü verir. Seçimlik mahkûmiyet hükmünü cebri icraya koyan alacaklı, takibin konusunu mahkeme hükmünde yer alan edimlerden birine hasretmek zorundadır²⁰². Ancak bu durum, borçlunun diğer edimi ifa ederek borçtan kurtulma hakkını ortadan kaldırmaz²⁰³. Seçimlik mahkûmiyet hükmüne dayanarak her bir seçeneğin ayrı ayrı takip konusu yapılması durumunda, söz konusu takiplere ilişkin takip taleplerinde yer verilen ilamların esas ve karar numaraları karşılaştırılmalı, söz konusu ilam metinleri karşılaştırılmalı ve böylece esasında aynı alaktan kaynaklanan seçimlik alacak hakları arasında derdestlik ilişkisi olduğu ortaya konmalıdır. Nitekim Yargıtay kararlarında da seçimlik mahkûmiyet hükmü içeren ilama dayalı olarak başlatılan icra takipleri arasında derdestlik ilişkisi doğduğu kabul edilmektedir. Örneğin bir Yargıtay kararında, “*Bu durumda; tarafları aynı olan her iki takibe dayanak ilamda ... ayıplı malın iadesi ile ayıpsız misli ile değiştirilmesi, bu mümkün olmadığı taktirde belirtilen araç bedelinin tahsilinin hükme bağlandığı, borçlu şirket vekilinin de şikayetinde söz konusu aracın 2014 model olduğu ve şirket stoklarında bulunmadığından*

²⁰⁰ 8. HD., E: 2014/9737, K: 2014/9964, T: 20.05.14 www.lexpera.com s.e.t. 25.10.19.

²⁰¹ 8. HD., E: 2015/17336, K: 7279, T: 21.04.16 www.e-uyar.com s.e.t. 31.10.19.

²⁰² Kuru (2013) s. 905.

²⁰³ Kuru (2013) s. 905.

*ayıplı aracın misli ile değiştirilmesinin mümkün olmadığını beyan ettiği dikkate alındığında ... 1. İcra Müdürlüğünün 2016/1789 Esas sayılı dosyası ile başlatılan Menkul Teslimine Dair Örnek 2 ilamlı takip mükerrerdir*²⁰⁴” gerekçesiyle seçimlik mahkumiyet hükmü içeren ilama dayalı takipler arasında mükerrerlik doğduğundan ikinci takipte borçluya gönderilen icra emrinin iptaline karar verilmiştir.

Bir mahkeme ilamında hüküm altına alınan farklı ödeme kalemlerinin ayrı icra takiplerine konu kılınması durumunda derdestlik itirazının ileri sürülüp sürülemeyeceği hususunda Yargıtay kararları istikrar göstermemektedir. Bir kısım Yargıtay kararları aynı ilamdaki farklı alacak kalemleri hakkında ayrı ayrı takip yapılmasında bir sakınca olmadığı görüşünü yansıtırken²⁰⁵ kimi kararlar bu durumun doğru olmadığı görüşünü yansıtır²⁰⁶.

Yılmaz, bu durumu her bir takip için ayrı vekalet ücreti ve ayrı yargılama giderinin doğması nedeniyle dürüstlük kuralına aykırı bir davranış olarak nitelemekte ve alacaklının kazancını sebepsiz zenginleşme olarak değerlendirmektedir²⁰⁷. Yazar, yasal ve geçerli bir neden olmadan alacaklının, elindeki ilamda gösterilen tutarı bölerek birden fazla icra takibi başlatmasını da aynı gerekçeyle doğru bulmamaktadır²⁰⁸.

Bir ilamdaki farklı kalemlere ilişkin ayrı ayrı takip başlatılır ve borçlu söz konusu takiplerin aynı ilamdan kaynaklanması nedeniyle derdestlik itirazı ileri sürerse, her bir takip bakımından takip konusunun ve takip sebebinin aynı olup olmadığı incelenmelidir. Söz konusu alacak kalemlerinin farklı ilamlara konu olabileceksen aynı ilama konu olmaları bunların farklı takip konusuna ve farklı takip sebebine ilişkin olduğu gerçeğini değiştirmez. Bu nedenle, bu takipler arasında derdestlik hali doğmaz. Ancak bu durumda ikinci takibin dürüstlük kuralına aykırılık ve hakkın kötüye kullanılması nedeniyle iptal edilmesi gerekir.

Alacağın temlik durumunda, temlik alanın yeniden takip başlatması gerekmemektedir. Yargıtay uygulamasında, temlik alanın temliknameyi ilk takip dosyasına sunarak takibe devam edebileceği kabul edilmektedir. Nitekim bir Yargıtay kararında derdest ilamlı icra takibine rağmen temlik alacaklısının aynı ilama dayalı olarak tekrar takip başlatması durumunda ilk takip dosyasındaki alacaklının alacaklı sıfatının ortadan kalktığı fakat bu durumun yeniden takip başlatılmasını gerektirmediği ifade edilmiştir.

²⁰⁴ 12. HD., E: 2018/5753, K: 4157, T: 12.03.19. www.e-uyar.com s.e.t. 25.10.19.

²⁰⁵ 12. HD., E: 2009/24922, K: 2010/6663, T: 23.03.2010, **Süphandağ**, s. 250.

²⁰⁶ 8. HD., E: 1059, K: 6811, T: 26.03.2015. www.e-uyar.com s.e.t. 10.05.19.

²⁰⁷ **Yılmaz** (2016) s. 169, 170.

²⁰⁸ **Yılmaz** (2016) s. 169, 170.

Temliknamenin ilk takip dosyasına sunularak takibe devam edilebileceği gerekçesiyle ikinci takibin mükerrer olduğuna karar verilmiştir.²⁰⁹

İlamlı icra takibine dayanak yapılan mahkeme ilamının, temyiz incelemesi neticesinde bozulması durumunda, bozma kararına uyularak verilen ilama dayanarak yeniden ilamlı icra takibi başlatılması mümkündür. Bu durumda, Yargıtay kararlarındaki ağırlıklı kabul, bozmadan önceki ilama dayalı olarak başlatılan icra takibi ile bozmadan sonraki ilama dayalı olarak başlatılan icra takipleri arasında derdestlik ilişkisinin doğduğu yönündedir²¹⁰. Ancak alacaklının ilk icra takibinden feragat etmesi durumunda artık derdestlik ilişkisinden bahsetmek mümkün olmaz.

İlamlı icra takibinde icra emrinin şikâyet incelemesi neticesinde iptal edilmesi durumunda, alacaklı aynı ilama dayanarak yeniden ilamlı icra takibi başlatırsa söz konusu takipler arasında derdestlik ilişkisi doğar. Nitekim bir Yargıtay kararında da icra emrinin iptaliyle takibin derdest kalmaya devam ettiği bu nedenle aynı alacağa yönelik ikinci takibin derdestlik ilişkisine yol açtığı kabul edilmiştir²¹¹.

İcra mahkemesi, mükerrerlik iddiasını haklı bulursa, ilk takibin değil ikinci takibin iptaline karar vermelidir. Bu hususta, bir Yargıtay kararında, mükerrer dosya için yapılan ödemelerin ilk takip dosyasına yapıldığının kabulü ve mükerrer olan ikinci takibin iptal edilmesi gerektiğine hükmedilmiştir²¹². Bir başka Yargıtay kararında ise ilk takibin ilama aykırılık nedeniyle sakat olması durumunda dahi ilk takibin değil, ikinci takibin iptaline hükmedilmiştir²¹³.

²⁰⁹ 12. HD., E: 2018/8463, K: 11262, T: 26.06.19. www.e-uyar.com s.e.t. 29.10.19.

²¹⁰ 12. HD. E: 2018/5204, K: 2019/1341, T: 05.02.19 www.kazancı.com s.e.t. 01.11.19, aynı yönde; 12. HD., E: 5584, K: 22245, T: 16.11.11; 12. HD. E: 22409, K: 2794, T: 08.03.11 www.e-uyar.com s.e.t. 28.10.19; 12. HD., E: 2018/5682, K: 2019/2346, T: 18.2.19 www.kazancı.com s.e.t. 28.10.19.

²¹¹ 12. HD., E: 2018/2814, K: 2018/5783, T: 4.6.18 www.kazancı.com s.e.t. 30.10.19.

²¹² 8. HD., E: 2014/16457, K: 2014/19450, T: 28.10.14 www.e-uyar.com s.e.t. 28.10.19.

²¹³ 8. HD., E: 2014/24642, K: 3920, T: 12.02.15 www.e-uyar.com s.e.t. 1.10.19.

5.2. Genel Haciz Yoluyla Takipte Derdestliğin İncelenmesi

5.2.1. Genel Haciz Yoluyla Takipte Derdestliğin Koşulları

Taraflar

Genel haciz yoluyla takipte alacaklı ve borçlu olabilmek, herhangi bir koşula bağlanmamıştır. Bu yönüyle, tacir olup olmama, gerçek kişi olup olmama gibi özel şartlar aranmamaktadır. Derdestlik itirazı yönünden tarafların aynılığı hususunda yapılacak değerlendirme, mükerrer takiplere ilişkin **takip taleplerinde, alacaklı ve borçlu olarak** aynı kişilerin gösterilip gösterilmediğine bağlıdır.

Takip Konusu

Genel haciz yoluyla takipte takip konusu, takip talebinde yer alan talep sonucudur. Buna göre, takip konusu, takip talebinde belirtilen **paranın ödenmesi veya teminatın gösterilmesidir**. **Çiftçi**'ye göre, genel haciz yolunda takip konusu, para veya teminat alacağıdır, dolayısıyla bu takip yolunda korunan menfaat, alacaklının para borcundan doğan alacak hakkı veya teminat alacağıdır²¹⁴. **Postacıoğlu**'na göre, takip konusu para ya da teminat talebidir²¹⁵.

İcra ve İflas Kanunu'nun düzenlemesi çerçevesinde genel haciz yoluna yalnızca teminat ve para alacaklarına ilişkin olarak başvurulabilir. Nitelik bakımından birbirinden farklı olan teminat borcu ve para borcu farklı talep sonucu teşkil eder. Bu nedenle ancak para alacağına ilişkin iki icra takibi arasında veya teminat alacağına ilişkin iki icra takibi arasında derdestlik hali söz konusu olabilir.

Takip Sebebi

Genel haciz yoluyla takipte, alacak bir senede bağlanmışsa, senedin aslı ve yeterli sayıda fotokopisi takip talebine eklenmeli, alacak bir senede bağlanmamışsa, alacağın kaynaklandığı hukuki ilişki takip talebinde gösterilmelidir. Dolayısıyla bu takip yolunda

²¹⁴ **Çiftçi**, s. 152.

²¹⁵ **Postacıoğlu/Altay** (2010) s. 138.

takip sebebi, alacaklının **takip talebine eklediği senette yer alan hak iddiası ya da takip talebinde alacağın kaynağı olarak gösterdiği hukuki ilişki** olarak değerlendirilebilir.

5.2.2. Genel Haciz Yoluyla Gerçekleştirilen İki İcra Takibi Arasında Derdestlik

Genel haciz yoluyla gerçekleştirilen icra takipleri arasında derdestlik ilişkisinin bulunup bulunmadığı, icra takibinin taraflarının, takip sebebinin ve takip konusunun kıyaslanması suretiyle tespit edilir. Buna göre, alacaklının, aynı borçluya karşı, aynı senede veya aynı borç sebebine dayanarak para alacağına ilişkin yeniden takip başlatması ya da aynı borçluya karşı aynı takip sebebine dayanarak teminat gösterilmesine ilişkin yeniden takip başlatması derdestlik ilişkisine sebebiyet verir.

Süresinde itirazın iptali veya kaldırılması yoluna başvurmayan alacaklının, aynı alacak için yeni bir ilamsız takip başlatması durumunda icra memurunun bu talebi reddetmesi gerekir²¹⁶. Süresi içinde itirazın kaldırılması veya iptalini istemeyen alacaklı yalnızca ilam ya da ilam niteliğinde belgeye dayanarak ilamlı icra takibi yapabilir. Daha önce başlattığı takipte borçlunun itirazını hükümden düşürmeyen alacaklı yeniden ilamsız icra takibi yapar ve icra memuru bu talebi kabul edip borçluya ödeme emri gönderirse borçlu süresiz şikâyet yoluna başvurabilmelidir²¹⁷.

Nitekim bir Yargıtay kararında da alacaklının duran takibe karşı herhangi bir girişimde bulunmadan başlattığı ikinci takipte itirazın iptali davasının mükerrer takip bulunduğu gerekçesiyle reddedilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.²¹⁸

5.2.3. İlamlı İcra Takibi ile Genel Haciz Yoluyla Takip Arasında Derdestlik

Aynı taraflar arasında gerçekleşen genel haciz yoluyla takip ile ilamlı icra takibi arasında derdestlik ilişkisinin gündeme gelip gelmeyeceği hususu da takip konularının ve takip sebeplerinin kıyaslanması suretiyle değerlendirilir. Buna göre, ilamlı icra takibinde, takip sebebi, ilamda ifade edilen eda emrine konu olan hak iken; genel haciz yoluyla takipte

²¹⁶ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 115; aynı yönde Pekcanitez Hakan/Simil Cemil (2017) İcra İflas Hukukunda Şikâyet, 2. Baskı, İstanbul, Vedat, s. 37.

²¹⁷ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 115.

²¹⁸ 19. HD., E: 2016/19798, K: 4748, T: 03.10.18 www.e-uyar.com s.e.t. 30.10.19.

takip sebebi, takip talebine eklenen senetteki alacak hakkı ya da borcun kaynağı olarak gösterilen alacak iddiasıdır.

Bir para alacağına ilişkin olan ilamlı icra takibi ile genel haciz yoluyla takipte takip konusu, talebe konu kılınan paranın ödenmesidir. Dolayısıyla söz konusu takiplerde takip konuları özdeştir. Derdestlik itirazına ilişkin değerlendirme, takip sebeplerinin doğru kıyaslanması noktasında düğümlenmektedir.

Alacaklının, bir alacak iddiasıyla başlatmış olduğu genel haciz yoluyla icra takibi devam ederken yetkili makamlardan ilam ya da ilam niteliğinde belge elde etmesi ve bu belgeye dayanarak ayrıca ilamlı icra yoluna başvurması durumunda, her iki takip yoluna ilişkin takip sebepleri karşılaştırılmalıdır. İlk takip talebindeki alacak iddiası, ikinci takip talebine eklenen ilamda hüküm altına alınmışsa, artık takip sebeplerinin aynı olduğu ifade edilebilir. Derdestlik hali doğmuştur. Nitekim Yargıtay da nafakaya ilişkin olarak bir kararında: “...2015/8957 E. sayılı ilamlı icra takibinin dayanağı olan boşanma ilamında iştirak ve yoksulluk nafakasının karar kesinleştikten sonra talep edilebileceği hüküm altına alınmış olup, kararının 12.05.2015 tarihinde kesinleştiği de dikkate alındığında bu takipte istenilen 8400 TL birikmiş asıl alacağın tedbir nafakasına dair olduğu, bu nafaka alacağı için ise **derdest ilamsız icra takip dosyasının bulunduğu** anlaşılmalı 8400 TL birikmiş nafaka alacağının ... 2015/8957 E. dosyasında talep edilmesi bu alacak yönünden **mükerrer takip** oluşturmaktadır.²¹⁹” değerlendirmesinde bulunarak tedbir nafakası alacağı hakkında başlatılan ilamsız icra takibine rağmen yeniden bu alacak kalemini de kapsayacak şekilde ilamlı icra takibi başlatılması halinde derdestlik halinin doğduğuna hükmetmiştir.

Elinde ilam olan alacaklının başlattığı ilamlı icra takibi devam ederken aynı alacağına ilişkin olarak genel haciz yoluyla takip başlatması varsayımı da değerlendirilmelidir. Alacaklının, elindeki ilama rağmen ilamsız icra takibi başlatması hususunda²²⁰ Yargıtay’ın

²¹⁹ 12. HD., E: 2018/2613, K: 2018/7340, T: 4.7.18 www.kazancı.com s.e.t. 1.10.19; aynı yönde 12. HD. E: 5842, K: 10399, T: 17.06.19 www.e-uyar.com s.e.t. 2.10.19.

²²⁰ **Kuru**, elinde ilam olan alacaklının ilamsız icra yoluyla takibe girişmesinin mümkün olduğunu ifade etmiştir, **Kuru** (2013) s. 202, dn. 43. **Yılmaz**, elinde ilam olan alacaklının, ilamsız icra yoluna başvurmada hukuki yararı olmadığını ifade etmiştir. Zira ilama bağlı alacak mahkeme kararına bağlanmıştır ve borçlunun itiraz etme olanağı yoktur. Buna rağmen alacaklının ilamsız icra yoluna başvurmada, borçluya itiraz etme imkânı verir ve mahkemelerin aynı konuda ikinci kez meşgul edilmesi söz konusu olur. Yazar bu durumu, mahkemelerin hiç gereği yokken ikinci kez meşgul edilmesi olarak nitelendirir ve bu sonucun anlamsız, gereksiz ve hatta kamu yararına aykırı olduğunu ifade eder; bu durumda söz konusu ödeme emrinin iptali için süresiz şikâyet yolunun açık olduğunu; şikâyete ilişkin yapılacak değerlendirmede “dürüstlük kuralı” gereğince ödeme emrinin iptal edilmesi gerektiğini ileri sürer, **Yılmaz** (2016) s. 165, 166.

farklı yönde kararları²²¹ bulunmakla birlikte 2017 yılında bir içtihadı birleştirme kararında²²² ilama rağmen ilamsız icra takibi başlatılamayacağı ifade edilmiştir. Böylece elinde ilam olan alacaklı genel haciz yoluyla icra takibine başvurma imkanından mahrum bırakılmıştır²²³.

Yargıtay'ın bir kararında, ilama dayanarak genel haciz yoluyla takibe başlandığı ancak ilamı alan icra dairesinin 32. madde uyarınca borçluya ödeme emri göndermesi gerektiği, bu kuralın emredici bir hüküm olduğu ve kamu düzenini ilgilendirdiği, bu nedenle söz konusu ödeme emrinin süresiz şikâyete konu olacağı ifade edilmiştir. İlama rağmen ilamsız icra yoluna başvurulması ve bunun üzerine itirazın kaldırılması yoluna gidildiğinde, kamu düzenine ilişkin olan bu kuralın mahkemece re'sen gözetilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Borçlunun itirazını bertaraf edebilmek için itirazın kaldırılması ya da itirazın iptali yoluyla mahkemeye başvurulduğunda yargı organlarının gereksiz yere meşgul edileceği ve bu durumun kabulünün mümkün olmadığı ifade edilmiştir, 12. HD. 27.05.2013, 9819/19458, **Yılmaz** (2016) s. 166, 167. Aynı yöndeki bir başka kararda, 32. maddenin emredici nitelikte olduğu ve bu düzenleme uyarınca ilamı alan icra müdürünün bir icra emri göndermesinin zorunlu olduğu, alacaklı ödeme emri gönderilmesini talep etse bile icra müdürünün, alacaklının talebiyle bağlı olmadığı ifade edilmiştir. 12. HD. 26.02.2014, 3098/5433, **Yılmaz** (2016) s. 167, 168. Yargıtay, ifade edildiği üzere, alacaklının elindeki ilama rağmen ilamsız icra takibi başlatılamaması yönünde kararlar vermekle birlikte bu yaklaşımın aksi yönde, ilama rağmen ilamsız takip başlatılabileceğine ilişkin kararlar da vermektedir. Bu nedenle alacaklı alacağına ilişkin ilam ya da ilam niteliğinde belgeye sahip olsa dahi ilamsız icranın kimi avantajları nedeniyle bu yolu tercih edebilmekte, zaman zaman doğrudan ilamsız icra yoluna başvurmakta zaman zaman her iki yola birden başvurarak ilamlı ve ilamsız icra takibini aynı anda yürütmektedir. **Pekcanitez/Atalay/ Sungurtekin Özkan ve diğerleri**, s. 282.

²²² İBHGK, E: 2017/2, K: 2017/3, T: 26.05.2017, RG, 21.07.2017, S. 30130, www.resmigazete.gov. s.e.t. 18.02.19.

²²³ Karar öğretide çeşitli yönlerden eleştirilmektedir: **Atalı/Ermenek/Erdoğan**, ilgili kararın borçlunun hukuki dinlenilme hakkı ve hukuki güvenliği bakımından yerinde bir karar olduğunu ifade etmekle beraber esasında kararın İcra ve İflas Kanunu'nun genel sistematigi ile bağdaşmadığını ileri sürmüştür. Yazarlara göre, alacaklının elindeki ilama rağmen ilamsız icra takibi başlattığı her durumda kötü niyetli olduğu iddia etmek mümkün değildir. Kanuna göre, elinde hiçbir belge bulunmayan bir alacaklının ilamsız icra yoluna başvurusu mümkünken elinde ilam olan alacaklının bu yola başvuru imkanının ortadan kaldırılması çelişkili bir durum arz eder. Bununla birlikte, kararda ifade edilen aksine, alacaklının ilamsız takip yoluna başvurusu borçlunun durumunu ağırlaştırmaz. Nitekim ilamlı icra takibinden farklı olarak, ilamsız icra takibi borçluya ödeme emrine itiraz imkânı sunmaktadır. Ayrıca ilamlı icra takibindeki itfa, imhal ve zamanaşımı nedenleriyle takibin iptali veya geri bırakılması imkânı 71. madde çerçevesinde ilamsız icra takibinde de borçluya tanınmıştır. **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 a) s. 425-427; **Pekcanitez/Simil** kararın yerinde olduğu değerlendirmesini yapmıştır. Alacaklının elinde ilam ya da ilam niteliğinde belge olmasına rağmen genel haciz yoluyla takip başlatılmasında hukuki yararı olmadığı; ilamlı takip yolunun sağladığı koruma ilamsız takip yolu ile kıyaslandığında da ilamsız takibe başvurmayı haklı kılan bir neden olmadığı; bu tercihin dürüstlük kuralına ve takip ekonomisine aykırı olduğunu ifade etmişlerdir. Yazarlar, dürüstlük kuralına aykırı davranışların hukuk düzenince korunmayacağı bu nedenle icra işlemlerinde de dürüstlük kuralına aykırılığın süresiz şikâyete tabi olacağını ifade etmişlerdir. **Pekcanitez/Simil**, s. 158, 159. **Özekes**, söz konusu içtihadı birleştirme kararını İcra ve İflas Kanunu'na uygunluk bakımından ve temel haklardan olan hak arama özgürlüğüne uygunluk bakımından eleştirmektedir. Yazara göre, İcra ve İflas Kanunu, elinde ilam bulunan alacaklı açısından para ve teminat alacakları hakkında mutlaka ilamlı icraya başvuru zorunluluğu öngörmemiştir. İlamsız takip yoluna başvuru hususunda kanunda öngörülmeleyen bir engelin içtihat yoluyla hukuk düzenine dahil edilmesi hak arama özgürlüğüne aykırılık teşkil eder. Yazar, elinde hiçbir belge bulunmayan bir alacaklının ilamsız icra yoluna başvurma imkânı varken, elinde ilam bulunan alacaklının bu yola başvuramamasını bir çelişki olarak nitelendirir. İçtihadı birleştirme kararında, elinde mahkeme ilamı olan alacaklının ilamsız takip yoluna başvuramayacağı net bir şekilde ifade edilmiş ancak ilam niteliğindeki belgeler bakımından aynı sonucun doğup doğmayacağı net olarak ifade edilmemiştir. **Özekes'** e göre, söz konusu karar, hak arama özgürlüğünü kısıtladığı için dar yorumlanmalı dolayısıyla bu belgeler bakımından ilamsız icra yoluna başvuru mümkün olmalıdır. **Pekcanitez/Atalay/ Sungurtekin Özkan ve diğerleri**, s. 282, dn. 13. **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, söz konusu içtihadı birleştirme kararında ilamsız icra yoluna başvuru, icra hukukunun sistematigi, hukuki yarara, dürüstlük kuralına ve menfaatler dengesine aykırı olduğu değerlendirmesinin yanı sıra, ilamsız icraya başvurunun, borçluyu icranın geri bırakılması imkanından mahrum bırakmak anlamında değerlendirildiğine değinmiştir. Yazarlar, kararda ifade edilenle aynı yönde olmak üzere, borçlunun, borçlu olmadığını düşündüğü ve ödemeyi kanun yolu denetiminden sonraya bıraktığı durumda, ödemeyi

Dolayısıyla, söz konusu içtihadı birleştirme kararı -adeta önleyici bir etkiyle- elinde ilam olan alacaklının, genel haciz yoluyla icra takibine başvurmasını engelleyerek derdestlik ihtimalini ortadan kaldırmaktadır.

5.3. Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takipte Derdestliğin İncelenmesi

Alacağı bir kambiyo senedine bağlanmış alacaklı, mutlaka kambiyo senetlerine özgü takip yoluna başvurmak zorunda değildir, dilerse genel haciz yoluyla takip yapabilir²²⁴. Kambiyo senedine bağlanmış bir alacak rehinle temin edilmiş ise önce rehine başvuru kuralı uygulanmaz ve doğrudan kambiyo senetlerine özgü takip yoluna başvurulabilir²²⁵. Kambiyo senetlerine özgü takip yoluna başvurulabilmesi için alacağın kambiyo senedine bağlanmış olması şarttır, senedin kambiyo senedi vasfında olup olmadığı icra müdürünce kendiliğinden değerlendirilir ayrıca senedin vadesinin gelip gelmediği de icra müdürünce kendiliğinden incelenir²²⁶, icra müdürünün bu konudaki takdiri aleyhine şikâyet yoluna başvurulabilir²²⁷. Kambiyo senetlerine özgü takip yolunu başlatılabilmek için 58. maddede düzenlenen takip talebi icra dairesine ibraz edilir, genel haciz yolundan farklı olarak kambiyo senedinin aslının takip talebine eklenmesi gerekir²²⁸.

erteleyebilmek için sadece itirazın iptali ve itirazın kaldırılması yollarına başvurabileceğini ifade etmişler, itirazın iptali ve itirazın kaldırılması yollarındaki incelemede mahkemece ilama bağlanmış bir alacağın tekrar tartışma konusu yapılmasının, derdestlik ve kesin hüküm sorunlarına yol açacağını, ayrıca borçlunun haksız yere itiraz etmiş durumda olması nedeniyle inkar tazminatı ödemek zorunda kalacağını ifade etmişlerdir. Borçlunun söz konusu ilamın kesinleşmesi aşamasında haciz baskısından korunmak için ödeme yapması durumunda ödemenin geri alınmasındaki zorlukları bertaraf etmek için itiraz etmesi halinde, tazminata mahkûm edilmesi haksız bulunmuştur. Bu nedenle alacaklının bu yolu seçmesi, hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirilmiştir. **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri** (2019 a) s. 132.

²²⁴ **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 a) s. 370; **Pekcanitez/Atalay/ Sungurtekin Özkan ve diğerleri**, s. 255; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri** (2019 a) s. 354; **Kuru** (2013) s. 761.

²²⁵ İİK md 45/3; 167/1; Takip konusu belge kambiyo senedi vasfını taşımadığından borçluya örnek 7 nolu ödeme emri yerine örnek 10 nolu ödeme emrinin gönderilmesi yasa maddesine uygun değildir. 12. HD., E: 2007/7405, K: 2007/9851, T: 14.05.2007, **Süphandağ**, s. 899.

²²⁶ İİK md 168/1, 171/1.

²²⁷ İİK md 168/3, 170/a.

²²⁸ İİK 167, Y md 21/c; muhatap banka tarafından kısmi ödeme yapılması halinde çekin onaylı fotokopisi hamile verilir ve hamil bu fotokopiye dayanarak takip yapılabilir. **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri** (2019 a) s. 357.

5.3.1. Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takipte Derdestliğin Koşulları

Taraflar

Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte **alacaklı, senedin yetkili hamili, senet ciro edilmemişse senedin lehtarındır. Borçlu ise, kambiyo senedini düzenleyen (keşideci), cirantalar, bunlar lehine aval verenler ve bunların yetkisiz temsilcileridir.** Poliçede, diğer kambiyo senetlerinden farklı olarak, poliçeyi kabul eden muhatap ve araya girme suretiyle kabul edenler de borçlu olarak ortaya çıkar. Kambiyo senedinin yetkili hamili olmayan kişi bu takip yoluna başvuramaz, başvurursa icra müdürünün söz konusu takip talebini reddetmesi gerekir. İcra müdürünün bu hususu kendiliğinden gözetmeyip borçluya ödeme emri göndermesi durumunda beş gün içinde icra mahkemesine şikâyet yoluyla başvurulabilir²²⁹.

Takip Konusu

Kambiyo senetlerine özgü takip yolunda, takip konusu, **takibe dayanak olan kambiyo senedindeki alacağın ödenmesidir.**

Takip Sebebi

Nitelikli adi senet hükmünde olan kambiyo senetlerinde, alacağın kaynaklandığı borç ilişkisine yer verilmez. Kambiyo senedinin düzenlenmesi ile kural olarak asıl borç ilişkisi ortadan kalkmaz²³⁰. Ancak asıl ilişkiden bağımsız bir kambiyo ilişkisi doğar, kambiyo senetlerinin soyutluğu nedeniyle asıl ilişkinin kambiyo senedinden anlaşılması söz konusu olmaz.²³¹ Bu özellik, kambiyo senetlerinin ticari hayatın hızlı akışına uygun olarak yüksek tedavül kabiliyetine sahip olmalarının bir gereğidir²³². Bu nedenle kambiyo senetlerine özgü icra takibine ilişkin derdestlik incelemesinde, takibin aynı takip sebebinden kaynaklanmasının ne anlama geldiği yoruma muhtaç bir konudur. Kanımızca, kambiyo senetlerine özgü takip yolunda takip sebebi, **takibe konu kılınan çek/bono/poliçedeki haktır.** Kambiyo senedinde yer alan **alacak hakkı**, temel borç ilişkisinden bağımsız olarak

²²⁹ Kuru (2013) s. 765.

²³⁰ TBK md. 133, f. 2

²³¹ Senet kayıtsız ve şartsız bir ödeme vaadi içermediğinden anılan senede dayalı olarak kambiyo senetlerine özgü yol ile takip yapılamaz. 12. HD. E: 2010/21291, K: 2011/1187, T: 21.02.2011, Süphandağ s. 890.

²³² Pekcanitez/Atalay/ Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 255; Çiftçi, s. 152.

tesis edildiğinden temel borç ilişkisine ilişkin hayat olayları, takip sebebini belirleyici bir rol oynamaz.

5.3.2. Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Gerçekleştirilen İki İcra Takibi Arasında Derdestlik

Aynı taraflar arasında gerçekleşen kambiyo senetlerine özgü iki icra takibi arasında derdestlik hali değerlendirilirken takibe dayanak olan kambiyo senetleri karşılaştırılmalıdır.

Farklı cins kambiyo senetlerine dayalı olarak gerçekleştirilen takipler arasında derdestlik hali doğmaz. Zira taraflar kambiyo senedi düzenleyerek temeldeki borç ilişkisinden ayrı yeni bir kambiyo ilişkisi kurmuş olurlar. Bu nedenle tarafların aralarında aynı tarihte, aynı borç miktarına ilişkin farklı cins kambiyo senetleri düzenlemiş olmaları durumunda birbirinden ayrı, iki farklı kambiyo ilişkisi tesis edilmiştir.

Kural olarak, aynı cins kambiyo senetlerine dayanarak başlatılan mükerrer icra takipleri arasında da derdestlik ilişkisi doğmaz. Her iki takibe dayanak olan senedin aynı cins olması, söz konusu senet türünün üzerinde taşınması gereken unsurların her iki senette de aynı olması durumunda, borçlu ikinci takibe derdestlik itirazıyla değil sahtelik iddiasıyla karşı koyabilir. Nitekim genel haciz yolundan farklı olarak kambiyo senetlerine özgü takip yolunda alacaklının takibe dayanak olan kambiyo senedini takip talebine eklemesi gerekir. Bu nedenle, ilk takip devam ederken yeniden aynı senede dayanarak ikinci bir takip başlatılması düşünülemez. Ancak uygulamada, icra dairelerinde icra kasası bulunmaması ve aşırı iş yoğunluğu gerekçe gösterilerek takibin dayanağı kambiyo senedi icra memuru tarafından incelendikten sonra alacaklıya geri verilmektedir²³³. Kambiyo senetlerine özgü icra takibi başlatan alacaklının senedi ibraz ettiğine dair bir belge alacaklıya verilerek bu uygulama meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır²³⁴. Bu uygulama, borçlunun, en azından ödeme emrine itiraz süresinde veya takibin kesinleşmesine kadarki evrede kambiyo senedindeki imzanın kendisine ait olup olmadığını inceleyebilme imkanını ortadan kaldırması nedeniyle eleştirilmektedir²³⁵. Nitekim Yargıtay da bir kararında kanunun 167. maddesindeki kurala

²³³ Karşlı (2014) s. 371.

²³⁴ Karşlı (2014) s. 371.

²³⁵ Karşlı (2014) s. 371.

rağmen senet aslının icra dairesine ibraz edilmediği iddiası yerinde bulunursa ödeme emrinin iptaline karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir²³⁶.

Kanaatimizce bu uygulama, alacaklının aynı kambiyo senedine dayanarak mükerrer icra takibi başlatmasına da imkân verebilir. Dolayısıyla borçlunun kambiyo senedindeki imzanın kendisine ait olup olmadığını inceleme imkanını bertaraf etmesi yönüyle eleştirilen bu uygulama, aynı zamanda, borçlunun derdest icra takiplerine maruz kalma riskini de beraberinde getirebilir. Konu bu yönüyle değerlendirildiğinde de kambiyo senedinin aslının icra dairesinde kalması gerektiğine ilişkin kuralın yerinde olduğu ve bu kuralın uygulanmasına ilişkin denetimin sağlanması gerektiği anlaşılmaktadır.

Bazı durumlarda, icra takibi başlatılmak için senet aslının icra dairesine ibrazı şart değildir. Çeke ilişkin olarak, muhatap banka tarafından kısmi ödeme yapılması durumunda senedin fotokopisi alacaklıya verilir ve bu fotokopiyle takip yapmak mümkün olur²³⁷. Alacaklı, her nasılsa, borçluya karşı hem çekin aslına hem fotokopisine dayanarak icra takibi başlatılırsa borçlu bu durumda derdestlik itirazı ileri sürebilir. Zira çekin aslı ile fotokopisi aynı kambiyo ilişkisine dayandığından her iki takipteki taraflar, takip konuları ve takip sebepleri özdeştir. Bunun yanı sıra, hukuki bir zorunluluğun olduğu durumlarda bononun fotokopisi ile de takip yapılabilir²³⁸. Örneğin bononun cezai bir takibata konu olduğu hallerde senedin fotokopisi ile takip yapılması mümkündür²³⁹. Bu varsayımda da alacaklının, her nasılsa, senedin aslına ve fotokopisine dayanarak takip başlatması durumunda derdestlik itirazını ileri sürmek mümkün olur. Nitekim her iki takipte de taraflar, takip konuları ve takip sebepleri özdeştir.

5.3.3. Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takip ile İlamlı İcra Takibi Arasında Derdestlik

İlamlı icra takibinde takip konusu, ilamda hüküm altına alınan ödemenin yapılması, takip sebebi ise ilamda yer alan alacak iddiasıdır. Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte ise takip konusu, senette yer alan alacak miktarının ödenmesi; takip sebebi ise

²³⁶ 12. HD., E: 1989/633, K. 1989/10828, T: 19.09.1989 www.lexpera.com s.e.t. 9.10.19.

²³⁷ Çek Kanunu, 3. md., 6. f. Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 256.

²³⁸ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 256.

²³⁹ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 256.

senetteki alacak hakkıdır. Dolayısıyla aynı taraflar arasında gerçekleşen ilamlı icra takibi ile kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip arasında derdestlik ilişkisi doğmaz.

Kambiyo senetleri nitelikli adi senet hükmünde olan tahsil kabiliyeti yüksek senetlerdir. Bu nedenle alacağı kambiyo senedine bağlanmış alacaklı, doğrudan kambiyo senetlerine özgü takip yoluna başvurmaktadır. Ancak alacaklı her nasılsa, kambiyo senedinin ödenmesine ilişkin eda emri içeren bir mahkeme ilamı elde eder ve bu ilama dayanarak ilamlı takip başlatırsa bu durumda ikili bir değerlendirme yapmak gerekir.

Alacaklı, aynı alacağa ilişkin olarak kambiyo senetlerine özgü icra takibi devam etmekteyken söz konusu kambiyo senedindeki borç miktarının ödenmesi emrini içeren bir ilam ya da ilam niteliğinde belge elde ederek ilamlı icra takibi başlatırsa bu durumda, takipler arasında derdestlik ilişkisi olduğu ifade edilebilir. Nitekim her iki takipteki takip konusu, kambiyo senedinde yer alan alacak miktarının ödenmesidir. Her iki takipteki takip sebebi, kambiyo senedindeki alacak hakkıdır.

Alacaklının, kambiyo senedindeki borç miktarının ödenmesi emrini içeren bir ilam ya da ilam niteliğinde belgeye elde ettikten sonra ilamlı icra takibi ile kambiyo senetlerine özgü icra takibini eş zamanlı olarak sürdürmesi mümkün olmaz. 2017 yılında Yargıtay içtihadı birleştirme kararıyla²⁴⁰ hüküm altına alınan, elinde ilam olan alacaklının ilamsız icra takibi başlatamayacağı kuralı gereği, söz konusu icra takipleri eş zamanlı olarak gerçekleştirilemez. Bu nedenle bu ihtimalde derdestlik ilişkisi doğamaz.

5.3.4. Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takip ile Genel Haciz Yoluyla Takip Arasında Derdestlik

Genel haciz yoluyla takipte takip konusu, alacağın ödenmesi; takip sebebi ise borcun sebebi ya da adi senetteki alacak hakkıdır. Kambiyo senetlerine özgü takip yolunda ise takip konusu, söz konusu alacak miktarının ödenmesi; takip sebebi ise kambiyo senedindeki alacak hakkıdır. Kanaatimizce söz konusu takip yolları farklı takip sebeplerine dayandığından aralarında derdestlik ilişkisi doğmaz. Ancak bu hususta Yargıtay'ın farklı yönde kararları mevcuttur. Bir Yargıtay kararında kural olarak aynı çeke ilişkin genel haciz yoluyla takip ile kambiyo senetlerine özgü takip arasında derdestlik ilişkisinin doğabileceği

²⁴⁰ İBHGK, E: 2017/2, K: 2017/3, T: 26.05.2017, RG. 21.07.2017, S. 30130, www.resmigazete.gov.tr s.e.t. 18.02.2019.

ifade edilmiştir. Aynı çeke dayalı olarak başlatılan genel haciz yoluyla takibin itiraz üzerine durmasının ardından kambiyo senetlerine özgü takip başlatıldığı bu takibin de mükerrerlik itirazı nedeniyle iptal edildiği görülmüştür. İkinci kez kambiyo senetlerine özgü takip başlatıldığı ve bu sefer genel haciz yoluyla gerçekleştirilen ilk takipten açıkça feragat edilmiş olması nedeniyle üçüncü takibin derdestlik oluşturmadığına hükmedilmiştir²⁴¹. Aksi yönde bir Yargıtay kararında ise: “*Aynı alacak için, kambiyo senedi verilmesi halinde, alacaklı tarafından genel haciz yolu ile yapılan ilamsız icra takibinden ayrı olarak tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takibe başvurulması da mümkündür.*”²⁴² gerekçesiyle kambiyo senetlerine özgü takip yolu ile genel haciz yoluyla takip arasında derdestlik ilişkisinin doğmadığı değerlendirilmiştir.

5.4. Rehinin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takipte Derdestliğin İncelenmesi

Rehin alacaklısının alacağı veya rehin hakkı, bir ilama ya da ilam niteliğindeki bir belgeye bağlı değilse ya da ipotek akit tablosu kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarı içermiyorsa, rehin alacaklısı rehinin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takip yoluna başvurur, aksi takdirde rehinin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip yoluna başvurur²⁴³.

İlamsız takip yolunda icra dairesine sunulması gereken takip talebi esas itibarıyla 58. maddede düzenlenen takip talebidir. Taşınır rehininin paraya çevrilmesi yolunda, söz konusu takip talebine ilaveten, istenen alacağın Türk parası ile karşılığı, borç senedi, senet yoksa borcun sebebi, hangi taşınır malın rehnedildiği ve taşınır rehininin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takip yapıldığı yazılmalıdır²⁴⁴. İpoteğin paraya çevrilmesi yolunda ise 58. maddede düzenlenen takip talebine, ipotek edilen taşınmaz mal, taşınmaz üçüncü kişiye aitse üçüncü kişinin isim ve adres bilgileri yazılır; ipotek akit tablosunun tapu idaresince verilmiş resmi örneği²⁴⁵, bunun yanında ipotek, cari hesap veya kredi açma sözleşmesi gibi bir sözleşmenin

²⁴¹ 12. HD., E: 2014/33452, K: 2015/5331, T: 10.3.15 www.kazancı.com s.e.t. 3.11.19; aynı yönde, 12. HD., E: 2002/1660, K: 2002/2871, T: 11.02.2002 www.kazancı.com s.e.t. 25.10.19; 12. HD. E: 2015/22001, K: 2015/32459, T: 22.12.15 www.kazancı.com s.e.t. 2.11.19.

²⁴² 12. HD., E: 2016/15895, K: 2017/7838, T: 23.05.17 www.kazancı.com s.e.t. 25.10.19; Ankara 22. Bölge Adliye Mahkemesi'nin aynı yönde bir kararı için bkz. 22. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi, E: 722, K: 359, T: 15.03.2018 www.e-uyar.com s.e.t. 29.10.19.

²⁴³ **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 a) s. 463; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri** (2019 a) s. 413; **Kuru** (2013) s. 991.

²⁴⁴ Y md 30/a, md 20.

²⁴⁵ Y md 21/e

teminatı olarak verilmişse bu sözleşme ve bununla ilgili diğer belge ve makbuzların aslı veya örnekleri eklenmelidir²⁴⁶.

İlamlı takipte ise, taşınır rehlinin paraya çevrilmesi bakımından, 58. maddedeki takip talebine rehinli malın ne olduğu, rehin üçüncü kişi tarafından verilmişse bu üçüncü kişi ile rehnedilen taşınır mal üzerinde sonradan gelen rehin hakkı varsa bu rehin hakkı sahibinin isim ve adresleri yazılır. İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte ise, 58. maddedeki takip talebine istenen alacağın Türk parası ile karşılığı, hangi taşınmazın ipotek edilmiş olduğu, taşınmazın ada, pafta, parsel numarası yazılır, borç senedi ve ipotek akit tablosunun tarih ve numarası, ipoteğin paraya çevrilmesi yolunun tercih edildiği takip talebine yazılır²⁴⁷. Alacaklı, takip talebine ipotek akit tablosunun tapu idaresinde verilmiş resmi bir örneğini ve ipotek bir sözleşmenin teminatı olarak verilmişse bu sözleşme ve ilgili makbuz ve belgeleri veya ilam ve ilam niteliğindeki belgeyi eklemelidir²⁴⁸.

İcra ve İflas Kanunu'nun 45. maddesi, alacağı rehne bağlanmış bir alacaklının diğer takip yollarından önce rehlin paraya çevrilmesi yoluna başvurması kuralını düzenler. Bu kuralın istisnaları aynı maddede öngörülmüştür. Öğretide aksi yönde görüşler ileri sürülmekle birlikte, önce rehne başvuru zorunluluğu kamu düzenine ilişkin bir kural olarak değerlendirilir²⁴⁹. Yargıtay'ın farklı yönde kararları bulunmakla birlikte, yerleşik içtihadı, söz konusu kuralın kamu düzenine ilişkin olduğu yönündedir. Bu nedenle, kuralın ihlali halinde süresiz şikâyet yoluna başvurulur²⁵⁰.

Postacıoğlu, alacağın rehinle temin edilmiş olması halinde, önce rehne başvuru kuralının ihlal edilip genel haciz yoluyla takip başlatıldığı iddiasının, şikâyet değil itiraz kurumuyla ileri sürülebileceğini ifade etmiştir. Yazara göre, icra müdürünün söz konusu alacağın rehinle temin edildiğini öğrenmesi ancak rastlantı sonucu olabilir. Bu nedenle, icra müdürünün genel haciz yoluyla takibe ilişkin ödeme emri düzenlemesi, kanunu ihlal etmek anlamına gelmez. Ayrıca, alacaklı ile borçlunun aralarında anlaşarak önce rehne başvuru kuralını bertaraf etmeleri mümkün olduğundan icra müdürü, önce rehne başvuru kuralının bir sözleşme ile bertaraf edilip edilmediğini de bilebilecek durumda değildir. Dolayısıyla,

²⁴⁶ İİK md 150a/1, b. 1.

²⁴⁷ **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri** (2019 a) s. 419; **Kuru** (2013) s. 997.

²⁴⁸ Y md 21/e.

²⁴⁹ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri**, s. 303; **Kuru** (2013) s. 985; **Muşul, Timuçin** (2013) İcra ve İflas Hukuku, C. 2, 6. Baskı, Ankara, Adalet, s. 964.

²⁵⁰ 12. HD., E: 22695, K: 4661, T: 2.3.2010 www.e-uyar.com s.e.t. 10.05.19; aynı yönde 12. HD., E: 2016/13960, K: 2017/5270, T: 3.4.2017. www.lexpera.com s.e.t. 12.05.19.

böyle bir durumda önce rehne başvuru kuralının ihlal edildiği itiraz yoluyla ileri sürülmelidir²⁵¹.

Deynekli, 45. madde hükmünün kamu düzenine ilişkin ve emredici bir hüküm niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür²⁵². Yazara göre, madde hükmünün emredici nitelikte olması nedeniyle tarafların aralarında yapacakları bir sözleşmeyle bu hükmün aksini kararlaştırmaları mümkün olmaz. İcra müdürünün 45. madde hükmüne aykırı olarak borçluya ödeme emri göndermesi durumunda süresiz şikâyet yoluna başvurulabilir²⁵³. 45. maddede öngörülen kurala aykırı olarak rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip dışında icra takibi başlatılması durumunda kamu düzenini ilgilendiren bir kural ihlal edildiğinden süresiz şikâyet yoluyla mükerrer takibin iptali istenir.

45. maddede öngörülen önce rehne başvuru kuralı gereği, alacaklı rehinli alacağı için diğer takip yollarına başvuramaz. Bu nedenle rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip ile diğer takip yolları arasında derdestlik ilişkisi doğmaz. Ancak maddede öngörülen istisnai hallerde, alacaklının, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yanı sıra diğer icra takip yollarına da başvurabileceği öngörülmüştür. Dolayısıyla söz konusu istisnai hallerde alacaklı, aynı alacağa ilişkin olarak rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip ile diğer takip yollarına eş zamanlı olarak başvurabilir ve bu takipler arasında derdestlik ilişkisi doğabilir.

45. maddede öngörülen istisnalar; 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 38/A maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan konut finansmanından kaynaklanan rehinle temin edilmiş alacaklar ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığının rehinle temin edilmiş alacaklarının takibinde, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yanı sıra haciz yoluna başvurulabileceği; kambiyo senetlerine ilişkin takiplerde rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yanı sıra kambiyo senetlerine özgü haciz yoluna başvurulabileceği; ipotekle temin edilmiş faiz ve senelik taksit alacaklarında, rehinin paraya çevrilmesiyle takip yanı sıra haciz veya iflas yollarına başvurulabileceğidir.

²⁵¹ Yazar, Yargıtay kararlarının da bu yönde olduğunu ancak daha sonra şikâyet yoluna başvurulması gerektiği yönünde bir yaklaşımın benimsendiğini ifade etmiştir. **Postacioğlu/Altay** (2010) s. 187, 188. **Gürdoğan** da bu kuralın emredici hukuk kuralı olarak değerlendirilmesi yaklaşımını eleştirmektedir. **Gürdoğan, Burhan** (1970) İcra Hukuku Dersleri, Ankara, Ajans- Türk, s. 163.

²⁵² **Deynekli, Adnan** (2013) Rehnin Paraya Çevrilmesi Yolu ile Takip, Ankara, Turhan, s. 67, 68.

²⁵³ **Deynekli**, s. 67, 68.

5.4.1. Rehinin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takipte Derdestliğin Koşulları

Taraflar

Rehinin paraya çevrilmesi yolunda taraflar, **lehine rehin hakkı tesis edilen alacaklı** ile borca teminat olarak **rehin hakkı tesis eden borçludur**. Burada, rehinli malın malikinin üçüncü kişi olması durumunda üçüncü kişi ile rehin hakkını tesis eden kişi takip talebinde borçlu olarak birlikte gösterilir. Bu durum mecburi takip arkadaşlığı teşkil eder ve bu nedenle, asıl borçlu hariç tutularak yalnız rehinli malın maliki üçüncü kişinin takip edilmesi mümkün değildir. Rehinli mal üzerinde sonradan gelen rehin hakkı sahibi varsa, bu rehin hakkı sahibinin de takip talebinde gösterilmesi gerekir²⁵⁴.

Takip Konusu

Alacaklının takip talebinde ileri sürdüğü **rehin konusu şeyin paraya çevrilmesi ve paranın ödenmesi talebi**, takip konusunu oluşturur.

Takip Sebebi

Rehinin paraya çevrilmesi yolunda takip sebebi, **rehinli mal üzerindeki rehin hakkıdır**. Alacaklı söz konusu rehin hakkına dayanarak icra takibi başlatmaktadır. Bu nedenle rehinin paraya çevrilmesi yoluyla iki takip kıyaslanırken takip sebebi, söz konusu rehinlere konu olan rehin haklarıdır.

5.4.2. Rehinin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Gerçekleştirilen İki İlamlı İcra Takibi Arasında Derdestlik

Rehinin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip, taşınır rehininin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip ve ipotegin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip olmak üzere ikiye ayrılır.

Taşınır rehininin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip, İcra ve İflas Kanunu'nun 150. maddesinin h bendi uyarınca ilamların icrasına dair hükümlerin kıyasen uygulanması

²⁵⁴ Pekcanitez/Atalay/ Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 308; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri (2019 a) s. 416; Kuru (2013) s. 991, 992.

suretiyle gerçekleştirilir. İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip ise üç şekilde yapılabilir: İlki, alacak veya rehin hakkının ilam veya ilam niteliğinde bir belgede yer alması halinde, 150. maddenin h bendi uyarınca ilamların icrasına dair hükümlerin kıyasen uygulanmasıdır. İkincisi, ipotek akit tablosunda kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarı bulunması durumunda, ipotek akit tablosunun resmi örneğini takip talebine eklemek suretiyle ilamların icrasına dair hükümlerin kıyasen uygulanmasıdır. Üçüncüsü ise İcra ve İflas Kanunu'nun 150. maddesinin ı bendi uyarınca, cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen nakdi veya gayri nakdi bir kredi kullandıran kredi kurumunun, borçluya ait hesap özeti veya kredinin ödenmiş olması nedeniyle tazmin talebinin veya ödeme talebine ilişkin ihtarın noter aracılığıyla borçluya gönderilmek suretiyle tebliğ edildiğini veya 68. madde gereğince tebliğ edilmiş sayıldığını gösteren noterden tasdikli örneğini icra dairesine ibraz ederek ipoteğin paraya çevrilmesi suretiyle gerçekleştirdiği takiptir.

Alacaklının aynı alacağa ilişkin olarak hem taşınır bir mal üzerinde hem taşınmaz bir mal üzerinde rehin hakkı tesis etmesi mümkündür. Bu durumda, eş zamanlı olarak taşınır rehininin ve ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip gerçekleştirilirse, söz konusu takipler arasında derdestlik ilişkisi doğmaz. Nitekim paraya çevrilmesi esas alınan rehinli mallar farklı olduğundan takip konuları farklıdır ayrıca söz konusu mallar üzerindeki rehin hakları farklı olduğundan takip sebepleri de farklıdır.

Alacaklının aynı alacağa ilişkin olarak birden fazla taşınmaz üzerinde rehin hakkı tesis edilmiş ve alacaklı bu taşınmaz rehinlerinin paraya çevrilmesi için eş zamanlı olarak takip başlatmışsa çeşitli ihtimaller gündeme gelebilir: Borçlunun ipotek akit tablosunda yer verdiği kayıtsız şartsız borç ikrarı, bir ilam ya da ilam niteliğinde belgede hüküm altına alınmışsa ve ipotek akit tablosuna dayalı ilamlı takip ile ilam ya da ilam niteliğindeki belgeye dayalı iki ayrı takip başlatılmışsa bu durumda takipler arasında derdestlik ilişkisi doğar. Nitekim her iki takipte takip konuları yani paraya çevrilecek şey ve takip sebepleri yani rehin hakkı aynıdır.

150. maddenin ı bendi uyarınca kredi kurumunun borçluya karşı aynı borcundan dolayı hesap özetine ve tazmin talebine dayanarak başlatacağı iki ayrı ilamlı takip arasında da derdestlik ilişkisi doğar. Zira her iki takipte, takip sebebi olan alacak hakkı ve takip konusu olan paranın ödenmesi aynıdır. Kredi kullanan borçluya karşı aynı borcundan dolayı 150/ı hükmünde öngörülen takip usulü ile borçlunun ipotek akit tablosundaki kayıtsız şartsız

borç ikrarına dayalı olarak iki ayrı takip başlatılması durumunda da söz konusu takipler arasında derdestlik ilişkisi doğar. Nitekim bir Yargıtay kararında da, “*Ayrıca borçlu tarafından, alacaklının aynı ipotek senedi ve hesap kat ihtarnamelerine dayalı olarak daha önceden mükerrer takip yapıldığını ileri sürdüğü anlaşılmaktadır. HMK'nun 114. maddesinin 1. fıkrasının (i) bendine göre de aynı davanın daha önceden açılmış ve halen görülmekte olmaması durumu dava şartı olarak düzenlenmiştir.*²⁵⁵” gerekçesiyle söz konusu takipler arasında derdestlik ilişkisinin doğduğu kabul edilmiştir. Bankanın borçluya karşı aynı borcundan dolayı 150. maddenin 1 bendine göre takip başlatması ve aynı zamanda ilamsız takip başlatması varsayımı ise, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip ve ilamsız takip arasındaki derdestlik başlığı altındaki değerlendirme çerçevesinde izah edilebilir.

5.4.3. Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Gerçekleştirilen İki İlamsız İcra Takibi Arasında Derdestlik

Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip, taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takip ve ipotegün paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takip olmak üzere ikiye ayrılır.

Alacağı taşınır rehni ve ipotek ile teminat altına alınan alacaklı her iki takip yoluna eş zamanlı olarak başvurursa, söz konusu icra takipleri arasında derdestlik ilişkisi doğmaz. Zira bu takipler farklı şeylerin paraya çevrilip alacaklıya ödenmesini esas aldığından takip konuları farklıdır, ayrıca söz konusu takiplerde rehninli mallar üzerindeki rehn hakları farklı olduğundan takip sebepleri de farklıdır.

Alacaklının aynı alacağı için iki farklı taşınır üzerinde rehn hakkı tesis edilmiş ve her iki taşınır rehninin paraya çevrilmesi hususunda eş zamanlı olarak takip başlatılmışsa söz konusu takipler arasında derdestlik hali doğmaz. Zira bu takiplerde paraya çevrilecek taşınır farklı olduğundan takip konuları farklılık gösterir ayrıca taşınırlar üzerindeki rehn hakkı aynı olmadığından takip sebepleri de farklılık gösterir. Bu değerlendirme, alacağı için iki farklı taşınmaz üzerinde rehn hakkı tesis edilen alacaklının her iki taşınmaz rehninin paraya çevrilmesi hususunda eş zamanlı takip başlatması durumunda da geçerlidir.

²⁵⁵ 12. HD., E: 2015/23282, K: 2016/101, T: 11.01.16; aynı yönde, 12. HD., E: 2015/1850, K: 2015/11576, T: 28.04.15 www.legalbank.com s.e.t. 23.09.19.

Alacaklının aynı rehin hakkına dayanarak başlattığı icra takipleri arasında derdestlik ilişkisi doğar. Çünkü taraflar, takip konusu rehlin paraya çevrilmesi ve takip sebebi rehin hakkı her iki takipte özdeştir. Nitekim bir Yargıtay kararında da “*Alacaklının takip talebine eklediği ... 2003/ 1151 E., 2005/ 260 K. sayılı ilamının incelenmesinde; alacaklı tarafından aynı rehin belgesine dayalı olarak daha evvel ... 2003/ 1707 E. sayılı takip dosyası ile rehlin paraya çevrilmesi yolu ile icra takibine başlandığı, borçlunun takibe itirazı üzerine ... borçlunun itirazının iptaline karar verildiği görülmektedir... 2003/ 1707 E. sayılı dosyası ile başlattığı icra takibine devam etmesi mümkün iken, yeniden yaptığı takip mükerrerdir.*²⁵⁶” gerekçesiyle aynı rehin hakkına dayanan ikinci takibin mükerrerlik nedeniyle iptaline karar verilmiştir.

5.4.4. Rehlin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Gerçekleştirilen İlamlı İcra Takibi İle Rehlin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Gerçekleştirilen İlamsız İcra Takibi Arasında Derdestlik

Alacaklı, borçluya karşı rehlin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takip gerçekleştirirken aynı rehin hakkına ilişkin ilam ya da ilam niteliğinde bir belgeye dayanarak ilamlı takip başlatabilir. Bu durumda, ilamsız takipte takip konusu, rehne konu malın paraya çevrilerek alacaklıya ödenmesidir; bu talep, ilamlı takibin dayanağı olan ilamda hüküm altında alınmışsa her iki takip yolunda takip konularının aynı olduğundan söz edilir. İlamsız takipte takip sebebi, rehin hakkı iken; ilamlı takipte takip sebebi, ilamda hüküm altına alınan rehin hakkıdır. Bu nedenle takip sebeplerinin de aynılığından söz etmek mümkün olur. Dolayısıyla böyle bir varsayımda iki icra takibi arasında derdestlik ilişkisinin doğması mümkün olur. Örneğin bir Yargıtay kararında, “*2015/2028 Esas sayılı dosyasında... aynı sözleşme ve ipoteğe dayalı olarak ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takip başlatıldığı ... 2015/2116 Esas sayılı takip dosyasında ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı takip başlatıldığı, her iki takip dosyasının da taraflarının, sebeplerinin ve konularının aynı olduğu anlaşılmıştır.*²⁵⁷” gerekçesiyle aynı ipotek hakkına dayanan ikinci takibin mükerrerlik teşkil ettiğine ve bu nedenle iptaline hükmedilmiştir.

Alacaklının rehlin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip başlatabileceği bir halde, aynı rehin hakkına dayanan ilamsız icra takibi başlatması mümkün değildir. Elinde ilam olan

²⁵⁶ 12. HD., E: 2015/16652, K: 2015/24287, T: 13.10.15 www.kazancı.com s.e.t. 9.9.19.

²⁵⁷ 12. HD., E: 2016/16488, K: 2016/16861, T: 14.06.14 www.kazancı.com s.e.t. 30.10.19; aynı yönde 12. HD., E: 2016/31955, K: 2017/2877, T: 28.2.17 www.kazancı.com s.e.t. 5.11.19.

alacaklının ilamsız takip yapamayacağını konu alan içtihadı birleştirme kararı²⁵⁸ gereği alacaklının alacak ya da ipotek hakkının ilama bağlanmış olması durumunda, ipotek akıt tablosunun kayıtsız şartsız para borcu ikrarı içerdiği ana para ipoteğinin söz konusu olduğu durumda, ilamsız takip yoluna başvurmak mümkün olmaz²⁵⁹. Dolayısıyla, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip gerçekleştirilirken mükerrer ilamsız icra takibi başlatmak mümkün olmaz.

5.4.5. Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip ile Genel Haciz Yoluyla Takip Arasında Derdestlik

Aynı alacağa ilişkin olarak eş zamanlı rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip ile genel haciz yoluyla takip gerçekleştirilmesi durumunda derdestlik halinin doğup doğmayacağı hususu değerlendirilirken söz konusu takip yollarının ilişkili olduğu takip konuları ve takip sebepleri karşılaştırılmalıdır. Takip konusu, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte rehin konusu şeyin paraya çevrilmesi ve paranın ödenmesidir. Genel haciz yoluyla takipte ise takip konusu, takip talebinde belirtilen alacağın alacaklıya ödenmesidir. Takip sebebi, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte rehinli mal üzerindeki rehin hakkıdır. Genel haciz yoluyla takipte ise takip sebebi, borcun kaynağı olarak gösterilen hukuki ilişkideki alacak hakkı ya da takip talebine eklenen senetteki alacak iddiasıdır. Dolayısıyla bu iki takip yolunun takip konuları ve takip sebepleri ayniyet göstermediğinden derdestlik hali doğmaz.

İcra ve İflas Kanunu'nun 45. maddesinde, rehinli alacağın tamamı için önce rehne başvuru kuralı düzenlenmiş, 150. maddesinin f bendinde ise rehin konusu malın alacağı karşılamayacağı anlaşıldığı takdirde, karşılanamayan kısım için geçici rehin açığı belgesi verileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, alacaklı geçici rehin açığı belgesine dayanarak borçlunun diğer mallarının haczini isteyebilir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 2001 yılında verdiği bir kararda; "*takip konusu alacağın rehinle karşılanamayacağının belirgin olması halinde, tüm alacak için tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla haciz yoluyla takip yapılmasında usulsüzlük bulunmadığına*" hükmedilmiştir²⁶⁰. **Kuru**, bu kararın kanunun 45. maddesine ve 150. maddesinin f bendine

²⁵⁸ İBHGK, E: 2017/2, K: 2017/3, T: 26.05.2017, RG, 21.07.2017, S. 30130, www.resmigazete.gov. s.e.t. 18.02.19.

²⁵⁹ Pekcanitez/Atalay/ Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 317.

²⁶⁰ HGK, E: 12/345, K: 367, T: 18.4.2001; aynı yönde, 12. HD., E: 2005/22963, K: 2005/24778, T: 20.12.2005 www.legalbank.com s.e.t. 6.10.19.

aykırı olduğu görüşündedir²⁶¹. **Budak**, bu kararlar kanun koyucunun öngördüğü menfaatler dengesinin ihlal edildiğini ifade etmiştir²⁶². Nitekim kanun koyucu, geçici rehin açığı belgesine ilişkin düzenlemeyle önce rehne başvuru kuralına bir kolaylık getirmiş olup alacaklıya haciz yapabilme imkânı sunmuştur. Henüz geçici rehin açığı belgesi almamış olan alacaklının - rehnin alacağı karşılamayacağını belirgin olması nedeniyle- rehne başvurudan muaf tutulması menfaatler dengesini kanun koyucunun öngörmediği şekilde bozar²⁶³. Söz konusu karar, alacaklının aynı alacağa ilişkin olarak birden fazla icra takibi başlatmasına imkan vermektedir. Bu hususta borçlunun menfaatinin gözetilmesi amacıyla tahsilde tekerrür yapılmaması kuralı benimsenmiş, borçlunun mükerrer ödemelerden korunması amaçlanmıştır. Kanımızca bu karar gereği söz konusu takip yolları aynı anda gerçekleştirilse dahi derdestlik ilişkisi doğmaz. Çünkü takip yollarının ilişkili olduğu takip sebepleri ve takip konuları farklıdır.

45. maddede öngörülen istisnai hallerde, alacaklının eş zamanlı olarak hem rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatması hem de genel haciz yoluyla takip başlatması mümkündür. Bu durumda, derdestlik halinin doğup doğmayacağı hususu da bu kapsamda değerlendirilmelidir. Söz konusu takip yollarının ilişkili olduğu takip konuları ve takip sebepleri birbirinden farklı olduğundan derdestlik halinin doğmayacağı ifade edilmelidir.

5.4.6. Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip ile Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takip Arasında Derdestlik

Alacaklının aynı borçluya karşı rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip ile kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibi eş zamanlı olarak gerçekleştirip gerçekleştirilemeyeceğine ilişkin olarak Yargıtay'ın farklı yönde kararları mevcuttur. Bir Yargıtay kararında, "*İİK'nun 45. maddesi alacaklıya seçim hakkı tanımıştır. Borcun teminatı olarak tesis edilmiş, ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ve aynı borç için verilmiş bonoya müstenit haciz yolu ile takip açabilir. Ancak aynı alacağın tahsili için, bu borca karşılık verilmiş olan bonolar ve hem de ipoteği paraya çevirme amacıyla açılan iki takipten*

²⁶¹ Kuru, Yargıtay'ın benimsediği bu yaklaşım nedeniyle uygulamada geçici rehin açığı belgesi verilmesine gerek kalmadığını ifade etmektedir. **Kuru** (2013) s. 988, 1026, dn. 31.

²⁶² **Budak**, s. 44-48.

²⁶³ **Budak**, s. 44-48.

*biri mükerrer olur.*²⁶⁴” gerekçesiyle icra takiplerinin eş zamanlı olarak gerçekleştirilemeyeceğine karar verilmiştir.

Yargıtay’ın daha sonra verdiği bazı kararlarında, tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla eş zamanlı olarak takip yapılabileceği kabul edilmiştir²⁶⁵. 1995 yılında Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun verdiği bir kararda “*Aynı alacak için değişik takip yollarına başvurulmasında Yasal bir engel mevcut değildir. Asıl olan tahsilde tekerrür olmamasının sağlanmasıdır.*”²⁶⁶” gerekçesiyle takiplerin eş zamanlı olarak gerçekleştirilebileceği ifade edilmiştir.

Yargıtay’ın söz konusu icra takiplerinin eş zamanlı gerçekleştirilmesi hususunda iki yönde de kararları olduğu belirtildikten sonra uzun bir süredir yerleşik içtihadın her iki takip yolunun tahsilde tekerrür olamamak kaydıyla eş zamanlı olarak gerçekleştirilebileceği yönünde olduğu ifade edilmelidir²⁶⁷. 2017 yılında 12. Hukuk Dairesi’nin bir kararıyla bu içtihattan dönülmüştür. Her iki takibin eş zamanlı olarak gerçekleştirilemeyeceği yaklaşımı benimsenmiştir. İçtihat değişikliğine konu olan kararda; “*Her ne kadar yukarıda anılan kanun hükümleri uyarınca borç ipotek ile temin edilmiş olsa bile elinde kambiyo senedi bulunan alacaklı, kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yapabilirse de somut olayda öncelikle ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takibe geçildiğinden alacaklı tercih hakkını bu takip türünden yana kullanmıştır.*”²⁶⁸” gerekçesiyle her iki takip yolunun eş zamanlı olarak gerçekleştirilemeyeceğine hükmedilmiştir.

Kuru, tahsilde tekerrür olmamak şartıyla, rehne bağlanmış alacak için kambiyo senetlerine özgü takip yolu ile rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibin eş zamanlı sürdürülebilmesi içtihadını doğru bulmamaktadır²⁶⁹. Yazar, söz konusu takiplerde tarafların ve takip konularını oluşturan alacakların aynı olması nedeniyle ikinci takibin mükerrer

²⁶⁴ 12. HD., E: 5678, K: 7295, T: 10.10.1983 www.e-uyar.com 9.9.19.

²⁶⁵ 12. HD., E: 1985/14863, K: 9673, T: 29.09.1986; 12. HD., E: 3165, K: 13899, T: 09.12.1986, www.e-uyar.com s.e.t. 18.6.19.

²⁶⁶ HGK, E: 12/409, K: 592, T: 7.6.1995 www.lexpera.com s.e.t. 2.7.19.

²⁶⁷ **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 a) s. 457; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri**, s. 304; **Kuru** (2013) s. 986; **Budak**, s. 278; **Oskay, Mustafa**, İpoteğin Paraya Çevrilmesi İcra ve İflas Kanunu’nun 45. Maddesinin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar, s. 97, <http://www.ankarabarasu.org.tr/siteler/ankarabarasu/tekmakale/2009-4/7.pdf> s.e.t.12.04.19.; aynı yönde 12. HD., E: 8685, K: 3977, T: 02.05.2018; 12. HD., E: 10920, K: 8383, T: 04.10.18, www.e-uyar.com s.e.t. 22.04.2019; 12. HD., E: 4209, K: 6049, T: 22.11.2018 www.e-uyar.com s.e.t. 22.04.2019; 12. HD., E: 2018/9112, K: 2019/337, T: 16.01.2019 www.lexpera.com s.e.t. 16.05.2019; 12. HD., E: 10920, K: 8383, T: 04.10.18, www.e-uyar.com s.e.t. 22.04.2019.

²⁶⁸ 12. HD., E: 2017/6964, K: 2017/12193, T: 10.10.17 www.kazancı.com s.e.t. 02.02.19; aynı yönde 12. HD., E: 2018/9112, K: 2019/337, T: 16.01.2019 www.lexpera.com s.e.t. 02.02.19.

²⁶⁹ **Kuru** (2013) s. 986; **Kuru** (1993) s. 2384-2387.

olduğu görüşündedir²⁷⁰. Yazar, kambiyo senetlerine özgü takipte borçlunun yeteri kadar malının haczedilmesi ve rehne konu kılınan malın da borcu karşılayacak değerde olması durumunda borçlunun aynı borç için iki misli değerdeki malının haczedilmesi ve satılmasının menfaatler dengesine aykırı olduğunu ifade etmiştir²⁷¹.

Budak da söz konusu takiplerin eş zamanlı olarak gerçekleştirilmesinin doğru olmadığı kanaatindedir²⁷². Yazar, henüz geçici rehin açığı belgesinin düzenlenmediği aşamada, borçlunun mallarına ikinci kez haciz konulmasının borçlu için orantısız bir yük olduğu ve bu nedenle menfaatler dengesine aykırı bir durumun ortaya çıktığı görüşündedir²⁷³. Yazar, Yargıtay'ın söz konusu iki takip yoluna eş zamanlı başvurulmayacağı yönündeki içtihadının menfaatler dengesine daha uygun olduğu değerlendirmesini yapmıştır²⁷⁴.

Tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip ve kambiyo senetlerine özgü takibin eş zamanlı olarak sürdürülmesi içtihadı, takiplerden birinin sonuçlanması durumunda, alacaklı tam olarak tatmin olmuşsa diğer takibe devam edilmeyeceği; alacaklı kısmen tatmin olmuşsa diğer takibe kısmen devam edileceğini öngörür. **Budak**, takip dosyaları arasındaki irtibatın icra müdürü tarafından kurulamaması nedeniyle tahsilde tekerrür edilmemesi kuralının ancak taraflardan birinin talebi ile uygulanabileceğini ve bu kurala aykırılığın şikâyet yoluyla ileri sürülebileceğini ifade etmiştir²⁷⁵. Alacağın tamamı rehnin paraya çevrilmesi yoluyla karşılanmışsa ve haciz yoluyla takipte haczedilen mallar henüz satılmamışsa, rehnin paraya çevrilmesiyle yoluyla takipteki durumu izah eden belge ile hacizli mallar üzerindeki haczin kaldırılması talep edilecek, bu talebin reddi halinde ise şikâyet yoluna başvurulabilecektir²⁷⁶.

Kanaatimizce, kambiyo senetlerine özgü takip yolu asıl borç ilişkisinden bağımsız soyut bir kambiyo hukuku ilişkisine dayandığından borcun temelinde yatan somut hayat olaylarından bağımsızdır. Kambiyo senedinin asıl borç ilişkisinden soyut olması nedeniyle

²⁷⁰ **Kuru** (1993) C. 3, s. 2387.

²⁷¹ **Kuru** (1993) C. 3, s. 2387.

²⁷² **Budak, Ali Cem** (2008) İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip, İstanbul, On İki Levha, s. 25. **Gürdoğan, Budak** ve **Kuru'dan** farklı olarak, söz konusu takip yollarının eş zamanlı olarak gerçekleştirilmesinin yerinde olduğu kanaatindedir **Gürdoğan, Burhan** (1967) Türk İsviçre İcra ve İflas Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, Ankara, Ajans-Türk, s. 12, 13.

²⁷³ **Budak**, s. 25, dn. 60.

²⁷⁴ **Budak**, s. 25, dn. 60.

²⁷⁵ **Budak**, s. 43.

²⁷⁶ **Budak**, s. 43.

icra memuru ve icra mahkemesi hakiminin asıl borç ilişkisini tespit etmesi, kambiyo senedinin rehinle temin edilen alacak için verilir verilmemesini değerlendirmesi mümkün olmaz. Aynı şekilde, kambiyo senedinin ciro yoluyla devredilmesi halinde de asıl borç ilişkisinin tespiti mümkün değildir ve rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takiple derdestlik ilişkisinin doğup doğmadığını değerlendirmek mümkün olmaz. Bu nedenle, aynı alacağa ilişkin olarak eş zamanlı gerçekleştirilen kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip ile rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip arasında derdestlik ilişkisi doğmaz.

Alacaklının aynı borçluya karşı alacağının bir kısmını rehin yoluyla, kalan kısmını ise kambiyo senedi düzenlemek yoluyla teminat altına alması halinde aynı taraflar arasında aynı borçtan kaynaklı takiplerin varlığının ileri sürülüp sürülemeyeceği değerlendirilmelidir. Bu durum, aynı borç ilişkisinden kaynaklanıp aynı taraflar arasında söz konusu olsa da burada aynı borcun farklı kısımları hakkında icra takipleri söz konusu olduğu için derdestlik itirazı gündeme gelmez.

5.5. Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi Yoluyla Takipte Derdestliğin İncelenmesi

Kiralanan taşınmazın tahliyesini talep eden alacaklı kural olarak, Sulh Hukuk Mahkemesi'nde tahliye davası açar ve tahliye ilamına dayalı olarak ilamlı icra yoluna başvurur²⁷⁷. Ancak İcra ve İflas Kanunu'nun 269 ile 276. maddeleri arasında, alacaklının ilamsız icra yoluyla tahliyeyi talep etme imkanı düzenlenmiştir. İlamsız icra kural olarak, para ve teminat alacakları için öngörülmüş olup kiralanan taşınmazların tahliyesi için öngörülen bu düzenleme istisnai niteliktedir. Alacaklının, kiralanan taşınmazın tahliyesini ilamsız icra yoluyla talep edebilmesi, yalnızca kira bedelinin ödenmemesi ve kira süresinin bitmesi hallerinde mümkün olur²⁷⁸. Bu durumlar dışında, kiralanan taşınmazın tahliyesi, tahliye davası neticesinde alınan ilama dayalı olarak ilamlı icra yoluyla talep edilebilir²⁷⁹.

²⁷⁷ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 390; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 271; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri, s. 364, 370; Kuru (2013) s. 816, 860.

²⁷⁸ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 390; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 271, 272; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri, s. 364, 370; Kuru (2013) s. 816, 860.

²⁷⁹ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 391; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 271, 272; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri, s. 364, 370; Kuru (2013) s. 816, 860.

5.5.1. Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi Yoluyla Takipte Derdestliğin Koşulları

Taraflar

Kiralanan taşınmazların tahliyesine ilişkin takip yolunda taraflar, **kira sözleşmesinin alacaklı ve borçlusudur**. Buna göre, kiralanan taşınmazı kiraya veren kişi –söz konusu taşınmazın mülkiyet hakkına sahip olması gerekmez- alacaklı sıfatıyla takip başlatabilir²⁸⁰. Kira sözleşmesinin kiracı tarafı ise borçlu olarak aleyhine takip başlatılan kişidir²⁸¹.

Takip Konusu

Kiralanan taşınmazların tahliyesi, kira bedelinin ödenmemesi nedeniyle talep edilirse bu durumda takip konusu, söz konusu **kira bedelinin ödenmesi ve taşınmazın tahliyesidir**. Kira süresinin sona ermesi nedeniyle tahliye talep edilmesi durumunda ise takip konusu yalnızca **taşınmazın tahliyesidir**.

Takip Sebebi

Kiralanan taşınmazların tahliyesine ilişkin takip yolunda takip sebebi alacaklı ile borçlu arasında akdedilen **kira sözleşmesidir**. Kira sözleşmesi yazılı olabileceği gibi sözlü de olabilir²⁸². Ancak alacaklının kira süresinin sona ermesi nedeniyle tahliye yoluna başvurabilmesi için kira sözleşmesinin yazılı olması gerekmektedir. Yalnızca konut ve çatılı iş yerleri bakımından, taraflar arasında yazılı bir kira sözleşmesi bulunmaması durumunda, yazılı tahliye taahhüdüne dayanarak tahliye talep etmek mümkündür²⁸³.

5.5.2. Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi Yoluyla Gerçekleştirilen İki İcra Takibi Arasında Derdestlik

Alacaklının, aynı borçluya karşı, aynı taşınmazın tahliyesi için başlatacağı icra takiplerinde takip sebepleri aynıdır. Nitekim her iki takip de aynı kira sözleşmesine

²⁸⁰ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 391; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 271, 272; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri, s. 365, dn. 4; Kuru (2013) s. 818, 819.

²⁸¹ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 391; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 271, 272; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri, s. 365; Kuru (2013) s. 819.

²⁸² Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 395; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 272; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri, s. 365; Kuru (2013) s. 823.

²⁸³ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 277; Kuru (2013) s. 873.

dayanmaktadır. Söz konusu takipler arasında derdestliğin doğup doğmadığına karar verebilmek için takip konuları karşılaştırılmalıdır. Her iki takipte, kira bedelinin ödenmemesi durumuna ya da kira süresinin sona ermesi durumuna dayanılırsa takip konuları aynı olur. Bu nedenle söz konusu takipler arasında derdestlik doğar.

Alacaklının bir takipte kira bedelinin ödenmemesi nedenine dayanması, diğer takipte kira süresinin sona ermesi nedenine dayanması varsayımında, takip konularının aynılığından söz edilemez. Ancak her iki takipte de tahsili istenen kira bedelleri aynı döneme ilişkinse bu talep yönünden derdestlik doğar. Nitekim bir Yargıtay kararında da “*Davacı alacaklı tarafından ... 2013/10339 Esas sayılı dosyası ile başlatılan haciz ve tahliye talepli icra takibinde... ayları arası kira bedelleri olarak toplam 8.080, 44 TL kira alacağının tahsili talep edilmiştir... 2013/8165 sayılı haciz talepli takip dosyası ile de davacı alacaklı tarafından davalı borçlular aleyhine ... ayları kiralalarının istenilmiş olduğu... anlaşılmıştır. Bu durumda aynı dönem ve alacak için iki ayrı takip yapıldığı, ilk takipte yapılan itiraz üzerine aynı alacak yönünden takibin durmuş olduğu, İİK'nin 269/3 maddesi gereğince altı ay içerisinde ... vaki itirazın kaldırılması istenmediği*²⁸⁴” gerekçesiyle aynı dönem kira alacaklarına ilişkin icra takipleri arasında mükerrerlik doğduğuna ve ikinci takibin iptaline hükmedilmiştir.

5.5.3. Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi Yoluyla Takip İle İlamlı İcra Takibi Arasında Derdestlik

Alacaklının, kiralanan taşınmazın tahliyesine ilişkin olarak kanunda öngörülen takip yoluna başvurmanın yanı sıra tahliye davası açma imkânı da vardır. Alacaklının önce kiralanan taşınmazın tahliyesine ilişkin ilamsız takip başlatması daha sonra tahliye davası neticesinde elde ettiği ilama dayanarak ilamlı takip başlatması durumunda söz konu takipler arasında derdestlik ilişkisi doğar. Nitekim her iki takipte de taraflar, takip konusu olan tahliye talebi/ kira bedelinin ödenmesi talebi ile takip sebebi olan kira sözleşmesi özdeştir.

²⁸⁴ 6. HD., E: 2014/8563, K: 9420, T: 08.09.14 www.e-uyar.com s.e.t. 30.10.19.

Alacaklının elinde tahliyeyle ilişkin bir ilam bulunmasına rağmen ilamsız takip başlatması içtihatları birleştirme kararı uyarınca²⁸⁵ mümkün olmadığından her iki takip yolu eş zamanlı olarak gerçekleştirilemez ve derdestlik durumundan söz edilemez.

5.5.4. Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi Yoluyla Takip ile Genel Haciz Yoluyla Takip Arasında Derdestlik

Alacaklının, kira bedelinin ödenmemesi durumunda genel haciz yoluna başvurarak ödenmeyen kira bedelinin tahsilini talep etmesi mümkündür. Ancak bu durumda yalnızca kira bedelinin tahsili mümkün olup taşınmazın tahliyesi sağlanamaz²⁸⁶. Dolayısıyla, kira bedelinin ödenmemesi nedeniyle ilamsız tahliye ile genel haciz yoluyla takipte, takip konuları birbirinden farklıdır. Söz konusu takip yolları aynı kira dönemine ilişkin alacaklara yönelik başlatılmışsa yalnızca bu alacak yönünden derdestlik doğar.

Kira süresinin sona ermesi nedeniyle tahliyenin genel haciz yoluyla talep edilmesi mümkün değildir. Bu nedenle, kira süresinin sona ermesi nedeniyle tahliye ve genel haciz yoluyla takip eş zamanlı olarak gerçekleştirilemez; derdestlik ihtimali gündeme gelmez.

5.5.5. Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi Yoluyla Takip ile Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolu Arasında Derdestlik

Borçlunun, kira bedellerine karşılık olmak üzere kambiyo senedi düzenlemesi mümkündür. Alacaklının, aynı borçluya karşı, eş zamanlı olarak, kambiyo senetlerine özgü takip ile kira bedelinin ödenmemesi nedeniyle ilamsız takip başlatması mümkündür. Söz konusu takip yollarında takip konuları ve takip sebepleri birbirinden farklıdır. Kambiyo senedi, temeldeki kira sözleşmesinden soyut bir kambiyo ilişkisine dayanmaktadır. Bu nedenle, senede dayalı olarak başlatılan takipte, takip konusu, senette yer alan alacak miktarının ödenmesi; takip sebebi ise senetteki alacak hakkıdır. Dolayısıyla takipler arasında derdestlik hali doğmaz.

²⁸⁵ İBHGK, E: 2017/2, K: 2017/3, T: 26.05.2017, RG. 21.07.2017, S. 30130, www.resmigazete.gov.tr s.e.t. 18.02.2019.

²⁸⁶ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 385; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 272; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri, s. 365.

5.5.6. Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi Yoluyla Takip ile Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip Arasında Derdestlik

Kira bedeline karşılık olmak üzere alacaklı lehine rehin hakkı tesis etmek mümkündür. Alacaklı eş zamanlı olarak rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip ile kiralanan taşınmazların tahliyesi yoluyla takip başlatabilir. Söz konusu takiplerin takip konuları ve takip sebepleri farklıdır. Kiralanan taşınmazın tahliyesine ilişkin takipte, takip konusu, kira bedelinin ödenmesi ve taşınmazın tahliyesidir. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte ise takip konusu, rehinli malın paraya çevrilip alacaklıya ödenmesidir. Kiralanan taşınmazın tahliyesine ilişkin takipte, takip sebebi, kira sözleşmesidir. Rehnin paraya çevrilmesi yolunda ise takip sebebi, rehin hakkıdır. Dolayısıyla takipler arasında derdestlik hali doğmaz.

6. DERDESTLİĞİN İCRA TAKİPLERİNDE DİKKATE ALINMASI

6.1. İtiraz Yolu

İtiraz, borçlunun kendisine gönderilen ödeme emrine maddi hukuktan ya da takip hukukundan kaynaklanan nedenlerle karşı koymasını ifade eder²⁸⁷. İcra ve İflas Kanunu'nun 62. maddesine göre, itiraz yoluna başvurmak isteyen borçlu, ödeme emrinin kendisine tebliğinden itibaren 7 gün içinde dilekçe ile veya sözlü olarak ya da elektronik yolla itirazını icra dairesine sunar. Alacağın hiç doğmadığı, borcun sona erdiği veya alacağın takip talebinde gösterildiği kadar olmadığı maddi hukuktan kaynaklanan itiraz sebepleridir. Buna karşılık, icra dairesinin yetkisine itiraz, hakkında aciz vesikası verilen borçlunun yeni mal iktisap etmediği itirazı takip hukukundan kaynaklanan itiraz sebeplerine örnektir²⁸⁸.

İcra ve İflas Kanunu'nun 60. maddesinin, 2. fıkrasında yer alan 3. bendin 3. cümlesi uyarınca, alacaklının takip yapma yetkisinin bulunmadığına ilişkin iddialar itiraz yoluyla ileri sürülmelidir. Alacaklının takip yapma yetkisi bulunmadığı yönündeki itirazların takip hukukuna ilişkin itirazlardan olduğu ifade edilmektedir. Öğretide, alacaklının takip yapma yetkisi bulunmadığına ilişkin her iddianın, itiraz yoluyla ileri sürülemeyeceği ifade edilmektedir²⁸⁹. Eğer, alacaklının takip yapma yetkisinden mahrum olması, icra memurunca kendiliğinden dikkate alınması gereken bir hâl teşkil ediyorsa bu durumda şikâyet yoluna başvurmak gerekir²⁹⁰. Bu bağlamda, takip şartı niteliğindeki itirazlar şikâyet yoluyla ileri sürülmelidir²⁹¹. Fakat, icra memurunun, alacaklının takip hakkı bulunmayışını kendiliğinden dikkate alması gerekmiyorsa, bu durumda söz konusu iddia itiraz yoluyla ileri sürülebilir²⁹². **Kuru**, 60. maddede ifade edilen, alacaklının takip yapma yetkisinden mahrum olması haline,

²⁸⁷ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 133; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 97; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri (2019 a) s. 155; Kuru (2013) s. 222.

²⁸⁸ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 97; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri (2019 a) s. 156.

²⁸⁹ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 134; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 97; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri (2019 a) s. 156; Kuru (2013) s. 222, 223.

²⁹⁰ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 134; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 97; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri (2019 a) s. 156; Kuru (2013) s. 222, 223.

²⁹¹ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 134.

²⁹² Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 134; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 97; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri (2019 a) s. 156; Kuru (2013) s. 222, 223.

alacaklının aynı alacak için daha önce bir takip yaptığı ve bu takibin devam etmekte olduğu iddiasını, yani derdestlik iddiasını örnek göstermektedir²⁹³.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde, derdestlik itirazı bir ilk itiraz olarak düzenlenmiştir. Bu kanun döneminde takip talebini alan icra memurunun alacağın mevcudiyetini, muacceliyetini, likit olup olmadığını araştırma yetkisinden mahrum olması nedeniyle aynı alacak için ikinci kez icra takibi başlatmanın mümkün olduğu ifade edilmiştir²⁹⁴. Bu çerçevede icra memuru ikinci takibin aynı alacağa ilişkin olduğunu bilse bile ikinci bir ödeme emri düzenleyerek borçluya göndermek zorundadır²⁹⁵. Bu nedenle, ikinci takibe ilişkin ödeme emrini alan borçlunun, ancak **itiraz** yoluyla ödeme emrine karşı koyabileceği ileri sürülmüştür²⁹⁶. **Kuru** da Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde ve sonrasında aynı görüşü paylaşmaktadır²⁹⁷. Yargıtay'ın kimi kararlarında da mükerrer takiplerin itiraz yoluyla ileri sürülmesi gerektiği yaklaşımı benimsenmektedir. Örneğin bir Yargıtay kararında, “...*Buna göre alacaklının aynı alacak için daha önce bir takip yaptığı ve bu takibin devam etmekte olduğu yönündeki derdestlik itirazı borca itirazdır*”²⁹⁸.” gerekçesiyle yerel mahkemenin itirazın kaldırılması incelemesinde kısmi itiraz ve yetki itirazı hakkında hüküm kurmasına rağmen derdestlik itirazına dair herhangi bir karar vermemesi doğru bulunmayarak bu iddianın itiraz kurumu vasıtasıyla incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

Ödeme emrine itiraz yalnızca ilamsız icra takipleri için öngörölmüş bir hukuki çaredir. İlamlı takip açısından derdestlik itirazının nasıl ileri sürüleceği hususu tereddüt uyandırmaktadır. Bu görüşü savunan yazarlarca ilamlı takiplerde mükerrerlik iddiası söz konusu olursa bu defa iddianın itfa itirazı kapsamında 33. maddenin 1. fıkrasına göre ileri sürülebileceği belirtilmektedir²⁹⁹. Nitekim Yargıtay da çeşitli kararlarında ilamlı icranın mükerrer olması durumunda bunu 33. maddenin 1. fıkrası çerçevesinde itfa itirazı olarak değerlendirmektedir. Örneğin bir kararında nafakaya ilişkin olarak, “*Nafakanın mükerrer*

²⁹³ **Kuru** (2013) s. 205, 223, dn. 3; **Kuru** (2006) s. 527.

²⁹⁴ **Üstündağ**, s. 94; **Berkin**, s. 191; **Postacıoğlu/Altay** (2010) s. 181, 182.

²⁹⁵ **Üstündağ**, s. 94; **Berkin**, s. 191; **Postacıoğlu/Altay** (2010) s. 181, 182.

²⁹⁶ **Üstündağ**, s. 94; **Berkin**, s. 191; **Postacıoğlu/Altay** (2010) s. 181, 182.

²⁹⁷ **Kuru** (2013) s. 205, 223, dn. 3; **Kuru** (2006) s. 527.

²⁹⁸ HGK., E: 2012/12-705, K: 2013/154, T: 30.1.13 www.kazancı.com s.e.t. 12.10.19; aynı yönde, 12. HD., E: 2016/18076, K: 9687, T: 21.06.18 www.e-uyar.com s.e.t. 1.11.19; 12. HD., E: 2174, K: 16008, T: 07.06.2016 www.e-uyar.com s.e.t. 05.05.19; 12. HD., E: 22695, K: 4661, T: 2.3.2010 www.e-uyar.com s.e.t. 10.05.19.

²⁹⁹ **Köle, Mehmet** (2018) Para Alacaklarına İlişkin İlamlı İcra Takibinde İcra Mahkemesince İcranın Geri Bırakılması (İİK m. 33, 33a) (Yüksek Lisans Tezi) s. 209 www.yöktez.com s.e.t. 28.12.19.

olarak talep edildiğine yönelik başvuru İİK. nun 33/1.maddesine dayalı olarak yapılmış ifta itirazı niteliğindedir. Anılan maddede, icra emri tebliği üzerine borçlunun yedi gün içinde dilekçe ile icra mahkemesine başvurarak borcun ifta edildiği itirazında bulunabileceği belirtilmiştir³⁰⁰.” değerlendirmesini yapmıştır. Dolayısıyla Yargıtay ilamlı icra takibinde itiraz yolu olmamasına rağmen 33. maddenin 1. fıkrası çerçevesinde icranın geri bırakılmasının istenebileceğine hükmetmektedir.

6.2. Şikâyet Yolu

Şikâyet, icra ve iflas dairelerinin takip hukukuna aykırı işlemlerinin iptali, düzeltilmesi ya da yapılmamış işlemlerin yapılması amacıyla icra mahkemesine yapılan başvurudur³⁰¹. İcra ve İflas Kanunu’nun 16. maddesinde düzenlenen şikâyet kurumuna şu hallerde başvurulabilir; icra memurunun işleminin kanuna aykırı olması, hadiseye uygun olmaması, icra memurunun bir hakkı yerine getirmemesi, yani yapması gereken bir işlemi yapmaması ve bir hakkın sebepsiz yere sürüncemede bırakması, yani yapması gereken bir işlemi uygun süre içinde haklı neden olmaksızın yapmaması hali. Bununla birlikte, icra memurunun kamu düzenine aykırı sonuçlara yol açan davranışlarına karşı da şikâyet yoluna başvurulmaktadır³⁰².

Hukuk Muhakemeleri Kanunu döneminde, derdestlik itirazı bir dava şartı olarak düzenlenmiştir. Bu kanun döneminde, alacaklının kural olarak, aynı alacak için ikinci kez icra takibi başlatamayacağı icra memurunun derdestliği kendiliğinden dikkate alması gerektiği ifade edilmiştir³⁰³. Davada derdestliğin bir dava şartı olarak nitelendirildiği hususu gözetilerek, icra takibinde derdestliğin bir takip şartı olarak değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür³⁰⁴. Bu nedenle, icra takibinde derdestliğin icra memurunca kendiliğinden gözetilmediği hallerde **şikâyet** yoluna başvurulması gerektiği savunulmuştur³⁰⁵. Nitekim Yargıtay kararlarında da ağırlıklı olarak Hukuk Muhakemeleri Kanunu’ndan önceki

³⁰⁰ 12. HD. E: 2011/15308, K: 2012/1185, T: 23.1.2012 aynı yönde, 12. HD., E. 2011/18506 K. 2012/4549 T. 21.2.2012; 12. HD., E. 2009/26071 K. 2009/24598 T. 10.12.2009 www.lexpera.com s.e.t. 28.12.19; 12. HD. E: 5891, K: 19023, T: 13.07.2010 www.e-uyar.com s.e.t. 29.12.19.

³⁰¹ **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 a) s. 50; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri**, s. 60; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri** (2019 a) s. 76-85; **Kuru** (2013) s. 103-117.

³⁰² **Atalı/Ermenek/Erdoğan** (2019 a) s. 56; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri**, s. 66; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri** (2019 a) s. 76-85; **Kuru** (2013) s. 103-117.

³⁰³ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri**, s. 96; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri** (2019 a) s. 147; **Pekcanitez/Simil** s. 38, 39.

³⁰⁴ **Pekcanitez/Simil** s. 38, 39.

³⁰⁵ **Pekcanitez/Simil** s. 38, 39.

dönemde derdestliğin **itiraz** yoluyla ileri sürülmesi yaklaşımının kabul edildiği kanunda derdestliğin dava şartı olarak düzenlenmesinden sonraki dönemde ise bu hususun mükerrer takip niteliğiyle bir takip şartı olarak değerlendirdiği ve **şikâyet** yoluyla ileri sürülmesi yaklaşımının kabul edildiği ortaya konmuştur³⁰⁶. Aynı yönde bir başka görüşe göre ise Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenlemenin icra takiplerine kıyasen uygulanması hususu tartışmalıdır³⁰⁷. Alacaklının aynı alacağa ilişkin olarak aynı borçluya karşı ikinci kez icra takibi başlatmakta hukuki yararı olmadığından derdestliğin icra müdürünce kendiliğinden gözetilmesi gerekmektedir³⁰⁸. Nihayet, icra takibinde derdestlik iddiası **şikâyet** yoluyla ileri sürülmelidir³⁰⁹. Yargıtay'ın kimi kararlarında da takipte mükerrerlik iddiasının şikâyet yoluyla ileri sürülmesi gerektiği kabul edilmektedir. Örneğin bir Yargıtay kararında, "*Takibin mükerrer olduğu yönündeki şikâyet ilamlı icra takibinde ilama aykırılık nedeni içinde değerlendirilmelidir. (HGK'nun 21.06.2000 tarih, 12-1002 sayılı kararı).*³¹⁰" gerekçesiyle mükerrerlik iddiasının süresiz şikâyet yoluyla ileri sürülebileceği değerlendirilmiştir.

6.3. Hem İtiraz Hem Şikâyet Yoluna Başvurulması Görüşü

Öğretide, icra takibindeki bir aksaklık iddiasının, itiraz ya da şikâyet yollarından hangisiyle ileri sürüleceği hususunda tereddüt bulunursa her iki yola da başvurulması tavsiye edilmektedir³¹¹. Böylece alacaklının yanlış yola başvurusu nedeniyle sürenin dolmasından zarar görmesi engellenmiş olur³¹². Nitekim Yargıtay kararlarında da derdestlik iddiasının her iki yol vasıtasıyla ileri sürüldüğü görülmektedir. Örneğin bir Yargıtay kararında, "*...Somut olayda, takip dayanağı ilamın ... 2011/8175 Esas sayılı dosyasında takibe konulduğunu ... icra emrini düzenleyerek işin yapılması için borçluya iki aylık süre verildiği ve **takibin derdest bulunduğu buna rağmen alacaklı vekilinin talebi üzerine mükerrer olacak şekilde ... 2011/11772 Esas sayılı dosyasında ikinci takibin başlatıldığı, icra müdürlüğünce borçluya ... örnek 2 numaralı icra emrinin düzenlenerek gönderildiği görülmektedir. Bu***

³⁰⁶ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri (2019 a) s. 147.

³⁰⁷ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 122.

³⁰⁸ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 122.

³⁰⁹ Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 150.

³¹⁰ 12. HD., E: 2018/6593, K: 5188, T: 01.04.19 www.e-uyar.com s.e.t. 05.04.19 aynı yönde; 12. HD., E: 11450, K: 8580, T: 24.09.18 www.e-uyar.com s.e.t. 30.10.19.; 8. HD., E: 1495, K: 8746, T: 12.05.16 ; 8. HD., E: 2013/23172, K: 19870, T: 04.11.2014; 12. HD., E: 5584, K: 22245, T: 16.11.2011, aynı yönde 8. HD. E: 2015/17868, K: 766, T: 18.01.2018; 8. HD. E: 11647, K: 8673, T: 08.06.2017 www.e-uyar.com s.e.t. 10.04.19; 12. HD., E: 7875, K: 11515, T: 19.04.2016 www.e-uyar.com s.e.t. 10.10.19.

³¹¹ Kuru (2013) s. 247; Üstündağ (2004) s. 46.

³¹² Pekcanitez/Simil, s. 41.

*durumda mahkemece ilk takibin derdest bulunduğu nazara alınarak, ikinci takibin mükerrer olduğu, yine ilamdaki edimin yerine getirilmesi için örnek 2 numaralı icra emrinin de düzenlenemeyeceği kabul edilerek istemin itiraz ve şikâyetin kabulü ile takibin iptaline karar verilmesi yerine yazılı gerekçeyle reddi yönünde hüküm kurulması isabetsizdir.*³¹³” değerlendirmesi yapılarak derdestlik iddiasının her iki kurum vasıtasıyla ileri sürülmesi kabul edilmiştir.

6.4. Görüşlerin Değerlendirilmesi ve Görüşümüz

Derdestlik itirazı, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nda ilk itiraz olarak, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda olumsuz bir dava şartı olarak düzenlenmiştir. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun 188. maddesine göre ilk itirazlar, davanın başında esasa girilmeden önce ileri sürülmesi gereken, davalı tarafından ileri sürülmezse bir daha ileri sürülemeyen itirazlardır. Bu kanun döneminde, ilk itiraz kurumunun ikinci bir davanın görülmesini tam anlamıyla önleyecek bir yapıda olmadığı öğretide ifade edilmektedir³¹⁴.

Şekerci, davanın derdest olduğuna ilişkin itirazın yargılamanın her aşamasında ileri sürülememesi ve derdestliğin hakim tarafından kendiliğinden gözetilememesinin sonucu olarak yargılamanın iadesi kurumuna, içtihadı birleştirme gibi yargı yerlerinin emniyet ve saygınlığını zedeleyen, tarafların çıkarlarını korumaya yönelik ancak yürütülmesi zaman ve masrafa ve hakların uzun zaman askıda kalmasına neden olan mekanizmalara, adeta bir düzeltme yolları silsilesine başvurulmasının bir zorunluluk haline geldiğini ifade etmiştir³¹⁵.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde, olması gereken hukuk (*de lege ferenda*) açısından, derdestlik itirazının bir dava şartı olarak nitelendirilmesi, kaçınılmaz bir zorunluluk olarak değerlendirilmiştir³¹⁶. Akabinde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu döneminde, dava şartı olarak düzenlenmesi doktrinde olumlu karşılanmıştır³¹⁷. Nitekim ilk itiraz olarak düzenlendiği dönemde, ilk itiraz süresinin geçmesi halinde, her iki davaya da devam edildiğinden, davalardan birisi için gereksiz inceleme yapılmakta ve karar vermek zorunda kalınmaktaydı. Derdestlik itirazının ancak dava şartı olarak kabul edilmesi

³¹³ 8. HD., E: 9793, K: 11347, T: 29.11.12 www.e-uyar.com s.e.t. 10.9.19.

³¹⁴ **Üstündağ**, s. 484; **Ansay**, s. 210.

³¹⁵ **Şekerci**, s. 211.

³¹⁶ **Üstündağ** (2000) s. 484; **Ulukapı** (1995) s. 406; **Şekerci**, s. 210-211; **Domanıç**, s. 28, 29; **Ansay**, s. 210; **Gürdoğan** (1960) s. 95, 96.

³¹⁷ **Pekcanitez/Atalay/ Sungurtekin Özkan ve diğerleri**, s. 235.

durumunda, mahkemece re'sen gözetilmesi ve taraflarca yargılamanın her aşamasında ileri sürülmesi mümkün olur ve buna bağlı olarak derdestlik itirazının amaçları gerçek anlamda sağlanmış olur³¹⁸.

İcra takipleri bakımından derdestlik ilişkisinin doğup doğmayacağı hususunda İcra ve İflas Kanunu'nda bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu konuda bir düzenleme bulunmayışı, kanun koyucunun icra takibinde derdestliği olumsuz bir şekilde düzenlediği ya da derdestlik kurumunun amaç ve sonuçlarının icra takibi ve davada özdeş olması durumunda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki hükümlerin icra takiplerine kıyasen uygulanması gerektiği veya icra takiplerinde derdestlik bakımından boşluk bulunduğu anlamına gelebilir.

Derdestlik kurumunun amaçları icra takibi ve dava yönünden ortaktır³¹⁹. Bu amaçlar, yargılama hukukunun ve takip hukukunun temel ilkeleri niteliğinde olup bir kısmı anayasa ve uluslararası sözleşmelerde hüküm altına alınmış temel hukuk prensipleridir. Bu nedenle, tıpkı davada derdestlik gibi icra takibinde de derdestlik–takip hukukunun doğasına uygun ölçüde- icra memurunca kendiliğinden gözetilen ve taraflarca takibin her aşamasında ileri sürülebilen bir takip şartı olarak değerlendirilmelidir. Bu çerçevede, mevcut bir icra takibine rağmen aynı taraflar arasında, aynı takip konusu ve aynı takip sebebine dayanan mükerrer takibin iptali için şikâyet yoluna başvurulmalıdır³²⁰. Bu nedenle Yargıtay'ın yukarıda verilen ve mükerrerlik iddiasının şikâyet yoluyla ileri sürülmesini belirten kararlarının isabetli olduğu kanaatindeyiz.

Yargılama hukukunda, dava şartlarına riayet edilmesi kamu düzeninin gereği olarak kabul edilmektedir³²¹. Bu yönüyle, olumsuz bir dava şartı olan derdestliğe riayet

³¹⁸ **Üstündağ** (2000) s. 484; **Ansay**, s. 210; Gerek Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde gerek Hukuk Muhakemeleri Kanunu döneminde hukuki yarar, dava şartları arasında sayılmıştır. Her iki kanun döneminde de hukuki yarar noksanlığından dolayı esasa girmeden davayı usulden reddetme yetkisi hâkime tanınmıştır. Hukuki yarar noksanlığının re'sen gözetilebilmesine paralel olarak derdestlik hususunun da re'sen gözetilmesi gerekliliği doktrinde savunulmuş ve nihayetinde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde ilk itiraz olarak düzenlenen derdestlik itirazı Hukuk Muhakemeleri Kanunu döneminde dava şartı olarak düzenlenmiştir. Gerçekten de derdestliğe ancak dava şartı kimliğinin kazandırılmasıyla derdestlik kurumunun hukuki menfaati tetkik eden yönü işlevsel bir hale kavuşmuştur. **Tanrıver** (2007) s. 24.

³¹⁹ Bkz. yuk. 3. 1.

³²⁰ **Muşul, Timuçin** (2017) İcra ve İflas Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, Ankara, Adalet, s. 169, dn, 194.

³²¹ “Dava şartları, mahkemece davanın esası hakkında yargılama yapılabilmesi için gerekli olan koşullardır. Diğer bir anlatımla; dava şartları dava açılabilmesi için değil, mahkemenin davanın esasına girebilmesi için aranan “kamu düzeni” ile ilgili zorunlu koşullardır. Mahkeme hem davanın açıldığı günde hem de yargılamanın her aşamasında dava şartlarının tamam olup olmadığını kendiliğinden araştırıp incelemek durumunda olup; bu konuda tarafların istem ve beyanları ile bağlı değildir.” 12. HD., E: 2017/12-363, K: 2019/462, T: 16.4.19 www.kazancı.com s.e.t. 27.10.19.

edilmemesi, kamu düzeninin ihlali anlamına gelir. İcra takibinde de derdestliğe riayet edilmesi, kamu düzeninin gereği olarak nitelendirilmelidir. Nitekim kamu düzeninin ihlali, kamunun yararına, taraflar ve üçüncü kişiler lehine koyulan emredici hükümlerin, takip hukukuna egemen ilkelerin ağır şekilde çiğnendiği halleri ifade eder³²². İcra takibinde derdestliğin amaçları değerlendirildiğinde, mükerrer takip başlatmanın takip hukukunun temel ilkelerini ihlal ettiği sonucuna varılmıştır³²³. Bu ihlal, borçlunun ve toplumun menfaatlerini zedeler nitelikte olduğundan kamu düzeninin ihlaline sebebiyet vermektedir.

Doktrinde ve Yargıtay uygulamasında kamu düzeninin ihlal edildiği hallerde şikâyet yoluna başvurma herhangi bir süreye tabi olmadığı kabul edilmektedir³²⁴. Kanaatimizce de olumsuz bir takip şartı olan derdestliğin, taraflarca takibin her aşamasında ileri sürülmesi ve icra memurunca kendiliğinden gözetilmesi süresiz şikâyet yoluyla mümkün olur. Derdestlik iddiasının itiraz yoluyla ileri sürülmesi takip şartının doğasına uygun düşmez. Nitekim ödeme emrine itiraz etmek isteyen alacaklının yedi gün içinde bu yola başvurusu gerekmektedir. Yargıtay içtihatlarında kamu düzeninin ihlali sayılan hallerde süresiz şikâyet yoluna başvurulması gerektiği kabul edilmektedir. Örneğin bir Hukuk Genel Kurulu kararında, “İcra ve İflas Kanunu’nun 16. maddesinin birinci fıkrasına göre kural olarak şikâyet yedi günlük süreye tabi olmakla birlikte, aynı maddenin ikinci fıkrasında, bir hakkın yerine getirilmemesinden veya sürüncemede bırakılmasından dolayı her zaman şikâyet yoluna gidilebileceği hükmü öngörülmüş; ikinci fıkrada yazılı olmayan, **icra dairesinin kamu düzenine aykırı işlemlerine karşı şikâyetin de süreye tabi bulunmadığı ilkesi, uygulama ve doktrinde yerleşmiştir.**³²⁵” gerekçesiyle borçlunun, üçüncü kişilerin ve kamunun menfaatini korumak için konulmuş amir hükümlere aykırı olan işlemlere karşı, icra takibi bitinceye kadar her zaman şikâyet yoluna gidilebileceği değerlendirilmiştir. Yargıtay kararlarında kamu düzeninin ihlaline yol açtığı ve bu nedenle takibin her aşamasında ileri sürülmesi mümkün kabul edilen hallere ilişkin olarak, ölüye karşı icra takibi başlatılması³²⁶, önce rehne başvuru kuralının ihlal edilmesi³²⁷ ve alacaklının tercih hakkını

³²² Atalı/Ermenek/Erdoğan (2019 a) s. 56; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 66; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri (2019 a) s. 81; Kuru (2013) s. 109, Muşul (2014) s. 244, 245.

³²³ Bkz. yuk. 3. 1.

³²⁴ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 66; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz ve diğerleri (2019 a) s. 81; Kuru (2013) s. 109, 110.

³²⁵ HGK., E: 12/724, K: 289, T: 11.02.2011. www.e-uyar.com s.e.t. 7.10.19.

³²⁶ 12. HD., E. 2011/8700, K. 2011/24930, T: 28.11.2011 www.lexpera.com 12.05.19.

³²⁷ 12. HD., E: 25797, K: 15853, T: 19.12.2017 www.e-uyar.com s.e.t. 22.04.2019

takip yollarından birine hasretmesi nedeniyle rehlin paraya çevrilmesi yolu ile kambiyo senetlerine özgü takip yolunu eş zamanlı olarak gerçekleştirmesi³²⁸ örnek teşkil eder.

Pekcanitez/Simil dürüstlük kuralına aykırı davranışların hukuk düzenince korunmayacağını bu nedenle, icra işlemleri bakımından da dürüstlük kuralına aykırı davranışların süresiz şikâyete tabi olacağını ifade etmektedir³²⁹. Derdest bir icra takibine rağmen yeniden aynı taraflar arasında, aynı takip konusu ve aynı takip sebebine dayalı olarak ikinci bir takip başlatılması dürüstlük kuralına aykırılık teşkil eder³³⁰. Bu görüş çerçevesinde yapılacak değerlendirmeye göre de derdestlik iddiasının süresiz şikâyete tabi olması gerektiği ifade edilmelidir.

Kanaatimizce, icra takibinde derdestlik itirazı aynı zamanda taraflar arasındaki menfaat dengesi ile bağlantılı bir konudur. Cebri icra hukukunda, alacaklı ve borçlunun menfaatleri çelişmekte olup icra hukuku prensipleri çerçevesinde tarafların minimum zarara uğramaları gayesiyle bu çelişme en aza indirilmeye çalışılır. Doktrinde, alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesinin anayasal bir ilke olan oranlılık ilkesi ile sağlanabileceği ifade edilir³³¹. Alacaklının ikinci kez haksız kazanç elde etmesini engelleyen derdestlik itirazı da bu kapsamda menfaat dengesinin gözetilmesinin bir gereğidir. Zira icra organlarınca - tarafların menfaatlerini gözetme yükümlülüğünün bir sonucu olarak- mükerrer takip yapılmasına müsaade edilmemelidir. Borçlu ikinci kez takip giderlerine mahkûm edilmemeli, cebri icranın külfetlerine -özel alana müdahale gibi- ikinci kez maruz bırakılmamalıdır. Bu nedenle mükerrer icra takipleri icra memurunca kendiliğinden gözetilmelidir. Derdestlik iddiası süresiz şikâyet yoluyla ileri sürülmelidir.

Derdestlik iddiasının itiraz yoluyla ileri sürülmesi gerektiğini savunan yazarlar bu görüşü icra memurunun alacağın mevcudiyetini, muacceliyetini ve likit olup olmadığını araştırma yetkisinden mahrum olması gerekçesine dayandırmaktadır³³². Ancak ifade etmek gerekir ki icra memurunun kendiliğinden gözetmesi mümkün olmayan pek çok konuda

³²⁸ 12. HD., E: 2018/9112, K: 2019/337, T: 16.01.19. www.legalbank.com s.e.t. 29.09.19 aynı yönde; 12. HD., E: 2018/9112, K: 2019/337, T: 16.01.2019 www.lexpera.com s.e.t. 16.05.2019, 12. HD., E: 2018/9112, K: 2019/337, T: 16.01.2019 www.lexpera.com s.e.t. 16.05.2019.

³²⁹ **Pekcanitez/Simil**, s. 159.

³³⁰ Bkz. yuk. 3. 1.

³³¹ Oranlılık ilkesi, elverişlilik, ölçülü olma ve gerekli olma unsurlarından oluşur. **Sungurtekin Özkan, Meral** (2001) İcra Hukukunda Oranlılık İlkesi, Prof. Dr. Tufan Yüce'ye Armağan, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi, s. 194.

³³² **Üstündağ**, s. 94; **Berkin**, s. 191; **Postacıoğlu/Altay** (2010) s. 181, 182.

şikâyet yoluna başvurmak mümkündür³³³. **Pekcanitez/Simil**, rehinle güvence altına alınan alacak hakkında genel haciz yoluyla takip başlatılması halini bu hususta örnek olarak gösterir³³⁴. Yazarlara göre, genel haciz yoluyla takibe ilişkin takip talebinde alacağın rehinle güvence altına alındığı hakkında bir bilgi yer almamaktaysa ve bu konuda icra memuruna şifahen bilgi verilmemişse (yani icra memurunun bu hususu bilebilmesi mümkün değilse) önce rehne başvuru kuralının ihlal edildiği şikâyet yoluyla ileri sürülmelidir³³⁵. Yazarlar, borçlunun ödeme emrine itirazı bertaraf edilmeden alacaklının mükerrer takip başlatması halinde de aynı durumun geçerli olduğunu ifade etmektedir³³⁶. Keza, İcra ve İflas Kanunu'nun 150/1 maddesi çerçevesinde takipten önceki aşamada hesap özetine, ihtara ve tazmin talebine itiraz edildiği meselesinin şikâyet yoluyla ileri sürülmesi öngörülür. İcra memurunun bu hususu bilebilmesi evleviyetle mümkün değildir. Buna rağmen kanun koyucu açıkça bu durumda şikâyet yoluna başvurulmasını düzenlemiştir. İfade edilen bu haller dikkate alındığında kanaatimizce icra memurunun alacağın mevcudiyetini, muacceliyetini ve likit olup olmadığını araştırma yetkisinden mahrum olması nedeniyle derdestlik iddiasının şikâyet yoluyla ileri sürülemeyeceğini ifade etmek doğru bir yaklaşım tarzı olmaz.

Aynı temel borç ilişkisinden kaynaklanan alacağa yönelik icra takipleri aynı takip sebebine ve takip konusuna ilişkin değilse aralarında derdestlik ilişkisi doğmayabilir. Örneğin aynı temel borç ilişkiye dayansa bile kambyo senetlerine özgü takip ile rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip usulleri aynı takip konusu ve takip sebebine ilişkin olmadığından aralarında derdestlik ilişkisi doğmaz. Böyle bir durumda, borçlu İcra ve İflas Kanunu'nun 71. maddesi çerçevesinde söz konusu takiplerden birinde ödemenin gerçekleştiği gerekçesiyle diğer takibin sona erdirilmesini talep edebilir. Borçlunun elindeki belgenin niteliğine göre 72. madde çerçevesinde artık borcun mevcut olmadığına dair menfi tespit davası açması da mümkündür.

³³³ **Pekcanitez/Simil**, s. 37.

³³⁴ **Pekcanitez/Simil**, s. 37.

³³⁵ **Pekcanitez/Simil**, s. 37.

³³⁶ **Pekcanitez/Simil**, s. 37.

7. SONUÇ

Hukuk Muhakemeleri Kanunu, aynı taraflar arasında, aynı dava konusu ve aynı dava sebebine ilişkin olarak ikinci kez dava yoluna başvurmayı olumsuz bir dava şartı olarak düzenlemiştir. İcra ve İflas Kanunu, icra takipleri bakımından benzer bir düzenlemeye yer vermemektedir. Çalışmanın ilk bölümünde derdestlik kavramı ve derdestlik kurumunun amaçları incelenmiştir. Derdestlik, bir askıda olma halidir. Derdest davaya rağmen aynı davanın tekrar açılması durumunda mükerrer dava, dava şartı noksanlığından usulden reddedilmektedir. Kanun koyucunun mükerrer davayı yasaklamasındaki amaçlar; usul ekonomisini gözetmek, dürüstlük kuralına riayet etmek, hukuki yararı gözetmek, çelişik karar verilmesinin önüne geçmek ve hukuki güvenliği tesis etmektir.

İkinci bölümde, icra takiplerinde derdestlik sorunu ele alınmıştır. Bu çerçevede, İcra ve İflas Kanunu'nda bu hususta bir düzenlemeye yer verilmemiş olmasının çeşitli anlamlara gelebileceği ifade edilmiştir: Birinci ihtimalde, kanun koyucu bilinçli susma halini benimsemiştir. İkinci ihtimalde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenleme icra takipleri bakımından kıyasen uygulanmalıdır. Üçüncü ihtimalde ise, kanun koyucunun bir düzenleme yapmamış olması hukuk boşluğu anlamına gelmektedir ve bu nedenle Türk Medeni Kanunu'nun 1. maddesi gereği hâkimin boşluk doldurması gerekmektedir. Söz konusu ihtimaller değerlendirildiğinde, her ne kadar İcra ve İflas Kanunu'nda açık bir hükme rastlanmasa da davada derdestliğin amaçlarının icra takibi bakımından da geçerli olması nedeniyle kanun koyucunun bu hususu bilinçli olarak düzenlememiş olması düşünülemez. Derdestlik kurumunun amaçları davada ve icra takibinde ortaktır. Dava bakımından bir dava engeli olan derdestlik, icra takibi bakımından da bir takip engelidir. Dolayısıyla olumsuz bir dava şartı olarak nitelendirilen derdestlik aynı zamanda olumsuz bir takip şartı olarak değerlendirilmelidir.

Üçüncü bölümde, icra takibi açısından derdestliğin koşulları ile dava açısından derdestliğin koşulları karşılaştırılmıştır. Bu çerçevede, davada derdestliğin koşulları incelenmiş, akabinde icra takibi kurumu incelenmiş, dava ile icra takibinin benzer ve farklı yönleri ele alınarak icra takibinde derdestliğin koşulları ortaya konmuştur. Daha sonra, art arda gerçekleştirilen farklı icra takip yolları arasında derdestlik ilişkisi incelenmiştir. Davada derdestliğin koşulları; her iki davanın aynı taraflar arasında, aynı dava konusu ve aynı dava sebebi ile ilişkili olmasıdır. İcra takibi kişinin bir alacak iddiasına dayanarak ilam ya da ilam

niteliğinde belge ile veya salt bir alacak iddiasıyla ya da bir hak iddiasını içeren senetle borçluya karşı, yetkili icra dairesine başvuru ile başlayan, icra dairesince takibe konu kılınan alacağın borçludan tahsili amacına yönelik cebri işlemler bütününden oluşan süreci ifade eder. İcra takibi ve dava, iki taraf sistemi üzerine kurulu olan, alacaklının bir hak iddiasına dayanarak borçluya karşı devletin yetkili makamlarına başvurması ile başlayan, ilgili makamların taraf menfaatlerini dengelemek üzere çalıştığı ve söz konusu uyuşmazlık hakkında nihai bir koruma sağladığı hukuki çarelerdir. İcra organlarının mahkemeler kadar olmasa da bağımsız hareket etmeleri, tarafsız ve objektif davranma yükümlülüğü altında olmaları ve tıpkı mahkemeler gibi kanunla kurulmaları; kişilerin hak arama özgürlüğü çerçevesinde söz konusu hukuki çarelere başvurmaları icra takibi ile davanın benzerlik taşıdığı yönlerdir. Gerek dava gerek icra takibi uluslararası sözleşmelerde ve Anayasa'da güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir gereğidir. Bu yönüyle cebri icra yargılamadan ayrı düşünülemez etkin hukuki korumanın bir gereğidir. İcra takibinde de tıpkı dava gibi soyut hukuk kuralları somut olaya uygulanır. İfade edilen bu benzerlikler, davada derdestliğin koşulları aracılığıyla icra takibinde derdestliğin koşullarının tespit edilebileceğini ortaya koyar.

İcra takibinde derdestliğin koşulları, tarafların, takip konularının ve takip sebeplerinin aynı olmasıdır. Taraf kavramı tıpkı yargılama hukukunda olduğu gibi şekli taraf teorisi çerçevesinde değerlendirilmiştir. Buna göre, icra takibinde taraflar, takip talebinde alacaklı ve borçlu olarak gösterilen kişilerdir. Takip konusu kavramı tıpkı yargılama hukukunda olduğu gibi -hukukumuzdaki ağırlıklı görüşe uygun olarak- tek taraflı usuli teori çerçevesinde değerlendirilmiştir. Buna göre, takip talebinde yer verilen talep -ki bu paranın ödenmesi, teminatın gerçekleştirilmesi ya da eda emrinin yerine getirilmesi olabilir- takip konusu olarak tanımlanmıştır. Takip sebebi kavramı ise yargılama hukukundaki ağırlıklı kabul olan vakıalara dayandırma kuramından farklı olarak ferdileştirme teorisi çerçevesinde incelenmiştir. Buna göre takip sebebi, takip talebinde borcun kaynağı olarak gösterilen hukuki ilişkideki alacak hakkı ya da takip talebine eklenen evrakta ifade edilen alacak hakkıdır. Takip sebebini belirlemede vakıalara dayandırma kuramına başvurulmamasının nedeni, dava dilekçesi bakımından uyuşmazlığın dayandığı somut hayat olaylarını göstermenin bir zorunluluk olmasına karşın takip talebi bakımından buna imkân olmamasıdır.

Dördüncü bölümde, her bir icra takip yolu bakımından derdestliğin koşulları olan taraf, takip konusu ve takip sebebi kavramları izah edilmeye çalışılmıştır. Her bir icra takip yolu

bakımından önce söz konusu takip yolunun art arda iki kez gerçekleştirilmesi durumunda derdestlik halinin doğup doğmayacağı, daha sonra söz konusu icra takip türünün diğer icra takip yolları ile art arda gerçekleştirilmesi durumunda derdestlik halinin doğup doğmayacağı hususu incelenmiştir.

Beşinci bölümde, icra takibinde derdestliğin nasıl dikkate alınması gerektiği incelenmiştir. Doktrinde, icra takibinde derdestliğin itiraz yoluyla ve şikâyet yoluyla ileri sürülmesi gerektiği ya da tereddüt bulunan hallerde her iki hukuki çareye de başvurmak gerektiği yönünde görüşler ileri sürülmüştür. İtiraz yoluna başvurulması gerektiğini savunan yazarlar, icra memurunun aynı taraflar arasında, aynı takip konusu ve aynı takip sebebine ilişkin başka bir icra takibinin mevcudiyetini inceleme yetkisi olmadığını, bu nedenle derdestliğin ancak itiraz yoluyla ileri sürülebileceğini ifade etmektedir. Bu görüş sahipleri, derdest bir icra takibine rağmen yeniden icra takibi başlatmanın doğru bir davranış olmadığını ancak mümkün olduğunu ileri sürmektedir. Derdestlik itirazının şikâyet yoluyla ileri sürülmesi gerektiğini savunan yazarların bazıları kural olarak mükerrer takip yapmanın doğru olmadığını icra memurunun bu hususu kendiliğinden gözetmesi gerektiğini, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenlemeye paralel olarak icra takibinde de derdestliğin bir takip şartı olduğu ve bu nedenle süresiz şikâyete konu olması gerektiğini ileri sürmektedir. Derdestlik itirazının şikâyet yoluyla ileri sürülmesi gerektiğini savunan yazarların bir diğer kısmı ise derdestlik itirazının Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenlemeden bağımsız olarak icra takiplerinde de kendiliğinden gözetilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Kanımızca, davada derdestliğin amaçları gözetildiğinde aynı amaçların icra takibi bakımından da geçerli olduğu, bu nedenle bir dava engeli olan, kanunda olumsuz bir dava şartı olarak düzenlenen derdestliğin icra takibi bakımından da bir takip engeli ve olumsuz bir takip şartı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Alacaklının derdest bir icra takibine rağmen yeniden icra takibi başlatması kamu düzenine aykırılık teşkil etmektedir. Bu nedenle borçlu, derdestlik halini süresiz şikâyet yoluyla ileri sürmelidir. Borçlu, derdestlik itirazını ileri sürmenin mümkün olmadığı hallerde, İcra ve İflas Kanunu'nun 71. maddesi çerçevesinde ya da menfî tespit davası yoluyla, ilk takipte ödemenin gerçekleştiğini ileri sürerek ikinci takibin iptalini isteyebilir.

8. KAYNAKÇA

- Akıntürk, Turgut/Akipek, Jale/Ateş Karaman, Derya** (2019) Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri/Kişiler Hukuku, 1. C., 15. Baskı, İstanbul, Beta.
- Akkan, Mine** (2012) Medeni Usul Hukukunda Menfi Tespit ve İtirazın İptali Davası Arasındaki Derdestlik ve Kesin Hüküm İlişkisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 2.
- Akyol, Şener** (2006) Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı, 2. Baskı, İstanbul, Seçkin.
- Alangoya, Yavuz** (2012) İhtilaf Konusu Hakkındaki Doktrinin Durumu, Makaleler, İstanbul, Beta.
- Alangoya, Yavuz** (1969) Yargılama Sırasında Tarafta (Yanda) İradi Olarak Meydana Gelen Değişme Hakkında Düşünceler Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1969/5.
- Ansay, Sabri** (1960) Hukuk Yargılama Usulleri, Ankara, Ankara Hukuk Fakültesi.
- Arslan, Ramazan** (1988) Kesin Hüküm İhtiyacı ve Yanılma Gerçeği, Ankara Barosu Dergisi, S. 5-6, Aralık 1988, Yıl: 45.
- Arslan, Ramazan** (1989) Medeni Usul Hukukunda Dürüstlük Kuralı, Ankara, S.
- Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel** (2019) İcra ve İflas Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Yetkin. (2019 a)
- Arslan Ramazan/Yılmaz Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası Emel** (2019) Medeni Usul Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Yetkin. (2019 b)
- Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel** (2018) İcra ve İflas Hukuku Pratik Çalışmaları, 15. Baskı, Ankara, Yetkin. (2018 c)
- Atalı, Murat/Ermenek, İbrahim/Erdoğan, Ersin** (2019) İcra ve İflas Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Yetkin. (2019 a)

- Atalı, Murat/Ermenek, İbrahim/Erdoğan, Ersin** (2019) Medeni Usul Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Yetkin. (2019 b)
- Berkin, Necmettin** (1969) Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi, İstanbul, Filiz.
- Budak, Ali Cem** (2008) İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip, İstanbul, On İki Levha.
- Deynekli, Adnan** (2013) Rehnin Paraya Çevrilmesi Yolu ile Takip, Ankara, Turhan.
- Domaniç, Hayri** (1964) Hukukta Kazıyyeyi Muhkeme ve Nisbi Kuvveti, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi.
- Dural, Mustafa/Sarı, Suat/Öğüz, Tufan/Gümüş, Alper/ Öz, Turgut** (2019) Türk Özel Hukuku C. 1 (Temel Kavramlar ve Medeni hukukun Başlangıç Hükümleri), 14. Baskı, İstanbul, Filiz.
- Erdoğan, Ersin** (2014) Milletlerarası Derdestlik (Lis Alibi Pendens), Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı (Basım Yılı: 2015).
- Erdoğan, Ersin** (2018) Hakem Kararlarının Kesin Hüküm Etkisi, Ankara, Yetkin.
- Ermenek, İbrahim** (2014) Medeni Usul Hukukunda Davaların Birleştirilmesi ve Ayrılması, Ankara, Yetkin.
- Erişir, Evrim** (2007) Medeni Usul Hukukunda Taraf Ehliyeti, İzmir, Güncel.
- Gürdoğan, Burhan** (1960) Medeni Usul Hukukunda Kesin Hüküm İtirazı, Ankara, Ayyıldız.
- Gürdoğan, Burhan** (1967) Türk İsviçre İcra ve İflas Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, Ankara, Ajans-Türk.
- Gürdoğan, Burhan** (1970) İcra Hukuku Dersleri, Ankara, Ajans- Türk.
- Kale, Serdar** (2010) Medeni Yargılamada Taraf Ehliyeti, İstanbul, On İki levha.
- Karlı, Abdurrahim** (2001) Medeni Usul Hukukunda Usuli İşlemler, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kütüphanesi.
- Karlı, Abdurrahim** (2014) İcra ve İflas Hukuku, 3. Baskı, İstanbul, Alternatif.

Kuru, Baki (1993) İcra ve İflas Hukuku, 3. Cilt, Ankara, Seçkin.

Kuru, Baki (2006) Makaleler, İstanbul, Arıkan.

Kuru, Baki (2013) İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 2. Baskı, Ankara, Adalet.

Kuru, Baki (2019) İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 3. Baskı, Ankara, Yetkin.

Muşul Timuçin (1984) Medenî Usul Hukukunda Terdit İlişkileri, İstanbul, İstanbul Üniversitesi.

Muşul, Timuçin (2012) Medeni Usul Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Adalet.

Muşul, Timuçin (2013) İcra ve İflas Hukuku, C. 1, 6. Baskı, Ankara, Adalet.

Muşul, Timuçin (2013) İcra ve İflas Hukuku, C. 2, 6. Baskı, Ankara, Adalet.

Muşul, Timuçin (2014) İcra ve İflas Hukukunda Şikâyet, Ankara, Adalet.

Muşul, Timuçin (2017) İcra ve İflas Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, Ankara, Adalet.

Nomer, Ergin (2013) Devletler Hususi Hukuku, 20. Baskı, İstanbul, Beta.

Oğuzman, Kemal/Barlas Nami (2019) Medeni Hukuk, 25. Baskı, İstanbul, Vedat.

Özbek, Mustafa Serdar (2016) Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda İlamlı İcranın Etkinliği, Ankara, Yetkin.

Özekes, Muhammet (1999) İhtiyati Haciz, Ankara, Seçkin.

Özekes, Muhammet (2003) Hukuki Dinlenme Hakkı, Ankara, Yetkin.

Özekes, Muhammet (2009) İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler, Ankara, Adalet.

Özekes, Muhammet (2009) Dava Dilekçesinde Hukuki Sebep Bildirmek Zorunludur, Haluk Konuralp Anısına Armağan, Ankara, Yetkin.

Özkaya Ferendeci, Hamide Özden (2009) Kesin Hükümün Objektif Sınırları, İstanbul, On İki Levha.

- Pekcanitez Hakan/ Atalay Oğuz /Sungurtekin Özkan Meral /Özekes Muhammet**
(2019) İcra ve İflas Hukuku, 6. Baskı, İstanbul, On İki Levha.
- Pekcanitez, Hakan/Özekes, Muhammet/Akkan, Mine/Taş Korkmaz, Hülya** (2017)
Medeni Usul Hukuku, C. 1, 15. Baskı, İstanbul, On İki Levha.
- Pekcanitez, Hakan/Özekes, Muhammet/Akkan, Mine/Taş Korkmaz, Hülya** (2017)
Medeni Usul Hukuku, C. 2, 15. Baskı, İstanbul, On İki Levha.
- Pekcanitez, Hakan/Özekes, Muhammet/Akkan, Mine/Taş Korkmaz, Hülya** (2017)
Medeni Usul Hukuku, C. 3, 15. Baskı, İstanbul, On İki Levha.
- Pekcanitez, Hakan/Simil, Cemil** (2017) İcra İflas Hukukunda Şikâyet, 2. Baskı, İstanbul, Vedat.
- Postacıoğlu, İlhan E.** (1974) Davanın ve Kaziyei Muhakemenin Unsuru Olarak Hukukî Sebep, Dr. A. Recâî Seçkin'e Armağan, Ankara, Sevinç.
- Postacıoğlu, İlhan/Altay, Sümer** (2010) İcra Hukuku Esasları, 5. Baskı, İstanbul, Vedat.
- Postacıoğlu, İlhan/Altay, Sümer** (2015) Medeni Usul Hukuku Dersleri, 7. Baskı, İstanbul, Vedat.
- Rüzgaresen, Cumhuri** (2013) Medeni Muhakeme Hukukunda Usul Ekonomisi İlkesi, Ankara, Yetkin.
- Selçuk, Sami** (1973) Medeni Usul Hukukunda Kesin Hüküm Şartları, Kesin Hüküm İtirazı, Adalet Dergisi, S. 11, Kasım 1973, Yıl: 64. (1973 a)
- Selçuk, Sami** (1973) Medeni Usul Hukukunda Kesin Hükümün Unsurları, Sonuçları, Kapsamı, Sona Ermesi ve Ceza Hukukta Etkileri, Adalet Dergisi, S. 12, Yıl. 64. (1973 b)
- Sungurtekin Özkan, Meral** (2001) İcra Hukukunda Oranlılık İlkesi, Prof. Dr. Tufan Yüce'ye Armağan, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Süphandağ, Yavuz** (2012) İcra ve İflas Hukukunda Uygulamalar, İstanbul, Bilge.

- Şekerci, Ersin** (1986) Medeni Usul Hukukunda ve İdari Yargılama Usulünde Derdestlik, Yargıtay Dergisi, C. 12, S. 3.
- Tanrıver, Süha** (1996) İlamlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi, Ankara, Yetkin.
- Tanrıver, Süha** (2007) Medeni Usul Hukukunda Derdestlik İtirazı, 2. Baskı, Ankara, Adalet.
- Tanrıver, Süha** (2018) Medeni Usul Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Yetkin.
- Uçaryılmaz, Talya Şans** (2019) Bona Fides (Dürüstlük Kuralı), Ankara, Yetkin.
- Ulukapı, Ömer** (1995) Medeni Usul Hukukunda Derdestlik ve Sonuçları, Yargıtay Dergisi, 1995/4.
- Ulukapı, Ömer** (2014) Medeni Usul Hukuku, Konya, Mimoza.
- Umar, Bilge** (1973) İcra İflas Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi, İzmir, Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi.
- Umar, Bilge** (2014) Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara, Yetkin.
- Üstündağ, Saim** (2000) Medeni Yargılama Hukuku, 7. Baskı, İstanbul, Nesil.
- Üstündağ, Saim** (2004) İcra Hukukunun Esasları, 8. Baskı, İstanbul, Fakülteler.
- Yıldırım, Kâmil** (1993) Medenî Usul Hukukunda Dava Konusu Teorileri, Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1993/1-3.
- Yıldırım, Mehmet Kamil/Deren Yıldırım, Nevhis** (2016) İcra ve İflas Hukuku, 7. Baskı, İstanbul, Beta.
- Yılmaz, Ejder** (2013) Medeni Yargılama Hukukunda Islah, Ankara, Yetkin.
- Yılmaz, Ejder** (2014) Hukuk Sözlüğü, 5. Baskı, Ankara, Yetkin.
- Yılmaz, Ejder** (2016) İcra ve İflas Kanunu Şerhi, Ankara, Yetkin.
- Boran Güneysu, Nilüfer** (2012) İcra Takip İşlemleri, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-101-1197>. s.e.t. 12.02. 2019.

Börü, Levent (2012) Dava Konusunun Devri,
http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/30908/levent_boru.pdf s.e.t. 06.04.2019.

Carnelutti F. (çeviren Tuluay M.) İhtilaf ve Yargılama,
<https://dergipark.org.tr/download/article-file/96151> s.e.t. 05.11.2018.

Çiftçi, Pınar, İcra Hukukunda Menfaat Dengesi, <https://docplayer.biz.tr/64052420-Icra-hukukunda-menfaat-dengesi.html> s.e.t. 05.09.2018.

Deren Yıldırım, Hukuki Himaye İhtiyacı,
<http://www.yargitaydergisi.gov.tr/dergiler/yd/temmuz1995.pdf> s.e.t. 12.04.2019.

www.e-uyar.com

Ekinci, Ahmet (2014) Anayasa Mahkemesi'nin Bireysel Başvuru Kararlarında Mahkemeye Erişim Hakkı, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,
http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/18_3-4_30.pdf s. 843, s.e.t. 24.02.19.

Hanağası, Emel (2007) Davada Menfaat,

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwjNiN2GsJ3kAhWM5KQKHSK2A0oQFjAAegQIAxAC&url=http%3A%2F%2Facikarsiv.ankara.edu.tr%2Fbrowse%2F30540%2F218604.pdf&usg=AOvVaw0TYDHkfYMA__C3KHurN0ce s.e.t. 5.10.18.

<https://www.hukukmedeniyeti.org/karar/748547/dikkat-ictihat-degisikligi-kambiyo-senetlerine-ozg/> s.e.t. 10.10.18.

www.kararara.com

www.kazanci.com

Konuralp; Haluk, İcra Takibinden Önce Açılan Menfi Tespit Davasında Yetkili Mahkeme,
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/303/2854.pdf> s.e.t. 05.09.18.

Köle, Mehmet (2018) Para Alacaklarına İlişkin İlamlı İcra Takibinde İcra Mahkemesince İcranın Geri Bırakılması (İİK m. 33, 33a) (Yüksek Lisans Tezi) www.yoktez.com s.e.t. 28.12.19.

www.legalbank.com

www.lexpera.com

Oskay, Mustafa, İpoteğin Paraya Çevrilmesi İcra ve İflas Kanunu'nun 45. Maddesinin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2009-4/7.pdf> s.e.t.12.04.19.

Önen, Ergun, Hukuk Davasının Hangi Tarihte Açılmış Sayılacağını Belirleyen Bir Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı Üzerine, https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/selcuk1&div=20&start_page=207&collection=journals&set_as_cursor=14&men_tab=srchresults s.e.t.12.08.18.

Özdemir Türkoğlu, Gökçe “Bis De Eadem Re Ne Sit Actio” “Principle In The Formulary System of the Roman Law of Procedure, <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/itnawarbo8&collection=journals&id=44&startid=&endid=67> s.e.t. 12.08.2018.

Öztek, Selçuk (1985) Roma Medeni Usul Hukukunun Ana Hatları: Törenden Şekle, Hususi Adaletten Devlet Adaletine, <http://dergipark.gov.tr/iuhfm/issue/9070/113133>, s.e.t. 12.08.2018.

www.resmigazete.com

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=DERDEST s.e.t. 26.07.18.

Tiryaki, Fuat (1979) Derdestliğin Şartları, Ankara Barosu Dergisi, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1979-2/5.pdf> s.e.t. 13.08.2018.

Tuluay, Metin, Medeni Yargılama Hukukunda Dava İlişkisi, <http://dergipark.gov.tr/duhfd/issue/22969/246244> s.e.t. 14.10.18.

Yılmaz, Ejder (2008) Usul Ekonomisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/263/2367.pdf> s.e.t. 24. 09. 2018.

9. EKLER

Ek-1. Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER	
Adı Soyadı	: Nuriye Şeyma AKYEL KASIRGA
Doğum tarihi	: 24.09.1992
Doğum yeri	: Afyon
Medeni hali	: Evli
Uyruğu	: T.C.
Adres	: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara
Tel	: 0539 283 34 46
Faks	: -
E-mail	: akyelseyma123@gmail.com
EĞİTİM	
Lise	: Elbistan Anadolu Lisesi / 2006-2007 Tokat Anadolu Lisesi / 2007-2009 Reha Alemdaroğlu Anadolu Lisesi / 2009-2010
Lisans	: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi / Hukuk Fakültesi / 2011-2016
Yüksek lisans	: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi / Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk Anabilim Dalı / 2016-2020
Doktora	: -
İŞ TECRÜBESİ: Avukatlık Stajı	
YABANCI DİLLER: İngilizce, Almanca	
ÖDÜLLER: -	
YAYINLAR: Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolu ile Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip Arasında Derdestlik Sorunu, Yargıtay Dergisi, Y. 2019, Temmuz, S. 3, s. 801-836.	
ÜYE OLUNAN MESLEKİ KURULUŞLAR: -	